ಶರೀರಕ್ಕೆ ಚೇತನವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಜೀವಕ್ಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದು ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಆಗ ಜೀವದ ಸ್ವರೂಪವು ಚೇತನವಿದೆಯೋ ಅಥವಾ ಅಚೇತನವಿದೆಯೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಕೇಳುತ್ತೇವೆ. ಚೇತನವಿದ್ದರೆ ಚೇತನಕ್ಕೆ ಚೇತನವೇನು ಮಾಡುವುದು? ಅಚೇತನವಿದ್ದರೆ ಶರೀರದ, ಘಟಾದಿಗಳ ಹಾಗೂ ಜೀವದ ಜಾತಿಯು ಒಂದಾಯಿತು. ಮತ್ತು, ಬ್ರಹ್ಮನ ಹಾಗೂ ಜೀವಗಳ ಚೇತನವು ಒಂದಿದೆಯೋ ಅಥವಾ ಭಿನ್ನವಿದೆಯೆಂದು ಕೇಳುತ್ತೇವೆ. ಒಂದಿದ್ದರೆ ಜ್ಞಾನದ ಹೀನಾಧಿಕತೆಯು ಹೇಗೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ? ಮತ್ತು ಈ ಜೀವರುಗಳು ಪರಸ್ಪರದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ತಿಳಿದುದನ್ನು ತಿಳಿಯದಿರುವ ಕಾರಣವೇನು? ಇದು ಘಟಉಪಾಧಿ ಭೇದವಿದೆಯೆಂದು ನೀನೆನ್ನಬಹುದು; ಘಟಉಪಾಧಿಯಿರುವುದರಿಂದಂತೂ ಚೇತನವು ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವಾದವು. ಘಟಉಪಾಧಿ ನಾಶವಾದ ಮೇಲೆ ಇದರ ಚೇತನವು ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಸೇರುವುದೋ ಅಥವಾ ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುವುದು? ನಾಶವಾಗಿ ಹೋದರೆ ಈ ಜೀವನಂತೂ ಅಚೇತನ ಉಳಿಯುವನು. ಮತ್ತು ಜೀವವೇ ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಕೂಡಿ ಬಿಡುತ್ತದೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಕೂಡಿದ ಮೇಲೆ ಇದರ ಅಸ್ತಿತ್ವವು ಉಳಿಯುವುದೋ ಅಥವಾ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೋ? ಅಸ್ತಿತ್ವವು ಉಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇವನು ಉಳಿದನು, ಇವನ ಚೇತನವು ಇವನಿಗೆ ಉಳಿಯಿತು. ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಕೂಡಿದ್ದೇನು? ಒಂದು ವೇಳೆ ಅಸ್ತಿತ್ವವು ಉಳಿಯದಿದ್ದರೆ ಅವನ ನಾಶವೇ ಆಯಿತು ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಕೂಡಿದವರಾರು? ಬ್ರಹ್ಮನ ಮತ್ತು ಜೀವಗಳ ಚೇತನವು ಭಿನ್ನವಿದೆಯೆಂದು ನೀನು ಹೇಳಿದರೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ಜೀವಗಳು ಭಿನ್ನ-ಭಿನ್ನವೆಂಬುದು ತಾನೇ ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಜೀವಗಳ ಚೇತನವಿದೆ ಅದು ಬ್ರಹ್ಮನದಿದೆಯೆಂಬುದು ಕೂಡ ಸಿದ್ಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಶರೀರಾದಿಗಳು ಮಾಯೆಯಿಂದಾಗಿವೆಯೆಂದು ಹೇಳುವೆ, ಆದರೆ ಮಾಯೆಯೇ ಮೂಳೆ–ಮಾಂಸಾದಿರೂಪವಾಗುವುದೋ ಅಥವಾ ಮಾಯೆಯ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಬೇರಾವವು ಆ ರೂಪವಾಗುತ್ತವೆ. ಮಾಯೆಯೇ ಆಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ವರ್ಣ–ಗಂಧಾದಿಗಳು ಮಾಯೆಗೆ ಮೊದಲೇ ಇದ್ದವೋ ಅಥವಾ ನವೀನವಾದವು? ಮೊದಲೇ ಇದ್ದರೆ ಮೊದಲಂತೂ ಮಾಯೆಯು ಬ್ರಹ್ಮನದಿತ್ತು, ಅಮೂರ್ತಿಕ ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ವರ್ಣಾದಿಗಳು ಹೇಗೆ ಸಂಭವವಿವೆ? ಮತ್ತು ನವೀನವಾಗಿದ್ದರೆ ಅಮೂರ್ತಿಕವು ಮೂರ್ತಿಕವಾಯಿತು, ಆಗ ಅಮೂರ್ತಿಕ ಸ್ವಭಾವವು ಶಾಶ್ವತವೆಂದು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಮಾಯೆಯ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಬೇರಾವುದು ಆಗುತ್ತದೆಂದಾಗ ಬೇರೆ ಪದಾರ್ಥವಂತೂ ನೀನು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ, ಎಂದ ಮೇಲೆ ಆದವರು ಯಾರು?

ನವೀನ ಪದಾರ್ಥವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆಂದು ನೀನು ಹೇಳಿದರೆ ಅದು ಮಾಯೆಯಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಅಥವಾ ಅಭಿನ್ನವಾಗಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆಯೋ? ಮಾಯೆಯಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಶರೀರಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಯಾಮಯಿಯೆಂದೇಕೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಅವಂತೂ ಆ ಪದಾರ್ಥಮಯವಾದವು. ಮತ್ತು ಅಭಿನ್ನವಾಗಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾದರೆ ಮಾಯೆಯೇ ತದ್ರೂಪವಾಯಿತು. ನವೀನ ಪದಾರ್ಥ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತೆಂದೇಕೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ?

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಶರೀರಾದಿಗಳು ಮಾಯಾಸ್ವರೂಪವಿವೆಯೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಭ್ರಾಂತಿಯಿದೆ.

ಮಾಯೆಯಿಂದ ರಾಜಸ, ತಾಮಸ, ಸಾತ್ವಿಕವೆಂದು ಮೂರು ಗುಣಗಳುತ್ಪನ್ನವಾದುವೆಂದು ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳುವುದು ಕೂಡ ಹೇಗೆ ಸಂಭವವಿದೆ? ಏಕೆಂದರೆ ಮಾನಾದಿ ಕಷಾಯರೂಪ ಭಾವವನ್ನು ರಜೋಗುಣವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಕ್ರೋಧಾದಿ ಕಷಾಯರೂಪ ಭಾವವನ್ನು ತಮೋಗುಣವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಮಂದಕಷಾಯರೂಪ ಭಾವವನ್ನು ಸತ್ವಗುಣವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಭಾವಗಳಂತೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಚೇತನಾಮಯವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಮಾಯೆಯ ಸ್ವರೂಪವು ಜಡವೆಂದು ಹೇಳುವಿರಿ, ಆ ಜಡದಿಂದ ಈ ಭಾವವು ಹೇಗೆ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದು? ಜಡಕ್ಕೊ ಆದರೆ ಪಾಷಾಣಾದಿಗಳಿಗೂ ಆಗುವುದು, ಆದರೆ ಚೇತನಸ್ವರೂಪವಾದ ಜೀವಗಳಿಗೇ ಈ ಭಾವಗಳು ಕಾಣುತ್ತವೆ; ಆದುದರಿಂದ ಈ ಭಾವಗಳು ಮಾಯೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿಲ್ಲ.

ಮಾಯೆಗೆ ಚೇತನವು ನಿಶ್ಚಿತವಾದರೆ ಇದನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವುದು. ಮಾಯೆಗೆ ಚೇತನವು ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ಮೇಲೆ ಶರೀರ ಮೊದಲಾದವು ಮಾಯೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಮನ್ನಿಸಲಿಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡು; ಭ್ರಾಂತಿರೂಪವಾಗಿ ಮನ್ನಿಸುವುದರಿಂದ ಲಾಭವೇನಿದೆ ?

ಮತ್ತು ಆ ಗುಣಗಳಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಮಹೇಶರೆಂಬ ಮೂವರು ದೇವರು ಪ್ರಕಟವಾದರೆಂದು ಹೇಳು-ತ್ತಾರೆ ಅದು ಹೇಗೆ ಸಂಭವವಿದೆ ? ಏಕೆಂದರೆ ಗುಣಿಯಿಂದ ಗುಣಗಳಾಗುತ್ತವೆ ಗುಣಗಳಿಂದ ಗುಣಿಯ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಹೇಗಾಗುವುದು ? ಪುರುಷನಿಂದ ಕ್ರೋಧವಾಗುವುದು, ಕ್ರೋಧದಿಂದ ಪುರುಷನ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಹೇಗಾಗುವುದು ? ಮತ್ತು ಈ ಗುಣಗಳದ್ದಂತೂ ನಿಂದೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಇವುಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನರಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳನ್ನು ಪೂಜ್ಯರೆಂದು ಹೇಗೆ ಮನ್ನಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ? ಗುಣಗಳಂತೂ ಮಾಯಾಮಯ ಮತ್ತು ಇವಕ್ಕೆ [1]ಬ್ರಹ್ಮನ ಅವತಾರವೆಂದು ಹೇಳ-ಲಾಗುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಇದಂತೂ ಮಾಯೆಯ ಅವತಾರವಾಯಿತು, ಇವಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮನ ಅವತಾರವೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳ-ಲಾಗುತ್ತದೆ ? ಮತ್ತು ಈ ಗುಣಗಳು ಅಲ್ಪವಾಗಿಯೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸುವ ಉಪದೇಶ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಇವುಗಳ ಮೂರ್ತಿವಂತರನ್ನು ಪೂಜ್ಯರೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವುದು ಇದೆಂಥ ಭ್ರಾಂತಿಯಿದೆ ?

ಅವರ ಕರ್ತವ್ಯಕೂಡ ಇವುಗಳಮಯವಾಗಿ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಕುತೂಹಲ, ಸ್ತ್ರೀ ಸೇವನೆ ಮತ್ತು ಯುದ್ಧ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅವು ಆ ರಜಸ್ಸಾದಿ ಗುಣಗಳಿಂದಲೇ ಈ ಕ್ರಿಯೆಗಳಾಗುತ್ತವೆ; ಆದು-ದರಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ರಜಸ್ಸಾದಿಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆಂದು ಹೇಳು. ಇವರಿಗೆ ಪೂಜ್ಯರೆನ್ನುವುದು, ಪರಮೇಶ್ವರರೆ-ನ್ನುವುದಂತೂ ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಸಂಸಾರಿಗಳಿರುವಂತೆಯೇ ಇವರೂ ಇದ್ದಾರೆ.

ಸಂಸಾರಿಗಳಂತೂ ಮಾಯೆಯ ಆಧೀನರಿದ್ದು ಅವರು ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಆ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಮಾಯೆಯು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳ ಆಧೀನವಿರುವುದರಿಂದ ಅವರು ತಿಳಿದೇ ಈ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ-ನ್ನುವುದು ಕೂಡ ಭ್ರಾಂತಿಯಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಮಾಯೆಯ ಆಧೀನವಾಗುವುದರಿಂದಂತೂ ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳೇ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು ಆಗುತ್ತವೆ ? ಆದುದರಿಂದ ಆ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಕರಲ್ಲಂತೂ ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳ ತೀವ್ರತೆಯು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಕಾಮದ ತೀವ್ರತೆಯಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯ ವಶವರ್ತಿಯಾಗಿ ನೃತ್ಯ ಗಾಯನಾದಿಗ-ಳನ್ನು ಮಾಡುವನು, ವಿಹ್ವಲನಾಗುವನು, ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದ ಕುಚೇಷ್ಟೆ ಮಾಡುವನು; ಮತ್ತು ಕ್ರೋಧದ ವಶ-ವರ್ತಿಯಾಗಿ ಅನೇಕ ಯುದ್ಧಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವನು; ಮಾನದವಶವರ್ತಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಉಚ್ಚತೆಯನ್ನು ಪ್ರಕ-ಟಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅನೇಕ ಉಪಾಯ ಮಾಡುವನು; ಮಾಯೆಯ ವಶವರ್ತಿಯಾಗಿ ಅನೇಕ ಕಪಟ ಮಾಡುವನು; ಮತ್ತು ಲೋಭದ ವಶವರ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿಗ್ರಹದ ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡುವನು. ಹೀಗೆ ಎಷ್ಟೆಂದು ಹೇಳುವುದು ? ಹೀಗೆ ವಶವರ್ತಿಯಾಗಿ ವಸ್ತ್ರಾಪಹರಣದಂಥ ನಿರ್ಲಜ್ಜರ ಕ್ರಿಯೆ, ಮೊಸರು ಕದಿಯುವ ಕಳ್ಳರ ಕ್ರಿಯೆ, ರುಂಡಮಾಲೆ ಧರಿಸುವಂಥ ಮೂರ್ಖರ[2] ಕ್ರಿಯೆ, ಬಹುರೂಪ ಧಾರಣಾದಿ ಭೂತಗಳ ಕ್ರಿಯೆ, ಗೋವು ಕಾಯುವಂಥ ನೀಚ

---

1. ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು ಮತ್ತು ಶಿವ ಈ ಮೂರೂ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮುಖ್ಯ ಶಕ್ತಿಗಳಿವೆ.–ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣ ಅ, ೨೨-೫೮.

ಕಲಿಕಾಲದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ರಜೋಗುಣದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನೆನಿಸಿ ಪ್ರಜೆಗಳ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿದನು. ಪ್ರಲಯದ ಸಮಯಕ್ಕೆ ತಮೋಗುಣದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನನಾಗಿ ಶಿವನೆನಿಸಿ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಗ್ರಾಸಮಾಡಿದನು, ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸತ್ವಗುಣದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನನಾಗಿ ನಾರಾಯಣನೆನಿಸಿ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಶಯನ ಮಾಡಿದನು.–ವಾಯು ಪುರಾಣ ಅ ೭-೬೮,೬೯,

2. ನಾನಾರೂಪಾಯ ಮುಂಡಾಯ ವರೂಥ ಪೃಥುದಂಡಿನೇ।

ನಮಃ ಕಪಾಲಹಸ್ತಾಯ ದಿಗ್ವಾಸಾಯ ಶಿಖಂಡಿನೇ ॥–ಮತ್ಸ್ಯ ಪುರಾಣ, ಅ, ೨೫೦, ಶ್ಲೋಕ ೨

ಕುಲದವರ ಕ್ರಿಯೆ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ನಿಂದ್ಯಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವನು; ಮಾಯೆಯ ವಶವರ್ತಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಏನೇನು ಆಗುತ್ತವೆಂಬುದು ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಒಬ್ಬನು ಮೋಡಮುಸುಕಿದ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಅಂಧಕಾರರಹಿತವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವನು; ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಬಾಹ್ಯಕುಚೇಷ್ಟೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ತೀವ್ರ ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಯಾರಹಿತರೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವಂತಿದೆ.

ಇವರಿಗೆ ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳು ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಇದು ಕೂಡ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಲೀಲೆಯಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇಂಥ ಕಾರ್ಯಮಾಡುವವರು ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಅಥವಾ ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲದೆಯೇ ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ? ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಸ್ತ್ರೀ ಸೇವನೆಯ ಇಚ್ಛೆಯ ಹೆಸರೇ ಕಾಮವಿದೆ, ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆಯ ಹೆಸರೇ ಕ್ರೋಧವಿದೆ ಉಳಿದುವನ್ನು ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ತಿಳಿಯುವುದು. ಮತ್ತು ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ತಾನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸದಂಥ ಕಾರ್ಯವಂತೂ ಪರವಶವಾದಮೇಲೇ ಆಗುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಪರವಶತೆಯು ಹೇಗೆ ಸಂಭವವಿದೆ ? ಮತ್ತು ನೀನು ಲೀಲೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆ, ಆದರೆ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಅವತಾರಧಾರಣ ಮಾಡಿ ಈ ಕಾರ್ಯಗಳ ಲೀಲೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದರೆ ಅನ್ಯಜೀವರುಗಳನ್ನು ಈ ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ ಮುಕ್ತ ಮಾಡುವ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ ? ಕ್ಷಮೆ, ಸಂತೋಷ, ಶೀಲ, ಸಂಯಮಾದಿಗಳ ಉಪದೇಶವೆಲ್ಲವು ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತು.

ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗಂತೂ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಲೋಕರೀತಿಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ಅವನು ಭಕ್ತರ ರಕ್ಷಣೆ, ದುಷ್ಟರ ನಿಗ್ರಹದ ಸಲುವಾಗಿ ಅವತಾರ[1] ಧರಿಸುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವೆ-ಕೂಡ ಕಾರ್ಯಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದಮೇಲೆ ಪರಮೇಶ್ವರರು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುವರು? ಲೋಕರೀತಿಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದು ನೀನು ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಹೇಳಿರುವೆ. ಆದರೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಓರ್ವಪುರುಷನು ತಾನು ಕುಚೇಷ್ಟೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕಲಿಸಿದರೆ ಮತ್ತು ಅವರು ಆ ಚೇಷ್ಟಾರೂಪವಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿದಾಗ ಅವರನ್ನು ಹೊಡೆಯುವಂಥ ತಂದೆಗೆ ಒಳ್ಳೆಯವನೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳುವುದು? ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧರೂಪ ಚೇಷ್ಟೆಯಿಂದ ತಾವು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡಿದ ಜನರನ್ನು ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮಾಡಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಆ ಜನರು ಆ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರವೃತ್ತಿಮಾಡಿದಾಗ ಅವರನ್ನು ನರಕಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ತಳ್ಳಿದರು. ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಇವೇ ಭಾವಗಳ ಫಲವು ನರಕವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ, ಆದರೆ ಇಂಥ ಪ್ರಭುವನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯವನೆಂದು ಹೇಗೆ ನಂಬುವುದು ?

ಭಕ್ತರರಕ್ಷಣೆ, ದುಷ್ಟರ ನಿಗ್ರಹ ಮಾಡುವ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ನೀನು ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೆ ಭಕ್ತರಿಗೆ ದುಃಖ ಕೊಡುವಂಥ ದುಷ್ಟರು ಅವರು ಪರಮೇಶ್ವರನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದಾದರೋ ಅಥವಾ ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲದೆಯಾದರೋ ? ಇಚ್ಛೆಯಿಂದಾಗಿದ್ದರೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಒಬ್ಬನು ತನ್ನ ಸೇವಕನನ್ನು ತಾನೇ ಯಾರಿಗೋ ಹೇಳಿ ಸಾಯಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಆ ಸಾಯಿಸಿದವನನ್ನು ತಾನು ಹೊಡೆಯುವಂಥ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯವನೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳುವುದು ? ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ತನ್ನ ಭಕ್ತನನ್ನು ತಾನೇ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ದುಷ್ಟರ ಮುಖಾಂತರ ಬಾಧೆಗೊಳಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಪುನಃ ಆ ದುಷ್ಟರನ್ನು ತಾನು ಅವತಾರ ಧಾರಣಮಾಡಿ ಕೊಲ್ಲುವಂಥ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯವನೆಂದು ಹೇಗೆ ಮನ್ನಿಸಲಾಗುವುದು ?

ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲದೆ ದುಷ್ಟರಾದರೆಂದರೆ ಈ ದುಷ್ಟರು ನನ್ನ ಭಕ್ತರಿಗೆ ದುಃಖಕೊಡಬಹುದೆಂಬ ಭವಿಷ್ಯಜ್ಞಾನವು

---

1. ಪರಿತ್ರಾಣಾಯ ಸಾಧೂನಾಂ ವಿನಾಶಾಯ ಚ ದುಷ್ಕೃತಾಮ್ ।
ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥಾಪನಾರ್ಥಾಯ ಸಂಭವಾಮಿ ಯುಗೇ ಯುಗೇ॥ ಗೀತೆ ೪-೮

ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲವೇನು ಅಥವಾ ಇವರನ್ನು ಹೀಗಾಗಗೊಡದಂಥ ಶಕ್ತಿಯು ಮೊದಲು ಇರಲಿಲ್ಲವೇನು ? ಮತ್ತು ಇಂಥ ಕಾರ್ಯದ ಸಲುವಾಗಿ ಅವತಾರ ಧಾರಣಮಾಡ ಬೇಕಾದರೆ ಅವತಾರ ಧಾರಣ ಮಾಡದೆ ಅಂಥ ಶಕ್ತಿ ಇತ್ತೋ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೋ? ಇದ್ದರೆ ಅವತಾರವನ್ನೇಕೆ ಧಾರಣ ಮಾಡಿದನು? ಮತ್ತು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಂತರ ಆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಬರಲು ಕಾರಣವಾದರೂ ಯಾವುದಾಯಿತು ?

ಹೀಗೆ ಮಾಡದೆ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಮಹಿಮೆಯು ಹೇಗೆ ಪ್ರಕಟವಾಗುವುದೆಂದರೆ ತನ್ನ ಮಹಿಮೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ತನ್ನ ಅನುಚರರ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವುದು, ಪ್ರತಿಪಕ್ಷದವರನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದೇ ರಾಗ-ದ್ವೇಷವಿದೆ. ಆ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳಂತೂ ಸಂಸಾರಿ ಜೀವನ ಲಕ್ಷಣವಿವೆ. ಪರಮೇಶ್ವರನಲ್ಲೂ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅನ್ಯ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಮತಾಭಾವ ಮಾಡುವ ಉಪದೇಶ ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಡುವುದು ? ಮತ್ತು ರಾಗ-ದ್ವೇಷದ ಅನುಸಾರ ಕಾರ್ಯಮಾಡುವ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿರುವುದು ಆ ಕಾರ್ಯವು ಹೆಚ್ಚು-ಕಡಿಮೆ ಕಾಲ ಕಳೆದಲ್ಲದೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದ ಬಳಿಕ ಅಷ್ಟು ಕಾಲದವರೆಗೆ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಆಕುಲತೆಯೂ ಆಗುತ್ತಿರಬೇಕು ಮತ್ತು ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನು ಕೂಡ ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ದೊರೆಯು ಸ್ವಯಂ ಬಂದು ಮಾಡಿದರೆ ಆ ದೊರೆಯ ಮಹಿಮೆಯಾಗದೆ ನಿಂದೆಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ದೊರೆ ಮತ್ತು ವ್ಯಂತರರು ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ ಅದನ್ನು ಪರಮೇಶ್ವರನು ಸ್ವಯಂ ಅವತಾರ ಧಾರಣಮಾಡಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿದರೆ ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಮಹಿಮೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ನಿಂದೆಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಮಹಿಮೆಯನ್ನಂತೂ ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ; ನೀನಂತೂ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಅದ್ವೈತನೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವೆ, ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಯಾರಿಗೆ ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ? ಮಹಿಮೆ ತೋರಿಸುವುದರ ಫಲವಂತೂ ಸ್ತುತಿ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿದೆ, ಆದರೆ ಯಾರಿಂದ ಸ್ತುತಿ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ? ಎಲ್ಲ ಜೀವರುಗಳು ಪರಮೇಶ್ವರನ ಇಚ್ಛೆಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ನೀನು ಹೇಳುವೆ, ಮತ್ತು ತನಗೆ ಸ್ತುತಿ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಇಚ್ಛೆಯಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲರನ್ನು ತನ್ನ ಸ್ತುತಿರೂಪವಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿತ ಮಾಡಬೇಕು, ಅನ್ಯ ಕಾರ್ಯ ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು? ಆದುದರಿಂದ ಮಹಿಮೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಕೂಡ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವುದು ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಪರಮೇಶ್ವರನು ಈ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅಕರ್ತೃವಿದ್ದಾನೆ, ಅವನ ನಿಶ್ಚಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವೆ, ಆದರೆ ಇವಳು ನನ್ನ ತಾಯಿಯೂ ಇದ್ದಾಳೆ ಮತ್ತು ಬಂಜೆಯೂ ಇದ್ದಾಳೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ನಿನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಹೇಗೆ ನಂಬುವುದು? ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವವನನ್ನು ಅಕರ್ತೃವೆಂದು ಹೇಗೆ ಮನ್ನಿಸುವುದು? ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ನೀನು ಹೇಳುವೆ; ಹಾಗೆ ನಿಶ್ಚಯವಿಲ್ಲದೆ ಮನ್ನಿಸುವುದಾದರೆ ಆಕಾಶ ಪುಷ್ಪ, ಕತ್ತೆಯ ಕೋಡುಗಳನ್ನೂ ಮನ್ನಿಸು; ಆದರೆ ಇಂಥ ಅಸಂಭವವಾದವುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಮಹೇಶರಿರುವಿಕೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅದು ಅಸತ್ಯವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮನು ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ವಿಷ್ಣು ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಮಹೇಶನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದು ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳುವುದು ಕೂಡ ಸಂಭವವಿಲ್ಲ; ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಒಬ್ಬನು ಒಂದನ್ನು ಮಾಡಲಪೇಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ, ಆಗ ಪರಸ್ಪರದಲ್ಲಿ ವಿರೋಧವಾಗುವುದು.

ಇದಂತೂ ಒಬ್ಬ ಪರಮೇಶ್ವರನದೇ ಸ್ವರೂಪವಿದ್ದು ವಿರೋಧವೇಕಾಗುವುದೆಂದು ನೀನು ಹೇಳುವೆ, ಆದರೆ ತಾನೇ ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಿ ತಾನೇ ನಷ್ಟ ಮಾಡುವಂಥ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಫಲವಿದೆ? ಸೃಷ್ಟಿಯು ತನಗೆ ಅನಿಷ್ಟ

ವಿದ್ದರೆ ಉತ್ಪನ್ನವನ್ನೇಕೆ ಮಾಡಿದನು, ಮತ್ತು ಇಷ್ಟವಿದ್ದರೆ ನಷ್ಟವನ್ನೇಕೆ ಮಾಡಿದನು ? ಇನ್ನು ಮೊದಲು ಇಷ್ಟವೆನಿಸಿದಾಗ ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಿದನು ಪುನಃ ಅನಿಷ್ಟವೆನಿಸಿದಾಗ ನಷ್ಟಮಾಡಿದನೆಂದಿದ್ದರೆ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಸ್ವಭಾವವು ಅನ್ಯಥಾ ಆಯಿತು ಅಥವಾ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಸ್ವರೂಪವು ಅನ್ಯಥಾ ಆಯಿತು. ಪ್ರಥಮಪಕ್ಷ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಸ್ವಭಾವವು ಏಕಪ್ರಕಾರ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸ್ವಭಾವವು ಏಕಪ್ರಕಾರ ಉಳಿಯದುದರ ಕಾರಣವೇನಿದೆ ಅದನ್ನು ತಿಳಿಸು. ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ಸ್ವಭಾವದ ಪರಿವರ್ತನೆಯು ಹೇಗಾಗುವುದು ? ಮತ್ತು ದ್ವಿತೀಯಪಕ್ಷ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ ಸೃಷ್ಟಿಯಂತೂ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಆಧೀನವಿತ್ತು, ಅದನ್ನು ತನಗೆ ಅನಿಷ್ಟವೆನಿಸುವಂತೇಕೆ ಆಗಗೊಟ್ಟನು ?

ಬ್ರಹ್ಮನು ಸೃಷ್ಟಿಯ ಉತ್ಪನ್ನವನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ? ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಮಂದಿರ ಕಟ್ಟುವವನು ಕಲ್ಲು, ಗಚ್ಚು ಮೊದಲಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸಿ ಆಕಾರಾದಿಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಾನೆ; ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಏಕತ್ರಮಾಡಿ ಸೃಷ್ಟಿಯ ರಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಆ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲಿಂದ ತಂದು ಏಕತ್ರಮಾಡಿದನು ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ತಿಳಿಸು ಮತ್ತು ಒಬ್ಬ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಇಷ್ಟು ರಚನೆ ಮಾಡಿದನೇನು, ಅದನ್ನು ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದನೋ ಅಥವಾ ತನ್ನ ಶರೀರದ ಹಸ್ತಾದಿಗಳನ್ನು ಅಸಂಖ್ಯ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡು ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ರಚಿಸಿದನು ? ಅದು ಹೇಗಿದೆ ಹಾಗೆ ತಿಳಿಸು. ನೀನು ತಿಳಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಭಾಸವಾಗುವುದು.

ಒಂದು ಪ್ರಕಾರವು ಹೀಗಿದೆ-ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ದೊರೆಯು ಆಜ್ಞೆಮಾಡುವನು ಅದಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಕಾರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಬ್ರಹ್ಮನ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಯಾರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು ? ಮತ್ತು ಯಾರಿಗೆ ಆಜ್ಞೆ ಕೊಟ್ಟನು ಅವರು ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲಿಂದ ತಂದು ಹೇಗೆ ರಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸು.

ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಕಾರವು ಹೀಗಿದೆ-ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಋದ್ಧಿಧಾರಿಯು ಇಚ್ಛೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅದಕ್ಕನುಸಾರವಾದ ಕಾರ್ಯವು ತಾನೇ ಆಗುತ್ತದೆ; ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಬ್ರಹ್ಮನು ಇಚ್ಛೆಮಾಡಿದರೆ ಅದಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಇಚ್ಛೆಯ ಕರ್ತೃವೇ ಆದನು, ಲೋಕವಂತೂ ತಾನಾಗಿಯೇ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಇಚ್ಛೆಯನ್ನಂತೂ ಪರಮಬ್ರಹ್ಮನು ಮಾಡಿದ್ದನು, ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುವವನೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಕರ್ತವ್ಯವೇನಿದೆ ?

ಪರಮಬ್ರಹ್ಮನೂ ಇಚ್ಛೆಮಾಡಿದನು ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮನೂ ಇಚ್ಛೆಮಾಡಿದಾಗ ಲೋಕದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಯಿತೆಂದು ನೀನು ಹೇಳುವೆ, ಇದರಿಂದ ಕೇವಲ ಪರಮಬ್ರಹ್ಮನ ಇಚ್ಛೆಯು ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಹೀನತೆಯು ಬಂದು ಬಿಟ್ಟಿತು.

ಜಗತ್ತು ಕೇವಲ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಆಗುತ್ತದೆಯೆಂದಾಗ ಮಾಡುವವನಂತೂ ಸುಖದ ಸಲುವಾಗಿ ಮಾಡುವನೆಂದರೆ ಇಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ರಚನೆ ಮಾಡುವನು. ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಪದಾರ್ಥಗಳು ಅಲ್ಪವಾಗಿ ಕಂಡು ಬಂದರೆ ಅನಿಷ್ಟ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಅಧಿಕವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಜೀವರುಗಳಲ್ಲಿ ದೇವಾದಿಕರ ರಚನೆಯಂತೂ ರಮಣ ಮಾಡುವ ಹಾಗೂ ಭಕ್ತಿಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಇಷ್ಟವಾಗಿ ರಚಿಸಿದ್ದರೆ ಕ್ರಿಮಿ, ಕೀಟಕ, ನಾಯಿ, ಹಂದಿ, ಸಿಂಹ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಯಾವುದರ ಸಲುವಾಗಿ ರಚಿಸಿದೆ ? ಅವಂತೂ ಸುಂದರವಿಲ್ಲ, ಭಕ್ತಿಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಅನಿಷ್ಟವೇ ಇವೆ. ಮತ್ತು ದರಿದ್ರಿ, ದುಃಖಿನಾರಕಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ತಮಗೆ ಜುಗುಪ್ಸೆ, ಗ್ಲಾನಿ ಮೊದಲಾದ ದುಃಖವನ್ನುತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವಂಥ ಅನಿಷ್ಟಗಳನ್ನು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ರಚಿಸಿರಬೇಕು ?

ಜೀವಗಳು ತಮ್ಮ ಪಾಪದಿಂದ ಕ್ರಿಮಿ, ಕೀಟಕ, ದರಿದ್ರಿ, ನಾರಕಿ ಮೊದಲಾದ ಪರ್ಯಾಯ ಭೋಗಿಸುತ್ತ-

ವೆನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಪಾಪದ ಫಲದಿಂದಲೇ ಈ ಪರ್ಯಾಯಗಳಾದುವೆಂದು ಹೇಳಿರಿ. ಆದರೆ ಮೊದಲು ಸೃಷ್ಟಿ ರಚನೆ ಮಾಡುವಾಗಲೇ ಅವನ್ನು ಮಾಡಿದೆಯೆಂದ ಮೇಲೆ ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ ? ಮತ್ತು ಅನಂತರ ಜೀವ-ಗಳು ಪಾಪರೂಪವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಪರಿಣಮಿಸಿದವು ? ತಾವೇ ಪರಿಣಮಿಸಿದವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಮೊದಲಂತೂ ಬ್ರಹ್ಮನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಿದನು ನಂತರ ಅವು ಇವನ ಆಧೀನ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ, ಇದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ದುಃಖವೇ ಆಯಿತು.

ಬ್ರಹ್ಮನು ಪರಿಣಮಿತ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅವನ್ನು ಪಾಪರೂಪವಾಗೇಕೆ ಪರಿಣಮಿತ ಮಾಡಿದನು, ಜೀವಗಳನ್ನಂತೂ ತಾನೇ ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡಿ ಅವುಗಳ ಕೆಡಕನ್ನೇಕೆ ಮಾಡಿದನು ? ಆದುದರಿಂದ ಹೀಗೂ ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಇನ್ನು ಅಜೀವಗಳಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನ, ಸುಗಂಧ ಸಹಿತವಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನಂತೂ ರಂಜನೆ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಕುವರ್ಣ, ದುರ್ಗಂಧಯುಕ್ತ ದುಃಖದಾಯಕ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಯಾವುದರ ಸಲುವಾಗಿ ರಚಿಸಿದನು ? ಇವುಗಳ ದರ್ಶನದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಯಾವ ಸುಖವಂತೂ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಪಾಪಿ ಜೀವಗಳಿಗೆ ದುಃಖ ಕೊಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ರಚಿಸಿದೆಯೆಂದರೆ ತಾನೇ ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಿದ ಜೀವಗಳಿಗೆ ದುಃಖದಾಯಕವಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಮೊದಲೇ ರಚಿಸಿ ಇಂಥ ದುಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ? ಮತ್ತು ರಮಣೀಯವೂ ಹಾಗೂ ದುಃಖದಾಯಕವೂ ಇಲ್ಲದಂಥ ಧೂಳು, ಪರ್ವತ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲವು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ರಚಿಸಿದೆ ? ತಾನಾಗಿಯಂತೂ ಹಾಗೆ-ಹೀಗೆಯೇ ಆಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ರಚಿಸುವವನಂತೂ ಪ್ರಯೋಜನ ಸಹಿತವಾಗಿಯೇ ರಚಿಸುತ್ತಾನೆ; ಆದುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಕರ್ತೃವೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ ?

ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಲೋಕದ ರಕ್ಷಕನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ರಕ್ಷಕನಂತೂ ದುಃಖೋತ್ಪತ್ತಿಯ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಆಗ-ಗೊಡದಿರುವುದು ಮತ್ತು ಸುಖನಾಶದ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಆಗಗೊಡದಿರುವಂಥ ಎರಡೇ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಂತೂ ದುಃಖೋತ್ಪತ್ತಿಯ ಕಾರಣಗಳೇ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಂದ ಜೀವಗ-ಳಿಗೆ ದುಃಖವೇ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ಷುಧೆ-ತೃಷೆಗಳೆನಿಸುತ್ತಿವೆ, ಶೀತೋಷ್ಣಗಳಿಂದ ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆ, ಜೀವಗಳು ಪರಸ್ಪರರಲ್ಲಿ ದುಃಖವನ್ನುತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುತ್ತವೆ, ಶಸ್ತ್ರಾದಿಗಳು ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತಿವೆ, ಮತ್ತು ವಿನಷ್ಟವಾ-ಗುವ ಅನೇಕ ಕಾರಣಗಳು ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ. ಜೀವಗಳಿಗೆ ರೋಗ, ಅಗ್ನಿ, ವಿಷ, ಶಸ್ತ್ರಾದಿ ಪರ್ಯಾಯನಾಶದ ಕಾರಣಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿವೆ, ಅಜೀವಗಳಲ್ಲೂ ಪರಸ್ಪರ ವಿನಷ್ಟವಾಗುವ ಕಾರಣಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಎರಡೂ ಪ್ರಕಾರದ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನೇ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ವಿಷ್ಣುವು ರಕ್ಷಕನಾಗಿ ಏನು ಮಾಡಿದನು ?

ವಿಷ್ಣುವು ರಕ್ಷಕನೇ ಇದ್ದಾನೆ. ಕ್ಷುಧೆ-ತೃಷಾದಿಗಳಿಗಾಗಿ ಅನ್ನ-ಪಾನೀಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ; ಕ್ರಿಮಿಗಳಿಗೆ ಕಣ ಮತ್ತು ಕುಂಜರಕ್ಕೆ ಮಣ ತಲುಪಿಸುತ್ತಾನೆ, ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಮೃತ್ಯುವಿನ ಕಾರಣವು ಉಪಸ್ಥಿತವಾದರೂ ಕೂಡ* ಟಿಟ್ಟಿಭದ ಹಾಗೆ ಉದ್ಧರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಕಾರಗಳಿಂದ ವಿಷ್ಣುವು ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಹೀಗಿದ್ದರೆ ಕ್ಷುಧೆ-ತೃಷಾದಿಗಳು ಜೀವಗಳನ್ನು ಅಧಿಕ ಬಾಧೆಗೊಳಿಸು-ತ್ತವೆ, ಅನ್ನ-ಪಾನೀಯಗಳು ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ, ಸಂಕಟ ಸಂಭವಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಸಹಾಯ ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ, ಸ್ವಲ್ಪಕಾರ-ಣದಿಂದಾಗಿ ಮರಣವಾಗುತ್ತದೆ, ಅಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಶಕ್ತಿಯು ಹೀನವಾಯಿತೋ ಅಥವಾ ಅವನಿಗೆ ಜ್ಞಾನವೇ ಆಗಲಿಲ್ಲವೋ ? ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅಧಿಕ ಜೀವಗಳು ಹೀಗೆ ದುಃಖಿಯೇ ಆಗುತ್ತಿವೆ, ಮರಣ ಹೊಂದುತ್ತಿವೆ. ಅವು-ಗಳನ್ನು ವಿಷ್ಣುವು ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನೇಕೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ?

* ಟಿಟ್ಟಿಭವೆಂಬ ಪಕ್ಷಿಯು ಸಮುದ್ರದ ದಡದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಸಮುದ್ರವು ಅದರ ಮೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತೇಲಿಸಿ ಒಯ್ಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ಅದು ದುಃಖಿಯಾಗಿ ಗರುಡಪಕ್ಷಿಯ ಮುಖಾಂತರ ವಿಷ್ಣುವಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ, ಆಗ ವಿಷ್ಣುವು ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಮೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಮರಳಿ ಕೊಡಿಸುತ್ತಾನೆಂಬುದಾಗಿ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಕಥೆಯಿದೆ.

ಇದು ಜೀವಗಳ ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯದ ಫಲವಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಶಕ್ತಿಹೀನ, ಲೋಭಿ, ಕೃತಕ ವೈದ್ಯನು ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಒಳ್ಳೆಯದಾದರೆ ನಾನು ಮಾಡಿದೆನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ; ಮತ್ತು ಯಾವನಿಗೆ ಕೆಡಕಾಗುತ್ತದೆ, ಮರಣವಾಗುತ್ತದೆ ಆಗ ಇವನ ಭವಿತವ್ಯವೇ ಹೀಗಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ನೀನು ಒಳ್ಳೆಯದಾದರೆ ವಿಷ್ಣುವು ಮಾಡಿದ್ದು ಮತ್ತು ಕೆಡಕಾದರೆ ಇವನ ಕರ್ತವ್ಯದ ಫಲವೆಂದು ಹೇಳುವೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸುಳ್ಳು ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನೇಕೆ ಮಾಡುವುದು ? ಒಳಿತು-ಕೆಡಕುಗಳೆರಡನ್ನು ವಿಷ್ಣುವು ಮಾಡಿದ್ದೆಂದು ಹೇಳು ಅಥವಾ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯದ ಫಲವೆಂದು ಹೇಳು. ವಿಷ್ಣುವು ಮಾಡಿದ್ದಾದರೆ ಅಧಿಕ ಜೀವಗಳು ದುಃಖಿ ಮತ್ತು ಶೀಘ್ರ ಸತ್ತು ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಇಂಥ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವವನನ್ನು ರಕ್ಷಕನೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳುವುದು ? ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯದ ಫಲವಿದ್ದರೆ ಮಾಡಿದವನು ಉಣ್ಣುತ್ತಾನೆ ಅದರಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವೇನು ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವನು ?

ವಿಷ್ಣು ತನ್ನ ಭಕ್ತರ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಹೀಗಿದ್ದರೆ ಕ್ರಿಮಿ, ಕುಂಜರಾದಿಗಳು ಭಕ್ತವಿಲ್ಲ ಅವಕ್ಕೆ ಅನ್ನಾದಿಗಳನ್ನು ತಲುಪಿಸುವಲ್ಲಿ, ಸಂಕಟದೊಳಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಮರಣವಾಗದಿರುವಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ಸರ್ವರ ರಕ್ಷಕನೆಂದು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ನಂಬುವಿರಿ, ಭಕ್ತರ ರಕ್ಷಕನೆಂದು ನಂಬಿರಿ. ಆದರೆ ಭಕ್ತರ ರಕ್ಷಕನಾಗಿ ಕೂಡ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ ಅಭಕ್ತರು ಕೂಡ ಭಕ್ತಪುರುಷರಿಗೆ ತೊಂದರೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಕೆಲವೆಡೆ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಿದೆ. ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದಲ್ಲಂತೂ ಹಾಗೆ ಮನ್ನಿಸು; ಆದರೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮ್ಲೇಚ್ಛ-ಮುಸಲಮಾನ ಮೊದಲಾದ ಅಭಕ್ತ ಪುರುಷರಿಂದ ಭಕ್ತ ಪುರುಷರಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಮತ್ತು ಮಂದಿರಗಳಿಗೆ ವಿಘ್ನಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಅಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಶಕ್ತಿಹೀನನೋ ಅಥವಾ ಅರಿವಿಲ್ಲದವನೋ ? ಶಕ್ತಿಹೀನನಿದ್ದರೆ ಇವರಿಗಿಂತಲೂ ಹೀನ ಶಕ್ತಿಯ ಧಾರಕನಾದನು, ಅರಿವಿಲ್ಲದವನೆಂದರೆ ಇಷ್ಟು ಕೂಡ ಅರಿವಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಅವನು ಅಜ್ಞಾನಿಯಾದನು.

ಶಕ್ತಿಯೂ ಇದೆ ಮತ್ತು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ಕೂಡ; ಆದರೆ ಇಚ್ಛೆಯು ಹೀಗೆಯೇ ಆಯಿತೆಂದು ನೀನು ಹೇಳಬಹುದು, ಹಾಗಾದರೆ ಭಕ್ತವತ್ಸಲನೆಂದು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳುವುದು ?

ಈ ಪ್ರಕಾರ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಲೋಕದ ರಕ್ಷಕನೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವುದು ಸಿದ್ಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ;

ಇನ್ನು ಮಹೇಶನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದು ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಮಹೇಶನು ಯಾವಾಗಲೂ ಸಂಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೋ ಅಥವಾ ಮಹಾಪ್ರಲಯವಾದಾಗ ಮಾತ್ರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೋ ? ಯಾವಾಗಲೂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸ್ತುತಿ ಮಾಡಿದಿರಿ; ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಸಂಹಾರ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅವನ ನಿಂದೆ ಮಾಡಿರಿ. ಏಕೆಂದರೆ ರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಸಂಹಾರಗಳು ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಿಯಿವೆ.

ಮತ್ತು ಇವನು ಸಂಹಾರ ಹೇಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ? ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಪುರುಷನು ಕೈಗಳಿಂದ ಒಬ್ಬನನ್ನು ಸಾಯಿಸುತ್ತಾನೆ ಅಥವಾ ಹೇಳಿ ಸಾಯಿಸುತ್ತಾನೆ; ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮಹೇಶನು ತನ್ನ ಅವಯವಗಳಿಂದ ಸಂಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೋ ಅಥವಾ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ಸಾಯಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ? ಇಡೀ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಜೀವಗಳ ಸಂಹಾರವಂತೂ ಕ್ಷಣ-ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತದೆ, ಇದನ್ನು ಯಾವ-ಯಾವ ಅವಯವಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಯಾರು-ಯಾರಿಗೆ ಆಜ್ಞೆಯಿತ್ತು ಯುಗಪತ್ (ಒಮ್ಮೆಲೆ) ಹೇಗೆ ಸಂಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ? ಮತ್ತು ಮಹೇಶನಂತೂ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಅವನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ತಾನಾಗಿಯೇ ಅವುಗಳ ಸಂಹಾರವಾಗುತ್ತದೆಂದರೆ ಅವನಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಕೊಲ್ಲುವ ರೂಪದ ದುಷ್ಟ ಪರಿಣಾಮವೇ ಇರುತ್ತಿರಬೇಕು. ಮತ್ತು ಅನೇಕ ಜೀವಗಳನ್ನು ಯುಗಪತ್ ಕೊಲ್ಲುವ

ಇಚ್ಛೆಯು ಹೇಗಾಗುತ್ತಿರಬೇಕು ? ಮತ್ತು ಮಹಾ ಪ್ರಲಯವಾದ ಮೇಲೆ ಸಂಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದರೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಇಚ್ಛೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೋ ಅಥವಾ ಅವನ ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೋ ? ಇಚ್ಛೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದರೆ ಪರಮಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಎಲ್ಲದರ ಪ್ರಲಯ ಮಾಡುವ ಕ್ರೋಧದ ಇಚ್ಛೆಯಾದರೂ ಹೇಗೆ ಆಯಿತು ? ಏಕೆಂದರೆ ಯಾವುದೇ ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ನಾಶಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ನಾಶಮಾಮಾಡುವ ಆ ಇಚ್ಛೆಯ ಹೆಸರೇ ಕ್ರೋಧವಿದೆ. ಅದರ ಕಾರಣವನ್ನಾದರೂ ಹೇಳು ?

ಪರಮಬ್ರಹ್ಮನು ಈ ಆಟ ರಚಿಸಿದ್ದನು, ಪುನಃ ದೂರಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟನು, ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ನೀನು ಹೇಳುವೆ. ಆದರೆ ಆಟರಚಿಸುವವನಿಗೆ ಕೂಡ ಆಟವು ಇಷ್ಟವೆನಿಸಿದಾಗ ರಚಿಸುತ್ತಾನೆ, ಅನಿಷ್ಟವೆನಿಸಿದಾಗ ದೂರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ಈ ಜಗತ್ತು ಇಷ್ಟಾನಿಷ್ಟವೆನಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅವನಿಗೆ ಲೋಕದಿಂದ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳಂತೂ ಆದವು. ಬ್ರಹ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವು ಸಾಕ್ಷೀಭೂತವೆಂದು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳುವಿರಿ; ಸ್ವಯಂಮೇವ ಹೇಗಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೆ ನೋಡುತ್ತ–ತಿಳಿಯುತ್ತಿರುವುದರ ಹೆಸರು ಸಾಕ್ಷೀಭೂತವಿದೆ. ಇಷ್ಟಾನಿಷ್ಟವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡಿದರೆ, ನಷ್ಟ ಮಾಡಿದರೆ ಅದನ್ನು ಸಾಕ್ಷೀಭೂತವೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳುವರು? ಏಕೆಂದರೆ ಸಾಕ್ಷೀಭೂತವಿರುವುದು ಮತ್ತು ಕರ್ತಾ–ಹರ್ತಾ ಆಗುವುದು ಇವೆರಡೂ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧಿಯಾಗಿವೆ; ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಎರಡೂ ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಮೊದಲಂತೂ ಪರಮಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ 'ನಾನು ಒಬ್ಬನಿದ್ದೇನೆ ಅದು ಹಲವಾಗಲೆ'ಂಬ ಇಚ್ಛೆಯಾದಾಗ ಹಲವಾದನು. ಈಗ 'ನಾನುಹಲವಿದ್ದೇನೆ ಅದು ಕಡಿಮೆಯಾಗಲೆ'ಂಬ ಇಚ್ಛೆಯಾಗಿರಬೇಕು. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಓರ್ವನು ಮೂರ್ಖತನದಿಂದ ಕಾರ್ಯಮಾಡಿ ಪುನಃ ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ದೂರಮಾಡಲಪೇಕ್ಷಿಸುವನು; ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಪರಮಬ್ರಹ್ಮನು ಕೂಡ ಹಲವಾಗಿ ಒಂದಾಗುವ ಇಚ್ಛೆಮಾಡಿರುವುದು ಅದು ಮೂರ್ಖತನದಿಂದ ಹಲವಾಗುವ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿರಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ, ಭವಿಷ್ಯಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ದೂರಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆ ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು ?

ಪರಮಬ್ರಹ್ಮನ ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲದೆಯೇ ಮಹೇಶನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇವನು ಪರಮ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮನ ವಿರೋಧಿಯಾದನು.

ಈ ಮಹೇಶನು ಲೋಕದ ಸಂಹಾರವನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ? ತನ್ನ ಅವಯವಗಳಿಂದ ಸಂಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೋ ಅಥವಾ ಇಚ್ಛೆಯಾದ ಮೇಲೆ ತಾನಾಗಿಯೇ ಸಂಹಾರವಾಗುತ್ತದೆಯೋ ? ತನ್ನ ಅವಯವಗಳಿಂದ ಸಂಹಾರಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲರ ಸಂಹಾರ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಹೇಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ? ಮತ್ತು ಇವನ ಇಚ್ಛೆಯಾಗುವುದರಿಂದ ತಾನಾಗಿಯೇ ಸಂಹಾರವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನಂತೂ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಮಾಡಿದ್ದನು, ಇವನೇನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿದನು?

ಪ್ರಶ್ನೆ : ಸಂಹಾರವಾದ ಮೇಲೆ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಜೀವ–ಅಜೀವಗಳೆಲ್ಲವು ಎಲ್ಲಿ ಹೋದವು ?

ಉತ್ತರ : ಭಕ್ತವಿದ್ದ ಜೀವಗಳಂತೂ ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಸೇರಿದರೆ ಅನ್ಯ ಜೀವಗಳು ಮಾಯೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದವು,

ಮಾಯೆಯು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಬೇರೆಯಿರುತ್ತದೆಯೋ ಅಥವಾ ಅನಂತರ ಒಂದಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆಯೋ ? ಬೇರೆಯಿರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮಾಯೆ ಕೂಡ ಬ್ರಹ್ಮನಂತೆ ನಿತ್ಯವಾಯಿತು, ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನು ಅದ್ವೈತ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಮಾಯೆಯು ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮಾಯೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಹೋದ ಜೀವಗಳು ಕೂಡ ಮಾಯೆಯೊಡನೆ ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಸೇರಿದರೆ ಮಹಾಪ್ರಲಯವಾದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲ ಜೀವಗಳು ಪರಮಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಸೇರುವುದು

ನಿಶ್ಚಿತವಾಯಿತು, ಎಂದ ಮೇಲೆ ಮೋಕ್ಷದ ಉಪಾಯವನ್ನೇಕೆ ಮಾಡುವುದು?

ಇನ್ನು ಮಾಯೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಹೋದ ಜೀವಗಳೇ ಪುನಃ ಲೋಕರಚನೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆಯೋ ಅಥವಾ ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಸೇರಿಹೋಗಿರುವುದರಿಂದ ನವೀನ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವವೋ? ಅವೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ಇರುತ್ತವೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಸೇರಿದುವೆಂದೇಕೆ ಹೇಳುತ್ತೀರಿ? ಮತ್ತು ನವೀನವಾಗಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾದರೆ ಜೀವದ ಅಸ್ತಿತ್ವವು ಕೆಲಕಾಲದವರೆಗೇ ಇದ್ದಂತಾಯಿತು, ಹಾಗಾದರೆ ಮುಕ್ತವಾಗುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುವುದು ?

ಪೃಥ್ವಿಮೊದಲಾದವು ಮಾಯೆಯಲ್ಲಿ ಬೆರೆಯುತ್ತವೆಂದರೆ ಮಾಯೆಯು ಅಮೂರ್ತಿಕವಾದ ಸಚೇತನವಿದೆಯೋ ಅಥವಾ ಮೂರ್ತಿಕ ಅಚೇತನವಿದೆಯೋ? ಅಮೂರ್ತಿಕ ಸಚೇತನವಿದ್ದರೆ ಅಮೂರ್ತಿಕದಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿಕ ಅಚೇತನವು ಹೇಗೆ ಬೇರೆಯುವುದು? ಮತ್ತು ಮೂರ್ತಿಕ ಅಚೇತನವಿದ್ದರೆ ಇದು ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಸೇರುವುದೋ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೋ'' ಸೇರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಇದರ ಸೇರುವಿಕೆಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಕೂಡ ಮೂರ್ತಿಕ ಅಚೇತನದಿಂದ ಮಿಶ್ರಿತನಾದನು. ಮತ್ತು ಸೇರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಅದ್ವೈತತೆಯು ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಈ ಎಲ್ಲ ಅಮೂರ್ತಿಕಗಳು ಅಚೇತನವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆಂದರೆ ಆತ್ಮ ಹಾಗೂ ಶರೀರಾದಿಗಳ ಏಕತೆಯಾಯಿತು, ಆದರೆ ಈ ಸಂಸಾರಿಗಳು ಏಕತೆಯನ್ನೇ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ, ಇವರನ್ನು ಅಜ್ಞಾನಿಯೆಂದೇಕೆ ಹೇಳುವುದು ?

ಜಗತ್ತಿನ ಪ್ರಲಯವಾದ ಮೇಲೆ ಮಹೇಶನ ಪ್ರಲಯವಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೋ ? ಆಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಆಗುತ್ತದೆಯೋ ಅಥವಾ ಹಿಂದೆ-ಮುಂದೆ ಆಗುತ್ತದೆಯೋ? ಒಟ್ಟಿಗೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ತಾನು ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಜಗತ್ತನ್ನು ಹೇಗೆ ನಷ್ಟಮಾಡುವನು? ಇನ್ನು ಹಿಂದೆ-ಮುಂದೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮಹೇಶನು ಜಗತ್ತನ್ನು ನಷ್ಟಮಾಡಿ ತಾನೆಲ್ಲಿ ಉಳಿದನು? ತಾನು ಕೂಡ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದನಲ್ಲವೇ ?

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಮಹೇಶನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಯ ಸಂಹಾರಕರ್ತೃವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವುದು ಅದು ಅಸಂಭವವಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಹಾಗೂ ಅನ್ಯ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಮಹೇಶರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಯ ಉತ್ಪಾದಕರು, ರಕ್ಷಕರು ಮತ್ತು ಸಂಹಾರ ಮಾಡುವವರೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವುದು ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಆದುದರಿಂದ ಜಗತ್ತನ್ನು ಅನಾದಿನಿಧನವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಬೇಕಾಗುವುದು.

ಲೋಕದ ಅನಾದಿನಿಧನತೆಯ ಪುಷ್ಟಿ

ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವ ಜೀವಾದಿ ಪದಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲವು ಭಿನ್ನ-ಭಿನ್ನವಿದ್ದು ಅನಾದಿನಿಧನವಿವೆ; ಅವುಗಳ ಅವಸ್ಥೆಯು ಪರಿವರ್ತನವಾಗುತ್ತಿರುವ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನ-ವಿನಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಆ ಸ್ವರ್ಗ, ನರಕ,ದ್ವೀಪಾದಿಗಳೆಲ್ಲವು ಅನಾದಿಯಿಂದ ಇದೇ ಪ್ರಕಾರವೇ ಇವೆ ಮತ್ತು ಸದಾಕಾಲ ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಉಳಿಯುವವು

ರಚಿಸದೆಯೇ ಇಂಥ ಆಕಾರಾದಿಗಳು ಹೇಗಾದವು ? ಅವು ಆಗಿವೆಯೆಂದ ಮೇಲೆ ರಚಿಸಿದ ನಂತರವೇ ಆಗಿವೆಯೆಂದು ನೀನು ಹೇಳುವೆ. ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಇಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ ಅನಾದಿಯಿಂದಲೇ ಅವು ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ತರ್ಕವೇತರದು ? ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಪರಮಬ್ರಹ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವು ಅನಾದಿನಿಧನವೆಂದು ನೀನು ಮನ್ನಿಸುವೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಆ ಜೀವಾದಿಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಗಳನ್ನು ಅನಾದಿನಿಧನವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತೇವೆ. ಜೀವಾದಿಗಳು ಹಾಗೂ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಗಳು ಹೇಗಾದುವೆಂದು ನೀನು ಕೇಳಿದರೆ ಪರಮಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಗಾದನೆಂದು ನಾವು ಕೇಳುತ್ತೇವೆ. ಇವುಗಳ ರಚನೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಯಾರು ಮಾಡಿದರೆಂದು ನೀನು ಕೇಳಿದರೆ ಪರಮಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಹೀಗೆ ಯಾರು ಮಾಡಿದ

ರೆಂದು ನಾವು ಕೇಳುತ್ತೇವೆ. ಪರಮ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸ್ವಯಂಸಿದ್ಧನಿದ್ದಾನೆಂದು ನೀನು ಹೇಳಿದರೆ ಜೀವಾದಿಗಳು ಹಾಗೂ ಸ್ವರ್ಗಾದಿಗಳು ಸ್ವಯಂಸಿದ್ಧವಿವೆಯೆಂದು ನಾವು ಹೇಳುತ್ತೇವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪರಮಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆಯು ಹೇಗೆ ಸಂಭವವೆಂದು ನೀನು ಕೇಳಿದರೆ ಸಂಭಾವನೆಯುಲ್ಲಿರುವ ದೋಷವನ್ನು ತಿಳಿಸು. ಜಗತ್ತನ್ನು ನವೀನ ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಅದರ ನಾಶಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೋಷಗಳನ್ನು ನಾವು ತೋರಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಜಗತ್ತನ್ನು ಅನಾದಿನಿಧನವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವಲ್ಲಿರುವ ದೋಷವನ್ನು ನೀನು ತೋರಿಸಿಕೊಡು.

ನೀನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಿರುವ ಪರಮಬ್ರಹ್ಮನು ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ; ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿರುವ ಜೀವರುಗಳೇ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದರಿಂದ ಸರ್ವಜ್ಞವೀತರಾಗರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ : ಜೀವಗಳು ಭಿನ್ನ-ಭಿನ್ನವಿದ್ದು ಅನಾದಿನಿಧನವಿವೆಯೆಂದು ನೀವು ಹೇಳುತ್ತೀರಿ; ಆದರೆ ಮುಕ್ತವಾದನಂತರ ನಿರಾಕಾರವಾಗುತ್ತವೆಂದ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನ-ಭಿನ್ನತೆಯು ಹೇಗೆ ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ ?

ಉತ್ತರ : ಮುಕ್ತವಾದ ನಂತರ ಸರ್ವಜ್ಞರಿಗೆ ಕಾಣುತ್ತಾರೋ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೋ? ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಆಕಾರವು ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಇರಬೇಕು. ಆಕಾರವಿಲ್ಲದೆ ಏನನ್ನು ನೋಡಿದರು ? ಮತ್ತು ಕಾಣದಿದ್ದರೆ ವಸ್ತುವೇ ಇಲ್ಲ ಅಥವಾ ಸರ್ವಜ್ಞನಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯ ಜ್ಞಾನಗಮ್ಯ ಆಕಾರವಿಲ್ಲದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ನಿರಾಕಾರರಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಸರ್ವಜ್ಞ ಜ್ಞಾನಗಮ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ ಆಕಾರವುಳ್ಳವರಿದ್ದಾರೆ. ಆಕಾರವುಳ್ಳವರೆಂದು ನಿಶ್ಚಿತವಾದನಂತರ ಭಿನ್ನ-ಭಿನ್ನರಿರುವಲ್ಲಿ ತಗಲುವ ದೋಷವಾದರೂ ಏನು ? ಮತ್ತು ಹೇಗೆ ಗೋದಿಯಕಾಳುಗಳು ಭಿನ್ನ-ಭಿನ್ನವಿದ್ದು ಅವುಗಳ ಜಾತಿ ಒಂದೇ ಇದೆ ಹಾಗೆ ಜಾತಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಒಂದೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ನಾವೂ ಮನ್ನಿಸುತ್ತೇವೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಒಂದೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿದರೆ ಯಾವುದೇ ದೋಷವಿಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಅಕೃತ್ರಿಮವೂ, ಭಿನ್ನ-ಭಿನ್ನವೂ, ಅನಾದಿನಿಧನವೂ ಆಗಿವೆಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸಬೇಕು. ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಸತ್ಯಾಸತ್ಯದ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ತಮ್ಮ ಶ್ರದ್ಧೆಯ ಫಲವನ್ನು ತಾವೇ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗುವುದೆಂಬುದನ್ನು ನೀನು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಕುಲಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಪ್ರತಿಷೇಧ

ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಪುತ್ರ-ಪೌತ್ರಾದಿಗಳರೂಪದಿಂದ ಕುಲಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಅವರೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಕುಲಗಳಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸ, ಮನುಷ್ಯ, ದೇವ, ತಿರ್ಯಂಚಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರಸೂತಿ ಭೇದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ದೇವನಿಂದ ಮನುಷ್ಯ, ಮನುಷ್ಯನಿಂದ ದೇವ ಮತ್ತು [1]ತಿರ್ಯಂಚದಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿ-ಯಾವುದೇ ತಾಯಿ ಯಾವುದೇ ತಂದೆಯಿಂದ ಯಾವುದೇ ಪುತ್ರ-ಪುತ್ರಿಯ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅದು ಹೇಗೆ ಸಂಭವವಿದೆ ?

ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ, ಪವನಾದಿಗಳಿಂದ ಹಾಗೂ ವೀರ್ಯದ ವಾಸನೆ ನೋಡುವುದರಿಂದ ಪ್ರಸೂತಿಯಾಗುವುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗುವುದರಿಂದ ಪುತ್ರ-ಪೌತ್ರಾದಿಗಳ ನಿಯಮವು ಹೇಗೆ ಉಳಿಯುವುದು ? ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡ-ದೊಡ್ಡ ಮಹಾತ್ಮರನ್ನು ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳಿಂದ ಆದುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಮಹಾಪುರುಷರು ಕುಶೀಲ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳಿಂದ ಹೇಗೆ ಉತ್ಪನ್ನರಾಗುವರು ? ಇದಂತೂ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಲಂಕವಿದೆ. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿಯೂ ಕೂಡ ಅವರನ್ನು ಮಹಾಪುರುಷರೆಂದು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ?

ಅಲ್ಲದೆ ಮಾಲಿನ್ಯದಿಂದ ಗಣೇಶನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಒಬ್ಬನ ಅವಯವವನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಸೇರಿಸಿದುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ಅನೇಕ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ವಿರುದ್ಧವಾದವುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಅವತಾರ ಮೀಮಾಂಸೆ

ಇಪ್ಪತ್ತ್ನಾಲ್ಕು *ಅವತಾರಗಳಾದುವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಪೂರ್ಣಾವತಾರವೆಂದೂ ಕೆಲವನ್ನು ಅಂಶಾವತಾರವೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಪೂರ್ಣಾವತಾರವಾದಾಗ ಬ್ರಹ್ಮನು ಉಳಿದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನೋ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೋ? ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಈ ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಾವತಾರವೆಂದೇಕೆ ಹೇಳುತ್ತೀರಿ? ಒಂದು ವೇಳೆ ವ್ಯಾಪಕನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಅವತಾರದಷ್ಟೇ ಉಳಿದನು. ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮನ ಅಂಶವನ್ನಂತೂ ಎಲ್ಲೆಡೆಗೆ ಹೇಳುವಿರಿ, ಆದರೆ ಅಂಶಾವತಾರವಾದಾಗ ಇವುಗಳಲ್ಲಾದ ಅಧಿಕತೆಯೇನು ? ಕ್ಷುಲ್ಲಕ ಕಾರ್ಯದ ಸಲುವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸ್ವಯಂ ಅವತಾರ ಧಾರಣ ಮಾಡಿದನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಅವತಾರ ಧಾರಣ ಮಾಡಿದಲ್ಲದೆ ಆ ಕಾರ್ಯಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯು ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ; ಏಕೆಂದರೆ ಅಲ್ಪ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದಾಗುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕ ಪರಿಶ್ರಮವನ್ನು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುವುದು ?

ಇನ್ನು ಅವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ಸ್ಯ, ಕಚ್ಛಪ ಮೊದಲಾದ ಅವತಾರಗಳಾದದ್ದು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾರ್ಯಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಕೀಳು ತಿರ್ಯಂಚ ಪರ್ಯಾಯರೂಪವಾಗುವುದು ಹೇಗೆ ಸಂಭವವಿದೆ? ಮತ್ತು ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಸಲುವಾಗಿ ನರಸಿಂಹಾವತಾರವಾದನು, ಆದರೆ ಹರಿಣಾಂಕುಶನಿಗೆ ಹಾಗೇಕೆ ಆಗಗೊಟ್ಟನು, ಮತ್ತು ಅದೆಷ್ಟೋ ಕಾಲದವರೆಗೆ ತನ್ನ ಭಕ್ತನಿಗೆ ದುಃಖವನ್ನೇಕೆ ಕೊಡಿಸಿದನು ? ಇಂಥ ರೂಪವನ್ನು ಏತಕ್ಕಾಗಿಧರಿಸಿದನು ? ನಾಭಿರಾಜನಿಂದ ವೃಷಭಾವತಾರವಾದುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಅದು ನಾಭಿಗೆ ಪುತ್ರತ್ವದ ಸುಖವನ್ನುತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅವತಾರ ಧಾರಣ ಮಾಡಿದನು. ಅದರ ಸಲುವಾಗಿ ಘೋರ ತಪಶ್ಚರಣವನ್ನೇಕೆ ಮಾಡಿದನು ? ಅವರಿಗಂತೂ ಯಾವ ಸಾಧ್ಯವೇ ಇದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ. ಜಗತ್ತಿಗೆ ತೋರಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಮಾಡಿದನೆಂದರೆ ಒಂದು ಅವತಾರದಲ್ಲಿ ತಪಶ್ಚರಣವನ್ನು ತೋರಿಸಿದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಅವತಾರದಲ್ಲಿ ಭೋಗಾದಿಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತು ಯಾವುದನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು,?

ಒಬ್ಬ ಅರಹಂತನಾಮದ ರಾಜನಾದನು *ಅವನು ವೃಷಭಾವತಾರದ ಮತವನ್ನು ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡಿ ಜೈನ ಮತ ಪ್ರಕಟ ಮಾಡಿದನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಜೈನರಲ್ಲಿ ಅರಹಂತನೆಂಬವನು ಯಾವನೂ ಆಗಿಲ್ಲ. ಸರ್ವಜ್ಞ ಪದವನ್ನು ಪಡೆದು ಪೂಜಾಯೋಗ್ಯನಾದವನ ಹೆಸರು ಅರ್ಹಂತವಿದೆ.

ಮತ್ತು ರಾಮ-ಕೃಷ್ಣ ಈ ಎರಡು ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ರಾಮಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಏನು ಮಾಡಿದನು ? ಸೀತೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಶೋಕ ಮಾಡಿ ರಾವಣನೊಡನೆ ಹೋರಾಡಿ ಅವನನ್ನು ಸಾಯಿಸಿ ರಾಜ್ಯ ಮಾಡಿದನು. ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಗೊಲ್ಲನಾಗಿ ಪರಸ್ತ್ರೀ ಗೋಪಿಯರಿಗಾಗಿ ಹಲವು ವಿಪರೀತ ನಿಂದ್ಯ ಚೇಷ್ಟೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಮತ್ತೆ ಜರಾಸಂಧ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಸಾಯಿಸಿ ರಾಜ್ಯ ಮಾಡಿದನು. ಆದರೆ ಇಂಥ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಿದ್ಧಿಯಾಯಿತು ?

---

* ೧) ಸನತ್ಕುಮಾರ, ೨) ಶೂಕರಾವತಾರ, ೩) ದೇವರ್ಷಿನಾರದ, ೪) ನರ-ನಾರಾಯಣ, ೫) ಕಪಿಲ, ೬) ದತ್ತಾತ್ರಯ, ೭)ಯಜ್ಞಪುರುಷ, ೮) ವೃಷಭಾವತಾರ, ೯) ಪೃಥು ಅವತಾರ, ೧೦) ಮತ್ಸ್ಯ, ೧೧) ಕಚ್ಛಪ, ೧೨) ಧನ್ವಂತರಿ, ೧೩) ಮೋಹಿನಿ, ೧೪) ನೃಸಿಂಹಾವತಾರ ೧೫) ವಾಮನ, ೧೬) ಪರಶುರಾಮ, ೧೭) ವ್ಯಾಸ, ೧೮) ಹಂಸ, ೧೯) ರಾಮಾವತಾರ, ೨೦) ಕೃಷ್ಣಾವತಾರ, ೨೧) ಹಯಗ್ರೀವ, ೨೨) ಹರಿ, ೨೩) ಬುದ್ಧ ಮತ್ತು ೨೪) ಕಲ್ಕಿಯೆಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತ್ನಾಲ್ಕು ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಮನ್ನಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ,

\+ ಭಾಗವಂತ ಸ್ಕಂಧ ೫, ಅಧ್ಯಾಯ ೬, ೭, ೧೧.

ರಾಮ-ಕೃಷ್ಣರನ್ನು ಏಕಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಕಾಲ ಎಲ್ಲಿ ಉಳಿದನು ? ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಭಿನ್ನವಿದ್ದನೋ ಅಥವಾ ಏಕವಿದ್ದನೋ ? ಭಿನ್ನವಿದ್ದರೆ ಅವರು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಭಿನ್ನರಿರುತ್ತಾರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಏಕವಿದ್ದರೆ ರಾಮನೇ ಕೃಷ್ಣನಾದನು, ಸೀತೆಯೇ ರುಕ್ಮಿಣಿಯಾದಳು. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ?

ಇನ್ನು ರಾಮಾವತಾರದಲ್ಲಂತೂ ಸೀತೆಯನ್ನು ಮುಖ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯೇ ರುಕ್ಮಿಣಿಯಾದಳೆಂದು ಹೇಳಿದರೂ ಅವಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವೆಂದು ಹೇಳದೆ ರಾಧಿಕಾಕುಮಾರಿಯನ್ನು ಮುಖ್ಯವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕೇಳಿದರೆ ರಾಧಿಕೆಯು ಭಕ್ತಳಿದ್ದಳೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಸ್ವಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದಾಸಿಯನ್ನು ಮುಖ್ಯಮಾಡುವುದು ಹೇಗೆ ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ ? ಕೃಷ್ಣನಿಗಂತೂ ರಾಧಿಕೆ ಸಹಿತ ಪರಸ್ತ್ರೀ ಸೇವನೆಯ ಎಲ್ಲ ವಿಧಾನಗಳಾದವು, ಆದರೆ ಇದು ಭಕ್ತಿ ಹೇಗಾಯಿತು, ಇಂಥ ಕಾರ್ಯಗಳಂತೂ ಅತ್ಯಂತ ನಿಂದ್ಯವಿವೆ. ರುಕ್ಮಿಣಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ರಾಧೆಯನ್ನು ಮುಖ್ಯ ಮಾಡಿರುವುದು ಅದು ಪರಸ್ತ್ರೀಯ ಸೇವನೆಯನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರಬೇಕಲ್ಲವೇ ? ಓರ್ವ ರಾಧೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತನಾಗಲಿಲ್ಲ, ಅನ್ಯ ಕುಬ್ಜ †ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಗೋಪಿಕಾ ಪರಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲೂ ಆಸಕ್ತನಾದನು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಅವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಕಾರ್ಯಗಳ ಅಧಿಕಾರಿಯೇ ಆದನು.

ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಅವನ ಪತ್ನಿಯಿದ್ದು ಹಣ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ಆದರೆ ಇದಂತೂ ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಪಾಷಾಣ, ಧೂಳು ಇವೆ ಹಾಗೆಯೇ ರತ್ನ, ಸುವರ್ಣಾದಿಗಳನ್ನು ಧನರೂಪವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾರೆ; ನರನಾರಾಯಣನು ಪತಿಯಿರುವಂಥ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಯಾವಳಿದ್ದಾಳೆ ? ಸೀತಾದಿಕರನ್ನು ಮಾಯೆಯ ಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಇವರುಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾದಾಗ ಮಾಯೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಆಸಕ್ತನಾಗಲಿಲ್ಲ ? ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆಂದು ಹೇಳುವುದು, ವಿರುದ್ಧವಾಗಿಯೇ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಭೋಗಾದಿಗಳ ಕಥೆಯು ಒಳ್ಳೆಯದೆನಿಸುವುದರಿಂದ ಅವರ ಹೇಳಿಕೆಯು ಪ್ರಿಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಇಂಥ ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಇತರರನ್ನೂ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ, ಅವನನ್ನು ಯೋಗಿಯೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಅವನು ಯೋಗವನ್ನೇಕೆ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿದನು? ಮೃಗಚರ್ಮ, ಭಸ್ಮಧಾರಣಮಾಡುವುದರ ಕಾರಣವೇನು? ಮೂಳೆಯ ಸ್ಪರ್ಶಮಾಡುವುದು ಕೂಡ ನಿಂದ್ಯವಿದೆಯೆಂದ ಮೇಲೆ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ರುಂಡಮಾಲೆಯನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುವುದರ ಕಾರಣವೇನು ? ಸರ್ಪಸಹಿತವಿರುವಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮಹಿಮೆಯಿದೆ ? ಎಕ್ಕೆ-ಧತ್ತೂರಿಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಲಾಭವಿದೆ? ತ್ರಿಶೂಲಾದಿಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಯಾರ ಭಯವಿದೆ? ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ಜತೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ, ಆದರೆ ಯೋಗಿಯಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವಂಥ ವಿಪರೀತತೆಯನ್ನೇಕೆ ಮಾಡಿದನು? ಕಾಮಾಸಕ್ತಿಯಿದ್ದರೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿರಬೇಕಿತ್ತು, ಅವನು ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದ ವಿಪರೀತ ಚೇಷ್ಟೆ ಮಾಡಿರುವುದರ ಪ್ರಯೋಜನವೇನೂ ಭಾಸವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ತಲೆತಿರುಕನಂಥ ಕರ್ತವ್ಯದ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ, ಅದನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಒಮ್ಮೆ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಇವನ ಸೇವಕನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಒಮ್ಮೆ ಇವನನ್ನು ಕೃಷ್ಣನ ಸೇವಕನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಒಮ್ಮೆ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಒಂದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಯಾವ ಗೊತ್ತು ಗುರಿಯೇ ಇಲ್ಲ.

ಅಲ್ಲದೆ ಸೂರ್ಯಾದಿಕರನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣ. ವೃಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ, ಜೂಜಿನಲ್ಲಿ ಅಸತ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾನಿರುವೆನೆಂದು ವಿಷ್ಣು ಹೇಳುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ;

† ಭಾಗವತ ಸ್ಕಂಧ-೧೦, ಅ. ೪೮, ೧-೧೧

ಆದರೆ ಯಾವ ಪೂರ್ವಾಪರ ವಿಚಾರಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಅದೆಷ್ಟೋ ಸಂಸಾರಿಗಳು ಮಹಾತ್ಮನೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವವನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಿದ್ದರೆ ಇಂಥ ವಿಶೇಷಗಳನ್ನೇಕೆ ಮಾಡಿದನು ? ಸೂರ್ಯ-ಸುವರ್ಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನಿದ್ದರೆ ಸೂರ್ಯನು ಬೆಳಕನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದರೆ ಸುವರ್ಣವು ಧನವಿದೆ, ಇತ್ಯಾದಿ ಗುಣಗಳಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಮನ್ನಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೆ ದೀವಿಗೆಗಳೂ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಬೆಳಕನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಬೆಳ್ಳಿ-ಕಬ್ಬಿಣಗಳೂ ಸುವರ್ಣದಂತೆ ಧನವಿವೆ, ಇತ್ಯಾದಿ ಗುಣಗಳು ಅನ್ಯಪದಾರ್ಥ-ಗಳಲ್ಲೂ ಇವೆ, ಅವನ್ನೂ ಬ್ರಹ್ಮನೆಂದು ಮನ್ನಿಸಬೇಕು. ಹಿರಿ-ಕಿರಿಯುವೆನ್ನಿರಿ, ಆದರೆ ಜಾತಿಯಂತೂ ಒಂದೇ ಆಯಿತು. ಹೀಗೆ ಅಸತ್ಯಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಯುಕ್ತಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮತ್ತು ಅನೇಕ ಜ್ವಾಲಾಮಾಲಿನಿ ಮೊದಲಾದ ದೇವಿಯರನ್ನು ಮಾಯೆಯ ಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಹೇಳಿ ಹಿಂಸಾದಿ ಪಾಪಗಳನ್ನುತ್ಪನ್ನಮಾಡಿ ಅವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸುತ್ತಾರೆ; ಆದರೆ ಮಾಯೆಯಂತೂ ನಿಂದ್ಯವಿದ್ದು ಅದರ ಪೂಜೆಯು ಹೇಗೆ ಸಂಭವವಿದೆ ? ಹಿಂಸಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದು ಹೇಗಾಗುವುದು ? ಮತ್ತು ಅಭಕ್ಷ್ಯ ಭಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವಂಥ ಹಸು, ಸರ್ಪ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಪೂಜ್ಯವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅಗ್ನಿ, ವಾಯು, ನೀರು-ಗಳನ್ನು ದೇವರೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಪೂಜ್ಯವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ಯುಕ್ತಿ ರಚಿಸಿ ವೃಕ್ಷಾದಿಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಪೂಜ್ಯ-ವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಹೆಚ್ಚೇನು ಹೇಳುವುದು ? ಪುಲ್ಲಿಂಗ ನಾಮಸಹಿತವಾಗಿರುವವುಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ನಾಮಸಹಿತವಾಗಿರುವವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಯೆಯ ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡಿ ಅನೇಕ ವಸ್ತುಗಳು ಪೂಜಾಯೋಗ್ಯವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದರಿಂದ ಏನಾಗಬಹುದೆಂಬುದರ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲ. ಸುಳ್ಳುಲೌಕಿಕ ಪ್ರಯೋಜನದ ಕಾರಣಗಳೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಜಗತ್ತನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಬ್ರಹ್ಮನು ಶರೀರದ ರಚನೆಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಯಮನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾನೆ, ಮರಣಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಮ-ದೂತರು ಒಯ್ಯಲು ಬರುತ್ತಾರೆ, ಮರಣದ ನಂತರ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಕಾಲ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ, ಅಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯ- ಪಾಪದ ಎಣಿಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನೂ ವಿಧಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ಆದರೆ ಇದು ಕಪೋಲ ಕಲ್ಪಿತ ಯುಕ್ತಿಯಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅನಂತ ಜೀವಗಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ-ಸಾಯುತ್ತವೆ, ಅವುಗಳದು ಯುಗಪತ್ ಹೀಗಾಗುವುದು ಹೇಗೆ ಸಂಭವವಿದೆ ? ಮತ್ತು ಹೀಗೆ ಮನ್ನಿಸುವುದರ ಯಾವ ಕಾರಣವೂ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಮತ್ತು ಸತ್ತನಂತರ ಅವನ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಜೀವಿತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲೂ ಒಬ್ಬನ ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪದಿಂದ ಬೇರೊಬ್ಬನು ಸುಖಿ-ದುಃಖಿಯಾದದ್ದು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ-ವೆಂದರೆ ಮರಣದ ನಂತರ ಹೇಗಾಗುವುದು ? ಈ ಯುಕ್ತಿಯು ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಮರುಳುಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಲೋಭ ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಕ್ರಿಮಿ, ಹುಳ, ಸಿಂಹ ಮೊದಲಾದ ಜೀವಗಳೂ ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ-ಸಾಯುತ್ತವೆ, ಅವನ್ನಂತೂ ಪ್ರಲಯದ ಜೀವವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಹೇಗೆ ಮನುಷ್ಯಾದಿಕರ ಜನ್ಮ-ಮರಣಗಳಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರು-ತ್ತದೆ ಹಾಗೇ ಅವುಗಳದಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ, ಸುಳ್ಳು ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಆಗುವ ಸಿದ್ಧಿ-ಯೇನು ?

ಮತ್ತು ಅವರು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕಥೆ ಮೊದಲಾದವು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿಯೇ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ.

ಅಲ್ಲದೆ ಯಜ್ಞಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಧರ್ಮವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಜೀವಗಳ ಹೋಮ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಬೆಂಕಿ ಉರಿಸುವಂಥ ಆರಂಭ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಆದರಿಂದ ಜೀವಘಾತವಾಗುತ್ತದೆ; ಅವರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹಿಂಸೆಯ ನಿಷೇಧವಿದೆ; ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳದಷ್ಟು ನಿರ್ದಯರಿದ್ದು "ಯಜ್ಞಾರ್ಥಂ ಪಶವಃ ಸೃಷ್ಟಾಃ'ವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಎಂದರೆ ಯಜ್ಞಗಳ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಪಶುಗಳ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿದ್ದು ಘಾತ ಮಾಡಿದುದರ ದೋಷವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಮಳೆಯಾಗುವುದು, ಶತ್ರುಗಳ ನಾಶವಾಗುವುದು ಮೊದಲಾದ ಫಲಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ತಮ್ಮ ಲೋಭದ ಸಲುವಾಗಿ ರಾಜಾದಿಕರಲ್ಲಿ ಭ್ರಾಂತಿ ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೇಗೆ ವಿಷಸೇವನೆಯಿಂದ ಜೀವಿತವಿರುವುದನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ವಿರುದ್ಧವಿದೆ; ಹಾಗೆ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಧರ್ಮ ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ವಿರುದ್ಧವಿದೆ. ಆದರೆ ಯಾವವುಗಳ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡಲು ಹೇಳಿದೆ ಅವಕ್ಕಂತೂ ಯಾವ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ, ಯಾರಿಗೂ ಅವುಗಳ ಬಾಧೆಯಿಲ್ಲ, ಯಾವುದೇ ಶಕ್ತಿಯುಕ್ತ ಹಾಗೂ ಇಷ್ಟದ ಹೋಮ ಮಾಡಲು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದಿತ್ತು, ಪಾಪದ ಭಯವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಪಾಪಿಗಳು ದುರ್ಬಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಘಾತಕರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಲೋಭದ ಸಲುವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಹಾಗೂ ಇತರರ ಕೆಡಕು ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ತತ್ಪರರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಯೋಗ ಮೀಮಾಂಸೆ

ಅವರು ಮೋಕ್ಷ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯೋಗ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಯೋಗವೆಂದು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಭಕ್ತಿಯೋಗ ಮೀಮಾಂಸೆ

ಈಗ ಭಕ್ತಿಯೋಗದಿಂದ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅದರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ–

ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಗುಣ-ಸಗುಣದ ಭೇದದಿಂದ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅದ್ವೈತ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡುವುದು ಅದು ನಿರ್ಗುಣ ಭಕ್ತಿಯಿದೆ; ಅದನ್ನು ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ– ನೀವು ನಿರಾಕಾರರಿರುವಿರಿ, ನಿರಂಜನರಿರುವಿರಿ, ಮನ–ವಚನದಿಂದ ಅಗೋಚರರಿರುವಿರಿ, ಅಪಾರರಿರುವಿರಿ, ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಿರುವಿರಿ, ಏಕರಿರುವಿರಿ, ಎಲ್ಲರ ಪ್ರತಿಪಾಲಕರಿರುವಿರಿ, ಅಧಮೋದ್ಧಾರಕರಿರುವಿರಿ, ಎಲ್ಲರ ಕರ್ತೃ–ಹರ್ತೃರಿರುವಿರಿ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅದೆಷ್ಟೋ ನಿರಾಕಾರಾದಿ ವಿಶೇಷಣಗಳು ಅಭಾವ–ರೂಪವಿವೆ, ಅವನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ಮನ್ನಿಸುವುದರಿಂದ ಅಭಾವವೇ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಆಕಾರಾದಿಗಳಿಲ್ಲದ ವಸ್ತು ಹೇಗಿರುವುದು? ಮತ್ತು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿ ಮೊದಲಾದ ಎಷ್ಟೋ ವಿಶೇಷಣಗಳು ಅಸಂಭವವಿವೆ ಅವುಗಳ ಅಸಂಭವತೆಯನ್ನು ಈ ಮೊದಲೇ ತಿಳಿಸಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಜೀವ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ದಾಸನಿದ್ದೇನೆ. ಶಾಸ್ತ್ರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಅಂಶನಿದ್ದೇನೆ, ತತ್ತ್ವಬುದ್ಧಿಯಿಂದ 'ನೀನೇ ನಾನಿದ್ದೇನೆ'ಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇವು ಮೂರೂ ಭ್ರಮೆಯಿವೆ. ಭಕ್ತಿ ಮಾಡುವವನು ಚೇತನನಿದ್ದಾನೆಯೋ ಅಥವಾ ಜಡನಿದ್ದಾನೆಯೋ ? ಚೇತನನಿದ್ದರೆ ಈ ಚೇತನವು ಬ್ರಹ್ಮನದಿದೆಯೋ ಅಥವಾ ಇವನದಿದೆಯೋ ? ಬ್ರಹ್ಮನದಿದ್ದರೆ 'ನಾನು ದಾಸನಿದ್ದೇನೆ'ಂದು ಮನ್ನಿಸುವುದು ಚೇತನದ್ದೇ ಆಗುತ್ತದೆ ಆ ಚೇತನವು ಬ್ರಹ್ಮನ ಸ್ವಭಾವವಾಯಿತು ಮತ್ತು ಸ್ವಭಾವ–ಸ್ವಭಾವಿಯ ತಾದಾತ್ಮ್ಯ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ದಾಸ-ಸ್ವಾಮಿಯ ಸಂಬಂಧವು ಹೇಗೆ ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ? ದಾಸ-ಸ್ವಾಮಿಯ ಸಂಬಂಧವು ಭಿನ್ನಪದಾರ್ಥಗಳಿದ್ದಾಗಲೇ ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಈ ಚೇತನವು ಇವನದಿದ್ದರೆ ಈ ತನ್ನ ಚೇತನದ ಪ್ರಭು ಭಿನ್ನಪದಾರ್ಥವಾಗುವನು,

ಆಗ ನಾನು ಅಂಶನಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು 'ನೀನೇ ನಾನಿದ್ದೇನೆ'ಂದು ಹೇಳುವುದು ಸುಳ್ಳಾಯಿತು. ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿ ಮಾಡುವವನು ಜಡನಿದ್ದರೆ ಜಡಕ್ಕೆ ಬುದ್ಧಿಯಿರುವುದು ಅಸಂಭವವಿದೆ, ಇಂಥ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಗಾಯಿತು? ಆದುದರಿಂದ 'ನಾನು ದಾಸನಿದ್ದೇನೆ'ಂದು ಹೇಳುವುದು ಭಿನ್ನ-ಭಿನ್ನ ಪದಾರ್ಥಗಳಿದ್ದಾಗಲೇ ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು 'ನಾನು ನಿನ್ನ ಅಂಶನಿದ್ದೇನೆ'ಂದು ಹೇಳುವುದು ಸಂಭವಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ 'ನೀನು ಮತ್ತು ನಾನೆ'ಂದು ಭಿನ್ನವಾದಾಗಲೇ ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಅಂಶ-ಅಂಶಿಯ ಭಿನ್ನತೆ ಹೇಗಾಗುವುದು? ಅಂಶಿಯಂತೂ ಯಾವ ಭಿನ್ನವಸ್ತುವಿಲ್ಲ, ಅಂಶಗಳ ಸಮುದಾಯವೇ ಅಂಶಿಯಿದೆ. ಮತ್ತು 'ನೀನೇ ನಾನಿದ್ದೇನೆ'ಂಬ ವಚನವೂ ವಿರುದ್ಧವಿದೆ. ಒಂದು ಪದಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ತನ್ನತನವನ್ನು ಮತ್ತು ಅನ್ಯತನವನ್ನೂ ಮನ್ನಿಸುವುದು ಹೇಗೆ ಸಂಭವವಿದೆ; ಆದುದರಿಂದ ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಬೇಕು.

ಕೆಲವರು ಹೆಸರನ್ನೇ ಜಪಿಸುತ್ತಾರೆ; ಆದರೆ ಜಪಿಸುವವರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ಹೆಸರನ್ನೇ ಜಪಿಸಿದರೆ ಹೇಗೆ ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಾಗುವುದು? ಹೆಸರಿನದೇ ಮಹಿಮೆಯಿದೆಯೆಂದು ನೀನೆನ್ನಬಹುದು; ಆದರೆ ಈಶ್ವರನ ಹೆಸರನ್ನೇ ಓರ್ವ ಪಾಪಿಪುರುಷನಿಗೆ ಇಟ್ಟರೆ ಅವರೀರ್ವರ ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಫಲದ ಸಮಾನತೆಯಾಗುವುದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿದೆ? ಆದುದರಿಂದ ಸ್ವರೂಪದ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಿ ಅನಂತರ ಭಕ್ತಿಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಿರುವವರ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡಬೇಕು.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ನಿರ್ಗುಣಭಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡಲಾಯಿತು.

ಮತ್ತು ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿ ಸ್ತುತಿ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಅದನ್ನು ಸಗುಣಭಕ್ತಿಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಸಗುಣ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ನಾಯಕ-ನಾಯಿಕಿಯರ ಲೌಕಿಕ ಶೃಂಗಾರ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೆ ಸ್ವಾಮಿ-ಸ್ವಾಮಿನಿಯ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಕೀಯ-ಪರಕೀಯ ಸ್ತ್ರೀ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಂಯೋಗ-ವಿಯೋಗರೂಪದ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸ್ನಾನಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸ್ತ್ರೀಯರ ವಸ್ತ್ರ ಕದಿಯುವುದು, ಮೊಸರು ಅಪಹರಿಸುವುದು, ಸ್ತ್ರೀಯರ ಕಾಲಿಗೆ ಬೀಳುವುದು, ಸ್ತ್ರೀಯರ ಎದುರು ನರ್ತಿಸುವುದು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ಸಂಸಾರಿ ಜೀವರುಗಳಿಗೂ ನಾಚಿಕೆಯೆನಿಸುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಆ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ; ಆದರೆ ಇಂಥ ಕಾರ್ಯಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಕಾಮವಾಸನೆಯಿಂದ ಪೀಡಿತವಾದಾಗಲೇ ಆಗುತ್ತವೆ.

ಯುದ್ಧಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಇವು ಕ್ರೋಧದ ಕಾರ್ಯಗಳಿವೆ. ತಮ್ಮ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಉಪಾಯ ಮಾಡಿದರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಇವು ಮಾನದ ಕಾರ್ಯಗಳಿವೆ. ಅನೇಕ ಕಪಟ ಮಾಡಿದರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಇವು ಮಾಯೆಯ ಕಾರ್ಯಗಳಿವೆ. ವಿಷಯ ಸಾಮಗ್ರಿಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಯತ್ನ ಮಾಡಿದರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಇವು ಲೋಭದ ಕಾರ್ಯಗಳಿವೆ. ಕುತೂಹಲಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಇವು ಹಾಸ್ಯಾದಿಗಳ ಕಾರ್ಯಗಳಿವೆ. ಇಂಥ ಕಾರ್ಯಗಳು ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದಾಗಲೇ ಸಂಭವಿಸುತ್ತವೆ.

ಹೀಗೆ ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿ ನಾವು ಸ್ತುತಿ ಮಾಡುತ್ತೇವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ಆದರೆ ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳ ಕಾರ್ಯಗಳೇ ಸ್ತುತಿಯೋಗ್ಯವಾದರೆ ನಿಂದ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಾವವು ? ಲೋಕದಲ್ಲಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ನಿಂದ್ಯವೆನಿಸಿದಂಥ ಕಾರ್ಯಗಳ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿ ಸ್ತುತಿಮಾಡುವುದೆಂದರೆ ಅಂಗೈ ತೋರಿಸಿ ಅವಲಕ್ಷಣ ದಣಾಡಿಕೊಂಡಂಥ ಕಾರ್ಯವಾಯಿತು.

ಯಾರಿಗೂ ಯಾರ ಹೆಸರನ್ನೂ ಹೇಳದೆ ಇಂಥ ಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡಿ, ಇಂಥ ಕಾರ್ಯಮಾಡಿದವರನ್ನು ನೀವು ಒಳ್ಳೆಯವರೆಂದು ತಿಳಿಯುವಿರೋ ಅಥವಾ ಕೆಟ್ಟವರೆಂದು ತಿಳಿಯುವಿರೋ ? ಒಳ್ಳೆಯವರೆಂದು ತಿಳಿದರೆ ಪಾಪಿಯು ಒಳ್ಳೆಯವನಾದರೆ ಕೆಟ್ಟವನಾವನುಳಿದನು ? ಕೆಟ್ಟವನೆಂದರೆ ಇಂಥ ಕಾರ್ಯ ಯಾರು ಮಾಡಿದರೂ ಅವರು ಕೆಟ್ಟವರೇ ಆದರು. ಪಕ್ಷಪಾತವಿಲ್ಲದೆ ನ್ಯಾಯಮಾಡಬೇಕು.

ಸ್ವಾಮಿಯು ಇಂಥ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುವುದು ಕೂಡ ಸ್ತುತಿಯಿದೆಯೆಂದು ಪಕ್ಷಪಾತದಿಂದ ಹೇಳಿದರೆ ಸ್ವಾಮಿಯು ಇಂಥ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿದನು? ಇಂಥ ನಿಂದ್ಯ ಕಾರ್ಯಮಾಡುವುದರಿಂದಾದ ಸಿದ್ಧಿಯೇನು? ಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿದೆಯೆಂದರೆ ಪರಸ್ತ್ರೀ ಸೇವನೆಯಂಥ ನಿಂದ್ಯ ಕಾರ್ಯಗಳ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿರ್ವಹಿಸುವಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಹಾಗೂ ಅನ್ಯರಿಗೆ ಯಾವ ಲಾಭವಾಯಿತು ? ಆದುದರಿಂದ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಇಂಥ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವುದು ಸಂಭವವಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಸ್ವಾಮಿಯು ಕಾರ್ಯ ಮಾಡದೆ ನೀವೇ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೆ ದೋಷವಿಲ್ಲದವನಿಗೆ ದೋಷ ತಗಲಿಸಿದಿರಿ. ಆದುದರಿಂದ ಇಂಥ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುವುದಂತೂ ನಿಂದೆಯಿದೆ ಅದು ಸ್ತುತಿಯಲ್ಲ.

ಸ್ತುತಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಯಾವ ಗುಣಗಳ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ, ಆ ರೂಪವಾಗಿಯೇ ಪರಿಣಾಮಗಳಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ, ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳ ಕಾರ್ಯಗಳ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ತಾವು ಕೂಡ ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧಾದಿರೂಪವಾಗುವುದು ಅಥವಾ ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗವಾಗುವುದು, ಆದರೆ ಇಂಥ ಭಾವಗಳಂತೂ ಒಳ್ಳೆಯವಲ್ಲ. ಭಕ್ತನು ಇಂಥ ಭಾವಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು, ಆದರೆ ಪರಿಣಾಮವಾದಲ್ಲದೆ ವರ್ಣನೆ ಹೇಗೆ ಮಾಡಿದಿರಿ ? ಅವುಗಳ ಅನುರಾಗವಾದಲ್ಲದೆ ಭಕ್ತಿ ಹೇಗೆ ಮಾಡಿದಿರಿ ? ಈ ಭಾವಗಳೇ ಒಳ್ಳೆಯವಿದ್ದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವನ್ನು ಮತ್ತು ಕ್ಷಮಾದಿಗಳನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯವೆಂದೇಕೆ ಹೇಳಿದಿರಿ ? ಇವುಗಳಲ್ಲಂತೂ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವಿದೆ

ಮತ್ತು ಸಗುಣ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ರಾಮ-ಕೃಷ್ಣಾದಿಗಳ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಶೃಂಗಾರಾದಿಗಳಿಂದ, ಕಪಟಾದಿಗಳೊಡನೆ, ಸ್ತ್ರೀ ಸಂಗ ಸಹಿತವಾಗಿ ರಚಿಸುತ್ತಾರೆ; ಅದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧಾದಿಭಾವಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಮಹಾದೇವನ ಲಿಂಗದ ಆಕಾರವನ್ನೇ ರಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎಂಥ ವಿಡಂಬನೆ! ಅದರ ಹೆಸರು ಎತ್ತಿದರೆ ನಾಚಿಕೆ ಎನಿಸುತ್ತದೆ, ಜಗತ್ತು ಅದನ್ನು ಬಚ್ಚಿಡುತ್ತದೆ ಅದರ ಆಕಾರದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವನ ಅನ್ಯಲಿಂಗಗಳಿರಲಿಲ್ಲವೇನು? ಆದರೆ ಅಧಿಕ ಪರಿಹಾಸ್ಯವು ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಗುಣಭಕ್ತಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದ ವಿಷಯ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಏಕತ್ರಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಯ ಹೆಸರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಯಂ ಅದರ ಉಪಭೋಗ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಭೋಜ್ಯವನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಮಿಗೆ ನೈವೇದ್ಯ ತೋರಿಸಿ ಪುನಃ ಪ್ರಸಾದದ ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡಿ ತಾವೇ ಅದರ ಭಕ್ಷಣಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನೇದರೆ ಮೊದಲು ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಕ್ಷುಧೆ-ತೃಷೆಯ ಬಾಧೆಯಿರಬೇಕು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರ ಇಂಥ ಕಲ್ಪನೆಯು ಹೇಗೆ ಸಂಭವವಿದೆ ? ಮತ್ತು ಕ್ಷುಧಾದಿಯಿಂದ ಪೀಡಿತನಾದಾಗ ವ್ಯಾಕುಲನಾಗಿ ಈಶ್ವರನು ದುಃಖಿಯಾದರೆ ಇತರರ ದುಃಖವನ್ನು ಹೇಗೆ ದೂರ ಮಾಡುವನು ? ಮತ್ತು ಭೋಜನಾದಿ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ತಾವಂತೂ ಅವರ ಸಲುವಾಗಿ ಅರ್ಪಣ ಮಾಡಿದಿರಿ, ಪುನಃ ಅದು ಸ್ವಾಮಿಯು ಕೊಟ್ಟಾಗ ಪ್ರಸಾದವಾಗುತ್ತದೆ, ತಾವೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಒಬ್ಬನು ರಾಜನಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ರಾಜನು ಪುನಃ ಬಹುಮಾನ ಕೊಟ್ಟರೆ ಅದನ್ನು ಗ್ರಹಣಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ; ಆದರೆ ತಾವು ರಾಜನಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆ ಕೊಡುವುದು, ಅಲ್ಲಿ ರಾಜನಂತೂ ಏನನ್ನೂ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ತಾವೇ 'ರಾಜನು ನನಗೆ ಬಹುಮಾನ ಕೊಟ್ಟನೆ'ಂದು ಹೇಳಿ ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಿದರೆ ಅದು ಆಟವಾಯಿತು. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಇಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಭಕ್ತಿಯಂತೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿದಂತೆ ಆಯಿತು.

ಇನ್ನು ಸ್ವಾಮಿ ಹಾಗೂ ನೀನು ಈರ್ವರಿರುವಿರೋ ಅಥವಾ ಒಂದಿರುವಿರೋ ? ಈರ್ವರಿದ್ದರೆ ನೀನು ಕಾಣಿಕೆ ಕೊಟ್ಟನಂತರ ಸ್ವಾಮಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಬೇಕು, ತಾವಾಗಿಯೇ ಏಕೆ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಬೇಕು ? ಸ್ವಾಮಿಯಂತೂ ಮೂರ್ತಿಯಿರುವುದರಿಂದ ನಾನೇ ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ನೀನೆನ್ನಬಹುದು; ಆದರೆ ಸ್ವಾಮಿ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯ ನೀನೇ ಮಾಡಿದಾಗ ನೀನೇ ಸ್ವಾಮಿಯಾದೆ. ಮತ್ತು ಒಂದಿದ್ದರೆ ಕಾಣಿಕೆ ಕೊಡುವುದು, ಪ್ರಸಾವೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಸುಳ್ಳಾಯಿತು. ಒಂದಿದ್ದ ಮೇಲೆ ಈ ವ್ಯವಹಾರವು ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಭೋಜನಾಸಕ್ತ ಪುರುಷರುಗಳಿಂದ ಇಂಥ ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಸ್ವಾಮಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ನೃತ್ಯ-ಗಾಯನ ಮಾಡಿಸುವುದು; ಶೀತ, ಗ್ರೀಷ್ಮ, ವಸಂತಾದಿ ಋತುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರಿಗಳಿಗೆ ಸಂಭವಿಸುವಂಥ ವಿಷಯಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಶೇಖರಿಸುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಯ ಹೆಸರು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪೋಷಿಸುವುದು ಇದು ವಿಷಯಾಸಕ್ತ ಜೀವಗಳಿಂದ ಮಾಡಲಾದ ಉಪಾಯವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಜನ್ಮ-ವಿವಾಹಾದಿಗಳ ಹಾಗೂ ಶಯನ- ಜಾಗರಣೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅದು ಹೇಗೆ ಮಕ್ಕಳು ಗೊಂಬೆಯ ಆಟವಾಡಿ ಮೋಜು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಇದು ಕೂಡ ಮೋಜು ಮಾಡುವುದಿದೆ, ಯಾವ ಪರಮಾರ್ಥರೂಪ ಗುಣವಿಲ್ಲ. ಬಾಲ ಸ್ವಾಮಿಯ ಸೋಗು ರಚಿಸಿ ಚೇಷ್ಟೆಗಳನ್ನು ದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ, ಅದರಿಂದ ತಮ್ಮ ವಿಷಯಗಳ ಪೋಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಇದು ಕೂಡ ಭಕ್ತಿಯಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಹೀಗೆ ಏನೇನು ಹೇಳುವುದು ? ಇಂಥ ಅನೇಕ ವಿಪರೀತತೆಗಳು ಸಗುಣ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ,

ಹೀಗೆ ಎರಡೂ ಪ್ರಕಾರದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಮಿಥ್ಯೆಯೆಂದು ತಿಳಿಸಿದೆ.

ಜ್ಞಾನಯೋಗ ಮೀಮಾಂಸೆ

ಈಗ ಅನ್ಯಮತದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ ಜ್ಞಾನಯೋಗದಿಂದ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಸ್ವರೂಪ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

ಓರ್ವ ಅದ್ವೈತ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾನವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಅವರ ಮಿಥ್ಯಾತನವನ್ನಂತೂ ಈ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ತನ್ನನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ಶುದ್ಧ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವುದು, ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಶರೀರಾದಿಗಳನ್ನು ಭ್ರಮೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾನವೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಕೂಡ ಭ್ರಮೆಯಿದೆ, ತಾವು ಶುದ್ಧರಿದ್ದರೆ ಮೋಕ್ಷದ ಉಪಾಯವನ್ನೇಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ? ತಾನು ಶುದ್ಧ ಬ್ರಹ್ಮನೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರೆ ಕರ್ತವ್ಯವೇನು ಉಳಿಯಿತು ! ತಮಗೆ ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಶರೀರಾದಿಗಳ ಸಂಯೋಗವೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ; ಇವುಗಳ ಅಭಾವವಾದಾಗ ಆಗುವುದು, ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳ ಸದ್ಭಾವ ಮನ್ನಿಸುವುದು ಭ್ರಾಂತಿ ಹೇಗಾಗುವುದು ?

ಮೋಕ್ಷದ ಉಪಾಯ ಮಾಡುವುದೂ ಭ್ರಮೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಹಗ್ಗವಂತೂ ಹಗ್ಗವೇ ಇದೆ ಅದನ್ನು ಸರ್ಪವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿತ್ತು, ಅದು ಭ್ರಮೆಯಿತ್ತು, ಭ್ರಮೆಯು ದೂರವಾದರೆ ಹಗ್ಗವೇ ಇದೆ; ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ತಾವಂತೂ ಬ್ರಹ್ಮರೇ ಇದ್ದೀರಿ, ತಮ್ಮನ್ನು ಅಶುದ್ಧವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿತ್ತು, ಅದು ಭ್ರಮೆಯಿತ್ತು, ಭ್ರಮೆಯು ದೂರವಾದರೆ ತಾವು ಬ್ರಹ್ಮರೇ ಇದ್ದೀರೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಮಿಥ್ಯೆಯಿದೆ. ತಾವು ಶುದ್ಧರಿದ್ದು

ಅದನ್ನು ಅಶುದ್ಧವೆಂದು ತಿಳಿದರೆ ಭ್ರಮೆಯಿದೆ; ಮತ್ತು ತಾವು ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳಿಂದ ಅಶುದ್ಧವಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಅದನ್ನು ಅಶುದ್ಧವೆಂದು ತಿಳಿದರೆ ಭ್ರಾಂತಿ ಹೇಗಾಗುವುದು ? ಶುದ್ಧ ತಿಳಿದರೆ ಭ್ರಮೆಯಾಗುವುದು. ಸುಳ್ಳು ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನು ಶುದ್ಧ ಬ್ರಹ್ಮನೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿದರೆ ಯಾವ ಸಿದ್ಧಿಯಿದೆ ?

ಈ ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳು ಮನಸ್ಸಿನ ಧರ್ಮವಿದ್ದು ಬ್ರಹ್ಮನು ಬೇರೆಯಿದ್ದಾನೆಂದು ನೀನು ಹೇಳಬಹುದು, ಆದರೆ ಮನಸ್ಸು ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವಿದೆಯೋ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೋ? ಇದ್ದರೆ ಕಾಮ- ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳೂ ನಿನ್ನವೇ ಆದವು; ಮತ್ತು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನೀನು ಜ್ಞಾನಸ್ವಭಾವಿಯಿರುವಿಯೋ ಅಥವಾ ಜಡವಿರುವಿಯೋ? ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಜ್ಞಾನವು ಮನಸ್ಸು ಹಾಗೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದಲೇ ಆಗುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ ಯಾವುದೇ ಜ್ಞಾನ ಹೇಳಿದರೆ ಅದನ್ನು ನಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವಂತೆ ಭಾಸವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. 'ಮನ-ಜ್ಞಾನೇ' ಧಾತುವಿನಿಂದ ಮನ ಶಬ್ದವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ ಆ ಮನವಂತೂ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪವಿದೆ; ಆದರೆ ಈ ಜ್ಞಾನವು ಯಾರದಿದೆ ಅವರನ್ನು ತೋರಿಸು; ಆದರೆ ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ನೀನು ಜಡನಿದ್ದರೆ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪದ ವಿಚಾರ ಹೇಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ? ಇದಂತೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮನು ಬೇರೆಯಿದ್ದಾನೆಂದು ನೀನು ಹೇಳುವೆ, ಆದರೆ ಆ ಬೇರೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ನೀನೇ ಇರುವಿಯೋ ಅಥವಾ ಬೇರೆಯಿರುವರೋ ? ನೀನೇ ಇದ್ದರೆ 'ನಾನು ಬ್ರಹ್ಮನಿದ್ದೇನೆ'ಂದು ಮನ್ನಿಸುವಂಥ ಆ ನಿನ್ನ ಜ್ಞಾನವಂತೂ ಮನಸ್ವರೂಪವೇ ಇದೆ, ಮನದಿಂದ ಭಿನ್ನವಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ತನ್ನತನವನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವುದಂತೂ ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಭಿನ್ನ ತಿಳಿದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ತನ್ನತನವನ್ನು ಮನ್ನಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮನು ಮನದಿಂದ ಭಿನ್ನನಿದ್ದರೆ ಮನರೂಪದ ಜ್ಞಾನವು ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ತನ್ನತನವನ್ನೇಕೆ ಮನ್ನಿಸುತ್ತದೆ ? ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮನು ಬೇರೆಯೇ ಇದ್ದರೆ ನೀನು ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ತನ್ನತನವನ್ನೇಕೆ ಮನ್ನಿಸುವೆ? ಆದುದರಿಂದ ಭ್ರಮೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಸ್ಪರ್ಶನಾದಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಶರೀರದ ಸ್ವರೂಪವಿದ್ದು ಶರೀರವು ಜಡವಿದೆ, ಅದರಿಂದಾಗುತ್ತಿರುವ ತಿಳುವಳಿಕೆಯು ಆತ್ಮನಸ್ವರೂಪವಿದೆ; ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮನಸ್ಸೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪರಮಾಣುಗಳ ಪುಂಜವಿದ್ದು ಅದು ಶರೀರದ ಅಂಗವೇ ಇದೆ. ಅದರಿಂದ ಜ್ಞಾನವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧಾದಿ ಭಾವಗಳಾಗುತ್ತವೆ ಅವೆಲ್ಲವು ಆತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವಿದೆ.

ಜ್ಞಾನವಂತೂ ನಿಜಸ್ವಭಾವವಿದ್ದು ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳು ಔಪಾಧಿಕ ಭಾವಗಳಿವೆ, ಅವುಗಳಿಂದ ಆತ್ಮನು ಅಶುದ್ಧನಿದ್ದಾನೆ. ಯೋಗ್ಯ ಸಮಯ ಬಂದಾಗ ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳು ದೂರವಾಗುವವು ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನವು ಮನಸ್ಸು-ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಅಧೀನತೆಯಿಂದ ದೂರವಾದಾಗ ಕೇವಲಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನು ಶುದ್ಧನಾಗುವನು.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಬುದ್ಧಿ-ಅಹಂಕಾರಾದಿಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಮನ, ಬುದ್ಧಿ ಮೊದಲಾದವು ಏಕಾರ್ಥವಾಚಿಯಿವೆ ಮತ್ತು ಅಹಂಕಾರಾದಿಗಳು ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳಂತೆ ಔಪಾಧಿಕ ಭಾವಗಳಿವೆ; ಇವನ್ನು ತಮ್ಮಿಂದ ಭಿನ್ನವೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು ಭ್ರಮೆಯಿದೆ. ಇವನ್ನು ತಮ್ಮವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಔಪಾಧಿಕ ಭಾವಗಳ ಅಭಾವ ಮಾಡುವ ಉದ್ಯೋಗ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ಯಾರಿಂದ ಇವುಗಳ ಅಭಾವವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಮಹಿಮೆಯನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಜೀವರುಗಳು ಇವನ್ನು ತಮ್ಮವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸದೆ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ; ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧಾದಿ ಭಾವಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿ ವಿಷಯ-ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಹಿಂಸಾದಿಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ಪರರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಅವರು ಅಹಂಕಾರಾದಿಗಳ ತ್ಯಾಗವನ್ನು ಕೂಡ ಅನ್ಯಥಾ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲವನ್ನು ಪರಬ್ರಹ್ಮನೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವುದು, ಎಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನತನವನ್ನು ಮನ್ನಿಸದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಅಹಂಕಾರದ ತ್ಯಾಗವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅದು ಮಿಥ್ಯೆಯಿದೆ; ಏಕೆಂದರೆ ಯಾರೂ ತಾವಿದ್ದೀರೋ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೋ ? ಇದ್ದರೆ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ತಮ್ಮತನವನ್ನೇಕೆ ಮನ್ನಿಸುವು-

ದಿಲ್ಲ ? ತಾವು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲರನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನೆಂದಾರು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ ? ಆದುದರಿಂದ ಶರೀರವೊದಲಾದ ಪರದಲ್ಲಿ ಅಹಂಬುದ್ಧಿ ಮಾಡದಿರುವುದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃವಾಗದಿರುವುದು ಅದು ಅಹಂಕಾರದ ತ್ಯಾಗವಿದೆ. ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅಹಂಬುದ್ಧಿ ಮಾಡುವುದು ದೋಷವಲ್ಲ.

ಎಲ್ಲವನ್ನು ಸಮಾನ ತಿಳಿಯುವುದು, ಯಾವುದರಲ್ಲೂ ಭೇದ ಮಾಡದಿರುವುದಕ್ಕೆ ರಾಗ–ದ್ವೇಷಗಳ ತ್ಯಾಗ–ವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅದು ಕೂಡ ಮಿಥ್ಯೆಯಿದೆ; ಏಕೆಂದರೆ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಸಮಾನವಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಚೇತನವಿದ್ದರೆ ಒಂದು ಅಚೇತನವಿದೆ, ಒಂದು ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಒಂದು ಹೀಗಿದೆ, ಅವನ್ನು ಸಮಾನ ಹೇಗೆ ಮನ್ನಿಸುವುದು? ಆದುದರಿಂದ ಪರದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಇಷ್ಟಾನಿಷ್ಟವೆಂದು ಮನ್ನಿಸದಿರುವುದು ಅದು ರಾಗ–ದ್ವೇಷಗಳ ತ್ಯಾಗವಿದೆ. ಪದಾರ್ಥಗಳ ವಿಶೇಷ ತಿಳಿಯುವಲ್ಲಿ ಯಾವ ದೋಷವಿಲ್ಲ.

ಇದೇ ರೀತಿ ಅನ್ಯ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗರೂಪ ಭಾವಗಳ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಅನ್ಯಥಾಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಇಂಥ ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ ಕುಶೀಲ ಸೇವನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಅಭಕ್ಷ್ಯ ಭಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ವರ್ಣಾದಿ ಭೇದ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಹೀನ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ ಇವೇ ಮೊದಲಾಗಿ ವಿಪರೀತರೂಪವಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಯಾರಾದರೂ ಕೇಳಿದರೆ ಇದಂತೂ ಶರೀರದ ಧರ್ಮವಿದೆ, ಅಥವಾ ಪ್ರಾರಬ್ಧವಿದ್ದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ, ಅಥವಾ ಈಶ್ವರನ ಇಚ್ಛೆಯಿದ್ದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ, ನಮಗಂತೂ ವಿಕಲ್ಪಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಮಿಥ್ಯಾಲಾಪವನ್ನು ನೋಡಿರಿ ! ತಾವು ತಿಳಿದೂ–ತಿಳಿದೂ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಶರೀರದ ಧರ್ಮವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಸ್ವಯಂ ಉದ್ಯಮಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಪ್ರಾರಬ್ಧವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಮತ್ತು ತಾವು ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಸೇವನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಈಶ್ವರನ ಇಚ್ಛೆಯೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿಕಲ್ಪ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ನಮಗೆ ವಿಕಲ್ಪ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಧರ್ಮದ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದು ವಿಷಯ ಕಷಾಯದ ಸೇವನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಇಂಥ ಸುಳ್ಳು ಯುಕ್ತಿ ರಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಬೆರಸದಿದ್ದರೆ ನಾವು ಇವನ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಹೇಗೆಂದರೆ ತಾವು ಧ್ಯಾನ ಧರಿಸಿ ಕುಳಿತಿರುವಾಗ ಯಾವನೋ ತಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಬಟ್ಟೆ ಹೊದಿಸಿದರೆ ತಾವು ಒಂದಿಷ್ಟೂ ಸುಖಿಯಾಗದಿದ್ದರೆ ತಮಗೆ ಅದರ ಕರ್ತವ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಿಜವಿದೆ. ಮತ್ತು ತಾವು ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಹೊದ್ದುಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಶೀತಾದಿ ವೇದನೆಯನ್ನು ದೂರಮಾಡಿ ಸುಖಿಯಾಗುವುದು ಮತ್ತು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿದರೆ ಹೇಗೆ ಸಂಭವವಿದೆ? ಕುಶೀಲ ಸೇವನೆ ಮಾಡುವುದು, ಅಭಕ್ಷ್ಯ ಭಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳಂತೂ ಪರಿಣಾಮವಿಲ್ಲದೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ; ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಗೆ ಮನ್ನಿಸುವುದು? ಆದುದರಿಂದ ಕಾಮ–ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳ ಅಭಾವವೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ಯಾವ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳು ಕುಂದು ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಭಾವಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವವು ಅದಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಸ್ವಚ್ಛಂದರಾಗಿ ಇವುಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸುವುದು ಯುಕ್ತಿಯಲ್ಲ.

ಕೆಲವರು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ರೇಚಕ, ಪೂರಕ, ಕುಂಭಕ ರೂಪವಾಗಿ ನಾಶಿಕದ್ವಾರದಿಂದ ಗಾಳಿಯು ಹೊರಟಾಗ ವರ್ಣಾದಿಗಳ ಭೇದದಿಂದ ಪವನವನ್ನೇ ಪೃಥ್ವಿತತ್ತ್ವಾದಿರೂಪವಾಗಿ ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದರ ವಿಜ್ಞಾನ ಮುಖಾಂತರ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ನಿಮಿತ್ತದ ಜ್ಞಾನವಾಗುವುದರಿಂದ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಇಷ್ಟಾನಿಷ್ಟವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ, ತಮ್ಮನ್ನು ಮಹಾನರೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ; ಆದರೆ ಇದಂತೂ ಲೌಕಿಕ ಕಾರ್ಯವಿದೆ, ಇದೇನು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವಲ್ಲ. ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಇಷ್ಟಾನಿಷ್ಟಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಅವರ ರಾಗ–ದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಮಾನ–ಲೋಭಾದಿಗಳನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಿದ್ಧಿಯಿದೆ ?

ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿ,ವಾಯುವನ್ನು ಏರಿಸಿ ಸಮಾಧಿ ಹತ್ತಿದೆಯೆನ್ನುತ್ತಾರೆ; ಆದರೆ ಇದಂತೂ

ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ನಟನು ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಹಸ್ತಾದಿಗಳಿಂದ ಕ್ರಿಯೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ವಾಯುವಿನಿಂದ ಕ್ರಿಯೆ ಮಾಡಿದೆ. ಹಸ್ತಾದಿಗಳು ಮತ್ತು ವಾಯುವಂತೂ ಶರೀರದ ಅಂಗಗಳೇ ಇದ್ದು ಇವುಗಳ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಆತ್ಮಹಿತವನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಾಧಿಸುವುದು ?

ಅಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿನ ವಿಕಲ್ಪವು ದೂರವಾಗುತ್ತದೆ, ಸುಖವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ, ಯಮನ ವಶೀಭೂತತೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ನೀನೆನ್ನುವೆ: ಆದರೆ ಇದು ಮಿಥ್ಯೆಯಿದೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಚೇತನದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಇಲ್ಲದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ವಾಯು ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಚೇತನದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಇಲ್ಲದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿಯಲಾಗಿದೆ, ವಾಸನೆಯು ನಾಶವಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನ ವಿಕಲ್ಪವು ಹೋಗಿದೆಯೆನ್ನುವುದಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಚೇತನವಿಲ್ಲದೆ ಸುಖವನ್ನಾರು ಭೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ ? ಆದುದರಿಂದ ಸುಖವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಸಾಧನೆಯುಳ್ಳವರಂತೂ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಗಿದ್ದಾರೆ, ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾವನೂ ಅಮರನಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಗ್ನಿ ತಗಲಿಸುವುದರಿಂದ ಅವನದೂ ಮರಣವಾಗುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ; ಆದುದರಿಂದ ಯಮನ ವಶೀಭೂತವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸುಳ್ಳು ಕಲ್ಪನೆಯಿದೆ.

ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಚೇತನವುಳಿದರೆ ಮತ್ತು ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಶಬ್ದ ಕೇಳಿದರೆ ಅದನ್ನು 'ಅನಹದನಾದ'ವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ವೀಣಾದಿಗಳ ಶಬ್ದ ಕೇಳುವುದರಿಂದ ಸುಖ ಮನ್ನಿಸುತ್ತದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಅದನ್ನು ಕೇಳುವುದರಿಂದ ಸುಖಮನ್ನಿಸುವುದಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯಂತೂ ವಿಷಯ ಪೋಷಣೆಯಾಯಿತು, ಪರಮಾರ್ಥವಂತೂ ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಮತ್ತು ವಾಯು ಹೊರಡುವಲ್ಲಿ ಪ್ರವಿಷ್ಟವಾಗುವಲ್ಲಿ 'ಸೋಹಂ' ಶಬ್ದದ ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು 'ಅಜಪಾಜಾಪ'ವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಹೇಗೆ ಕೌಜಿಗದ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ 'ನೀನೇ' ಶಬ್ದದ ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಕೌಜಿಗವೇನು ಅರ್ಥದ ಅವಧಾರಣ ಮಾಡಿ ಇಂಥ ಶಬ್ದ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ; ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಇಲ್ಲಿ 'ಸೋಹಂ' ಶಬ್ದದ ಕಲ್ಪನೆಯಿದೆ; ವಾಯುವೇನು ಅರ್ಥದ ಅವಧಾರಣ ಮಾಡಿ ಇಂಥ ಶಬ್ದ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಶಬ್ದವನ್ನು ಜಪಿಸುವುದರಿಂದ-ಕೇಳುವುದರಿಂದ ಯಾವ ಫಲದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅರ್ಥದ ಅವಧಾರಣೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಫಲದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ,

'ಅವನು ನಾನಿದ್ದೇನೆ'ಂಬುದೇ 'ಸೋಹಂ' ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ 'ಅವನು' ಯಾರೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಬೇಕು, ಆಗ ಅವನ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಬೇಕು; ಏಕೆಂದರೆ ತತ್‌ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಯತ್ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ನಿತ್ಯ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ವಸ್ತುವಿನ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಅಹಂಬುದ್ಧಿ ಧಾರಣಮಾಡುವಲ್ಲಿ 'ಸೋಹಂ' ಶಬ್ದವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನನ್ನು ತನ್ನ ರೂಪದಿಂದ ಅನುಭವ ಮಾಡಿದರೆ 'ಸೋಹಂ' ಶಬ್ದವು ಸಂಭವವಿಲ್ಲ, ಪರವನ್ನು ತನ್ನ ರೂಪವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವಲ್ಲಿ 'ಸೋಹಂ' ಶಬ್ದವು ಸಂಭವವಿದೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ–ಪುರುಷನು ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ತಿಳಿದರೆ ಅಲ್ಲಿ 'ಅವನು ನಾನಿದ್ದೇನೆ'ಂದು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸುವನು ? ಯಾವನೋ ಅನ್ಯ ಜೀವನು ತನ್ನನ್ನು ಗುರುತಿಸದಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಯಾವನೋ ತನ್ನ ಲಕ್ಷಣ ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೆ 'ಹೀಗಿದ್ದವನು ನಾನಿದ್ದೇನೆ'ಂದು ಆಗ ಅವನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಇಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಕೆಲವರು ಹಣೆ, ಹುಬ್ಬು ಮತ್ತು ನಾಸಿಕಾಗ್ರವನ್ನು ನೋಡುವ ಸಾಧನದಿಂದ ತ್ರಿಪುಟಿ ಧ್ಯಾನವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಿ ಪರಮಾರ್ಥ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿನಗೊಂಬೆ ತಿರುವಿ ಮೂರ್ತಿಕ ವಸ್ತುವನ್ನು ನೋಡುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಿದ್ಧಿಯಿದೆ? ಇಂಥ ಸಾಧನದಿಂದ ಒಂದಿಷ್ಟು ಅತೀತ-ಅನಾಗತಾದಿಗಳ ಜ್ಞಾನವಾಗುವುದು, ವಚನಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದು, ಪೃಥ್ವಿ-ಆಕಾಶಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಗಮನದ ಶಕ್ತಿಯಾಗುವುದು, ಮತ್ತು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಆರೋಗ್ಯತೆಯಾಗುವುದು ಇವೆಲ್ಲವೂ ಲೌಕಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳಿವೆ; ದೇವಾದಿಕರಿಗೆ ತಾನಾಗಿಯೇ ಇಂಥ ಶಕ್ತಿಯು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳಿಂದೇನು ತನ್ನ ಒಳಿತಂತೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ; ಒಳಿತಂತೂ ವಿಷಯ ಕಷಾಯಗಳ ವಾಸನೆಯು ದೂರವಾದಾಗ ಆಗುತ್ತದೆ; ಇವಂತೂ ವಿಷಯ ಕಷಾಯಗಳ ಪೋಷಣೆಮಾಡುವ ಉಪಾಯಗಳಿವೆ; ಆದುದರಿಂದ ಇವೆಲ್ಲ ಸಾಧನಗಳು ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ

ಹಿತಕಾರಕಗಳಾಗಿಲ್ಲ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮರಣದವರೆಗೆ ಅಧಿಕ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಹಿತಸಾಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ಆದುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಇಂಥ ಖೇದ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಕಷಾಯವುಳ್ಳ ಜೀವರುಗಳೇ ಇಂಥ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಾರೆ.

ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಅಧಿಕ ತಪಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಮೋಕ್ಷದ ಸಾಧನವು ಕಠಿಣವೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ, ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಸುಲಭತೆಯಿಂದಲೇ ಮೋಕ್ಷವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಉದ್ಧವಾದಿಕರನ್ನು ಪರಮಭಕ್ತರೆಂದು ಹೇಳಿ ಅವರಿಗೆ ತಪಸ್ಸಿನ ಉಪದೇಶ ಕೊಟ್ಟರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ವೇಶ್ಯೆಯರಿಗೆ ಪರಿಣಾಮವಿಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ನಾಮಸ್ಮರಣದಿಂದಲೇ ಸಂಸಾರ ದಾಟಿದರೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ, ಯಾವ ಗೊತ್ತುಗುರಿಯೇ ಇಲ್ಲ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವನ್ನು ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಪ್ರರೂಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಅನ್ಯಮತದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿತ ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗದ ಮೀಮಾಂಸೆ

ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕೂಡ ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಪ್ರರೂಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ನಿದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ,

ವೈಕುಂಠಧಾಮದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿಯು-ಸ್ವಾಮಿನಿಯೊಡನೆ ನಾನಾಭೋಗ ವಿಲಾಸಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಅವರ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದೇ ಮೋಕ್ಷವಿದೆಯೆಂದು ಒಬ್ಬನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ ಇದಂತೂ ವಿರುದ್ಧವಿದೆ. ಮೊದಲಂತೂ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ಸಂಸಾರಿಯಂತೆ ವಿಷಯಾಸಕ್ತನಾಗುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ; ಆ ರಾಜಾದಿಕರಂತೆಯೇ ಈ ಸ್ವಾಮಿಯಾದನು. ಮತ್ತು ಇತರರಿಂದ ಸೇವೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತೆಂದರೆ ಸ್ವಾಮಿಯು ಪರಾಧೀನತೆಯಾಯಿತು. ಮತ್ತು ಅವನು ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿ ಸೇವೆಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ದೊರೆಯ ನೌಕರಿ ಮಾಡಿದಂತೆ ಇದುಕೂಡ ನೌಕರಿಯಾಯಿತು, ಅಲ್ಲಿ ಪರಾಧೀನವಾದ ಮೇಲೆ ಸುಖವು ಹೇಗಾಗುವುದು? ಆದುದರಿಂದ ಇದುಕೂಡ ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಮೋಕ್ಷವೆಂದರೆ ತಾನು ಈಶ್ವರನ ಸಮಾನನಾಗುತ್ತಾನೆಂದು ಒಬ್ಬನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ; ಆದರೆ ಇದೂ ಮಿಥ್ಯೆಯಿದೆ. ಇತರರೂ ಅವನ ಸಮಾನರಾದರೆ ಈಶ್ವರರು ಹಲವರಾದರು. ಲೋಕದ ಕರ್ತೃ-ಹರ್ತೃಯಾರೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವುದು ? ಎಲ್ಲರೂ ಈಶ್ವರರಾದರೆ ಭಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವಾಗುವುದು. ಒಬ್ಬನೇ ಇದ್ದರೂ ಸಮಾನತೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ನ್ಯೂನತೆಯಿದ್ದವನಿಗೆ ನೀಚತೆಯಿಂದ ಉಚ್ಚವಾಗುವ ಆಕುಲತೆಯುಳಿಯಿತು; ಆಗ ಸುಖಿ ಹೇಗಾಗುವನು ? ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕದೊರೆ-ದೊಡ್ಡದೊರೆಗಳಿರುತ್ತಾರೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹಿರಿ-ಕಿರಿಯ ಈಶ್ವರರಾದರು, ಇದೂ ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ದೀವಿಗೆಯಂಥ ಒಂದು ಜ್ಯೋತಿಯಿದೆ, ಆ ಜ್ಯೋತಿಯಲ್ಲಿ ಜ್ಯೋತಿಯು ಕೂಡಿಹೋಗುವುದೇ ಮೋಕ್ಷವೆಂದು ಒಬ್ಬನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ ಇದೂ ಮಿಥ್ಯೆಯಿದೆ. ದೀವಿಗೆಯ ಜ್ಯೋತಿಯಂತೂ ಮೂರ್ತಿಕ ಅಚೇತನವಿದೆ, ಇಂಥ ಜ್ಯೋತಿಯು ಅಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಸಂಭವವಿದೆ ? ಮತ್ತು ಜ್ಯೋತಿಯಲ್ಲಿ ಜ್ಯೋತಿಯು ಕೂಡಿದಮೇಲೆ ಈ ಜ್ಯೋತಿಯಿರುವುದೋ ಅಥವಾ ವಿನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಗುವುದೋ ? ಇರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಜ್ಯೋತಿಯು ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತ ಹೋಗುವುದು, ಆಗ ಜ್ಯೋತಿಯಲ್ಲಿ ಹೀನಾಧಿಕತೆಯಾಗುವುದು; ಮತ್ತು ವಿನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ತನ್ನ ಸತ್ತಾ ನಷ್ಟವಾಗುವಂಥ ಕಾರ್ಯವು ಉಪಾದೇಯ ಹೇಗಾಗುವುದು ? ಆದುದರಿಂದ ಹೀಗೆಕೂಡ ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಆತ್ಮನು ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಇದ್ದಾನೆ, ಮಾಯೆಯ ಆವರಣವು ದೂರವಾದರೆ ಮುಕ್ತಿಯೇ ಇದೆಯೆಂದು ಒಬ್ಬನು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ ಇದು ಕೂಡ ಮಿಥ್ಯೆಯಿದೆ. ಇವನು ಮಾಯೆಯ ಆವರಣಸಹಿತನಿದ್ದಾಗ

ಬ್ರಹ್ಮನೊಡನೆ ಏಕನಿದ್ದನೋ ಅಥವಾ ಭಿನ್ನನಿದ್ದನೋ? ಏಕನಿದ್ದರೆ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಮಾಯಾರೂಪನಾದನು ಮತ್ತು ಭಿನ್ನನಿದ್ದರೆ ಮಾಯೆಯು ದೂರವಾದ ಮೇಲೆ ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಕೂಡಿದಾಗ ಇವನ ಅಸ್ತಿತ್ವವಿರುತ್ತದೆಯೋ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೋ? ಇರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಸರ್ವಜ್ಞನಿಗಂತೂ ಇವನ ಅಸ್ತಿತ್ವವು ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಭಾಸಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು, ಆಗ ಸಂಯೋಗ-ವಾಗುವುದರಿಂದ ಕೂಡಿದನೆಂದು ಹೇಳು, ಆದರೆ ಪರಮಾರ್ಥದಿಂದಂತೂ ಕೂಡಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಅಸ್ತಿತ್ವ ಉಳಿಯು-ದಿದ್ದರೆ ತಮ್ಮ ಅಭಾವವಾಗುವುದನ್ನು ಯಾರು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವರು? ಆದುದರಿಂದ ಇದು ಕೂಡ ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ;

ಬುದ್ಧಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ನಾಶವಾದ ಮೇಲೆ ಮೋಕ್ಷವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಕೆಲವರು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೀಗೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರಿಂದ ಜ್ಞಾನವು ಶರೀರದ ಅಂಗಭೂತಗಳಾದ ಮನಸ್ಸು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಆಧೀನ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ, ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳು ದೂರವಾದ ಮೇಲೆ ಹೀಗೆನ್ನುವುದು ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಚೇತನದ್ದೂ ಅಭಾವವಾಯಿತೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿದರೆ ಪಾಷಾಣಾದಿಗಳಂಥ ಜಡ ಅವಸ್ಥೆಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದು ಹೇಗೆ ಮನ್ನಿಸುವುದು? ಇನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯ ಸಾಧನೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನವು ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ, ಅಧಿಕ ಒಳ್ಳೆಯ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಜ್ಞಾನದ ಅಭಾವವಾಗುವುದೆಂದು ಹೇಗೆ ಮನ್ನಿಸುವುದು? ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನದ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯಿಂದ ಜಡತೆಯ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯಿಲ್ಲ; ಆದುದರಿಂದ ಇದು ಸಂಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಕಲ್ಪನೆಗಳಿಂದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಯಾವ ಯಥಾರ್ಥತೆಯ-ನ್ನಂತೂ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ; ಮುಕ್ತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥೆಯ ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರವಾಗಿ ಹರಟುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ವೇದಾಂತ ಮೊದಲಾದ ಮತಗಳಲ್ಲಿ ವಿಪರೀತ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಮುಸ್ಲಿಮ ಮತ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಮತದಲ್ಲಿ ವಿಪರೀತ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ವೇದಾಂತಿ-ಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿ, ಏಕ, ನಿರಂಜನ, ಎಲ್ಲರ ಕರ್ತ-ಹರ್ತ್ಯವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ; ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಇವರು ಖುದಾನನ್ನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೇಗೆ ಅವರು ಅವತಾರವಾದವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಇವರು ಪೈಗಂಬರನಾದನೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೇಗೆ ಅವರು ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪದ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರ, ಶಿಕ್ಷೆವಿಧಿಸುವುದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯ-ಸುತ್ತಾರೆ; ಹಾಗೆ ಇವರು ಖುದಾನನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಅವರು ಗೋವು ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಪೂಜ್ಯವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಇವರು ಹಂದಿ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲವೂ ತಿರ್ಯಂ-ಚಗಳೇ ಇವೆ. ಮತ್ತು ಹೇಗೆ ಅವರು ಈಶ್ವರನ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯಾಗುವುದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ಹಾಗೆ ಇವರು ಖುದಾನ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆಗುವುದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಹೇಗೆ ಅವರು ಎಲ್ಲಿ ದಯೆಯ ಪೋಷಣೆ ಎಲ್ಲಿ ಹಿಂಸೆಯ ಪೋಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಹಾಗೆ ಇವರೂ ಎಲ್ಲಿ ಮಹರ ಮಾಡುವ, ಎಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲ ಮಾಡುವ ಪೋಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಹೇಗೆ ಅವರು ಎಲ್ಲಿ ತಪಶ್ಚರ್ಯಮಾಡುವ, ಎಲ್ಲಿ ವಿಷಯ ಸೇವನೆಯ ಪೋಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಹಾಗೆ ಇವರೂ ಪೋಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಹೇಗೆ ಅವರು ಎಲ್ಲಿ ಮದ್ಯ-ಮಾಂಸ, ಬೇಟೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ನಿಷೇಧ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಎಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಪುರುಷರಿಂದ ಅವುಗಳ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಇವರೂ ಅವುಗಳ ನಿಷೇಧ ಮತ್ತು ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಸಮಾನತೆಯು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಹೆಸರುಗಳು ಭಿನ್ನಭಿನ್ನವಿದ್ದರೂ ಪ್ರಯೋಜನಭೂತ ಅರ್ಥದ ಏಕತೆಯು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ಈಶ್ವರ, ಖುದಾ ಮೊದಲಾದ ಮೂಲ ಶ್ರದ್ಧೆಯದಂತೂ ಏಕತೆಯಿದೆ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಶ್ರದ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳೇ ವಿಶೇಷವಿದೆ; ಅವರಿಗಿಂತಲೂ ಇವರು ವಿಪರೀತರೂಪದಿಂದ ವಿಷಯ ಕಷಾಯದ ಪೋಷಣೆ, ಹಿಂಸಾದಿ ಪಾಪಗಳ ಪೋಷಣೆ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಆದುದರಿಂದ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಮತವು ಮಹಾವಿಪರೀತರೂಪವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು,

ಹೀಗೆ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವ-ಯಾವ ಮತಗಳ ಪ್ರಚುರ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿದೆ ಅವುಗಳ ಅಸತ್ಯತೆ-ಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಲಾಯಿತು;

ಪ್ರಶ್ನೆ : ಈ ಮತಗಳು ಅಸತ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ ದೊಡ್ಡ–ದೊಡ್ಡ ರಾಜರುಗಳೂ ಹಾಗೂ ವಿದ್ವಾಂಸರುಗಳೂ ಕೂಡ ಈ ಮತಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ ?

ಉತ್ತರ : ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಮಿಥ್ಯಾವಾಸನೆಯು ಅನಾದಿಯಿಂದಿದೆ ಮತ್ತು ಈ ಮತಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಥ್ಯಾತ್ವದ ಪೋಷಣೆಯೇ ಇದೆ. ಇನ್ನು ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ವಿಷಯ ಕಷಾಯರೂಪ ಕಾರ್ಯಗಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯು ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷಯ ಕಷಾಯರೂಪ ಕಾರ್ಯಗಳದ್ದೇ ಪೋಷಣೆಯಿದೆ. ಮತ್ತು ರಾಜರುಗಳ ಹಾಗೂ ವಿದ್ವಾಂಸರುಗಳ ವಿಷಯಕಷಾಯರೂಪ ಪ್ರಯೋಜನದ ಸಿದ್ಧಿಯು ಇಂಥ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತದೆ; ಜೀವನಂತೂ ಲೋಕ-ನಿಂದ್ಯತೆಯನ್ನು ಮೀರಿ, ಪಾಪವೆಂದು ತಿಳಿದೂ ಕೂಡ ಅಪೇಕ್ಷಿತ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಅದನ್ನು ಧರ್ಮ-ವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅಂಥ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಯಾರು ತೊಡಗುವುದಿಲ್ಲ? ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇಂಥ ಧರ್ಮಗಳ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ : ಈ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ವೀತರಾಗತೆ, ದಯೆ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಕೂಡ ಹೇಳುತ್ತಾರಲ್ಲ ?

ಉತ್ತರ : ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಗಿಲೀಟು ಮಾಡಿದಲ್ಲದೆ ನಕಲಿ ನಾಣ್ಯವು ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ, ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಸತ್ಯವನ್ನು ಬೆರೆಸಿದಲ್ಲದೆ ಅಸತ್ಯವು ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಎಲ್ಲರ ಹಿತ ಪ್ರಯೋಜನದಲ್ಲಿ ವಿಷಯ ಕಷಾಯದ ಪೋಷಣೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಿದೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶವಿತ್ತು ಯುದ್ಧಮಾಡುವ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿದೆ, ವೇದಾಂತದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡಿ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗುವ ಪ್ರಯೋಜನ ದರ್ಶಿಸಿದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಉಳಿದವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಮತ್ತು ಈ ಕಾಲವಂತೂ ನಿಕೃಷ್ಟವಿದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ನಿಕೃಷ್ಟ ಧರ್ಮಗಳ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಗುತ್ತದೆ.

ನೋಡಿರಿ! ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಅಧಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದಾರೆ; ಹಿಂದುಗಳಲ್ಲೂ ಇತರರು ವೃದ್ಧಿಸಿ ಜೈನರು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದಾರೆ, ಆದರೆ ಇದು ಕಾಲದೋಷವಿದೆ.

ಹೀಗೆ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಿಥ್ಯಾಧರ್ಮದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಅಧಿಕವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಅನ್ಯಮತಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ ತತ್ತ್ವವಿಚಾರ

ಈಗ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಬಲದಿಂದ ಕಲ್ಪಿತ ಯುಕ್ತಿಗಳ ಮುಖಾಂತರ ನಾನಾಮತಗಳು ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಗಿವೆ; ಅವು-ಗಳಲ್ಲಿ ಮನ್ನಿಸಲಾಗುತ್ತಿರುವ ತತ್ತ್ವಾದಿಗಳ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಸಾಂಖ್ಯಮತ

ಸಾಂಖ್ಯಮತದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ.* ಅವರು ಸತ್ವ, ರಜ, ತಮ ಈ ಮೂರು ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಸತ್ವದಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯಾಗುತ್ತದೆ, ರಜೋಗುಣದಿಂದ ಚಿತ್ತದ ಚಂಚಲತೆಯಾಗುತ್ತದೆ, ತಮೋಗುಣದಿಂದ ಮೂಢತೆಯಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಲಕ್ಷಣ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇವುಗಳ ರೂಪವಾದ ಅವಸ್ಥೆಯ ಹೆಸರು ಪ್ರಕೃತಿಯಿದೆ; ಅದರಿಂದ ಬುದ್ಧಿಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ; ಅದರ ಹೆಸರೇ ಮಹತತ್ತ್ವವಿದೆ, ಅದರಿಂದ ಅಹಂಕಾರವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ; ಅದರಿಂದ ಹದಿನಾರು ಮಾತ್ರೆಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಶನ, ರಸನ, ಘ್ರಾಣ, ಚಕ್ಷು, ಶ್ರೋತ್ರಗಳೆಂಬ ಐದಂತೂ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳಿದ್ದು ಒಂದು ಮನಸ್ಸಿರುತ್ತದೆ. ವಚನ, ಚರಣ, ಹಸ್ತ, ಲಿಂಗ, ಗುದಾವೆಂದು ಐದು ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ರೂಪ, ರಸ, ಗಂಧ, ಸ್ಪರ್ಶ, ಶಬ್ದವೆಂದು ಐದು ತನ್ಮಾತ್ರೆಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಇನ್ನು ರೂಪದಿಂದ ಅಗ್ನಿ, ರಸದಿಂದ ನೀರು, ಗಂಧದಿಂದ ಪೃಥ್ವಿ, ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಪವನ, ಶಬ್ದದಿಂದ ಆಕಾಶವಾದುವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ತತ್ತ್ವಗಳಂತೂ ಪ್ರಕೃತಿ ಸ್ವರೂಪವಿದ್ದು ಇವುಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನನೂ, ನಿರ್ಗುಣನೂ, ಕರ್ತೃ–ಭೋಕ್ತೃವೂ ಆದ ಒಬ್ಬ ಪುರುಷನಿದ್ದಾನೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅವು ಕಲ್ಪಿತವಿವೆ; ಏಕೆಂದರೆ ರಾಜಸಾದಿ ಗುಣಗಳು ಆಶ್ರಯವಿಲ್ಲದೆ ಹೇಗಿರುತ್ತವೆ ? ಇವುಗಳ ಆಶ್ರಯವಂತೂ ಚೇತನ ದ್ರವ್ಯವೇ ಸಂಭವವಿದೆ. ಮತ್ತು ಇವುಗಳಿಂದ ಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಬುದ್ಧಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಂತೂ ಜ್ಞಾನದ್ದಿದೆ, ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಗುಣವುಳ್ಳ ಪದಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇದು ಇರುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ, ಎಂದ ಮೇಲೆ ಇದರಿಂದ ಜ್ಞಾನವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಗೆ ಮನ್ನಿಸುವುದು ? ಬುದ್ಧಿಯು ಬೇರೆಯಿದೆ, ಜ್ಞಾನವು ಬೇರೆಯಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದರೂ ಮೊದಲು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹದಿನಾರು ಮಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ನಂತರ ಜ್ಞಾನವು ಬೇರೆಯಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಬುದ್ಧಿಯು ಯಾವುದರ ಹೆಸರಾಯಿತು ? ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಅಹಂಕಾರವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳುವಿರಿ, ಆದರೆ ಪರವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ 'ನಾನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ'ಂದು ಮನ್ನಿಸುವ ಹೆಸರು ಅಹಂಕಾರವಿದೆ, ಸಾಕ್ಷೀಭೂತವಿದ್ದು ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ ಅಹಂಕಾರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಎಂದ ಬಳಿಕ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳುವುದು ?

ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಹದಿನಾರು ಮಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಐದು ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುವಿರಿ, ಆದರೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ನೇತ್ರಾದಿ ಆಕಾರರೂಪದ ದ್ರವ್ಯೇಂದ್ರಿಯಗಳಿದ್ದು ಅವಂತೂ ಪೃಥ್ವೀ ಮೊದಲಾದುವಂತೆ ಜಡವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ವರ್ಣಾದಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವರೂಪದ ಭಾವೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಜ್ಞಾನರೂಪವಿವೆ ಅಲ್ಲಿ ಅಹಂಕಾರದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನಿದೆ ? ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬನ ಅಹಂಕಾರವು ಬುದ್ಧಿರಹಿತವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುವಲ್ಲಿ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದು ಹೇಗೆ ಸಂಭವವಿದೆ ? ಮನಸ್ಸು ಕೂಡ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಂತೆಯೇ ಇದೆ; ಏಕೆಂದರೆ ದ್ರವ್ಯ ಮನಸ್ಸು ಶರೀರರೂಪವಿದ್ದರೆ ಭಾವಮನಸ್ಸು ಜ್ಞಾನರೂಪವಿದೆ. ಮತ್ತು ಐದು ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಶರೀರದ ಅಂಗಗಳಿದ್ದು ಮೂರ್ತಿಕವಿವೆ. ಅಮೂರ್ತಿಕ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಇವುಗಳ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಿಕೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಮನ್ನಿಸುವುದು ?

ಮತ್ತು ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಗಳು ಐದೇ ಇಲ್ಲ, ಶರೀರದ ಎಲ್ಲ ಅಂಗಗಳು ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಿವೆ. ವರ್ಣನೆಯೆಲ್ಲವೂ ಜೀವಾಶ್ರಿತವಿದ್ದು ಮನುಷ್ಯಾಶ್ರಿತವಂತೂ ಇಲ್ಲ, ಆದುದರಿಂದ ಸೊಂಡಿಲು, ಬಾಲ ಮೊದಲಾದ ಅಂಗಗಳೂ ಕೂಡ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳಿವೆ; ಐದರ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನೇ ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೀರಿ?

* ಪ್ರಕೃತಮಹಾಂಸ್ತತ್ಯಾ ಹಂಕಾರಸ್ತಸ್ಮಾದ್ಗಣಶ್ಚ ಷೋಡಶಕಃ !
ತಸ್ಮಾದಪಿ ಷೋಡಶಕಾತ್ಪಂಚಭ್ಯಃ ಪಂಚ ಭೂತಾನಿ ।। ಸಂಖ್ಯ ಕಾ–೧೨

ಸ್ಪರ್ಶ ಮೊದಲಾದ ಐದು ತನ್ಮಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆ, ಆದರೆ ರೂಪಾದಿಗಳೇನು ಬೇರೆ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲ, ಅವಂತೂ ಪರಮಾಣುಗಳಿಂದ ತನ್ಮಯವಾದ ಗುಣಗಳಿವೆ; ಅವು ಬೇರೆ ಹೇಗೆ ಉತ್ಪನ್ನವಾದವು ? ಮತ್ತು ಅಹಂಕಾರವಂತೂ ಅಮೂರ್ತಿಕ ಜೀವದ ಪರಿಣಾಮವಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಮೂರ್ತಿಕ ಗುಣಗಳು ಅದರಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದುವೆಂದು ಹೇಗೆ ಮನ್ನಿಸುವುದು ?

ಈ ಐದರಿಂದ ಅಗ್ನಿ ಮೊದಲಾದವು ಉತ್ಪನ್ನವಾದುವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಅದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸುಳ್ಳಿದೆ. ರೂಪಾದಿಗಳ ಮತ್ತು ಅಗ್ನಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಂತೂ ಸಹಭೂತದ ಗುಣ-ಗುಣಿ ಸಂಬಂಧವಿದೆ, ಕೇವಲ ಕಥನ ಭಿನ್ನವಿದೆ, ವಸ್ತುಭೇದವಿಲ್ಲ. ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವುದೂ ಭಿನ್ನವಿದ್ದಂತೆ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಕಥನ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಭೇದವನ್ನುತ್ಪನ್ನಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಆದುದರಿಂದ ರೂಪಾದಿಗಳಿಂದ ಅಗ್ನಿ ಮೊದಲಾದವು ಉತ್ಪನ್ನವಾದುವೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳುವುದು ? ಮತ್ತು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಗುಣಿಯಲ್ಲಿ ಗುಣಗಳಿವೆ, ಗುಣಗಳಿಂದ ಗುಣಿಯು ಉತ್ಪನ್ನನಾದನೆಂದು ಹೇಗೆ ಮನ್ನಿಸುವುದು ?

ಮತ್ತು ಇವುಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನನಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಪುರುಷನಿದ್ದಾನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಅವನ ಸ್ವರೂಪವು ಅವಕ್ತವ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ಯಾರು ತಿಳಿಯುವರು ? ಹೇಗಿದ್ದಾನೆ, ಎಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ, ಹೇಗೆ ಕರ್ತೃ-ಹರ್ತೃವಿದ್ದಾನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸು. ನಾನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ವಿಪರೀತತೆಯು ಕಂಡುಬರುವುದು.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸಾಂಖ್ಯಮತದವರಿಂದ ಕಲ್ಪಿತವಾದ ತತ್ತ್ವಗಳು ಮಿಥ್ಯೆಯಿವೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಪುರುಷನನ್ನು ಭಿನ್ನವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದರ ಹೆಸರು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ಆದರೆ ಮೊದಲಂತೂ ಪ್ರಕೃತಿ ಮತ್ತು ಪುರುಷ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ ಮತ್ತು ಕೇವಲ ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದಂತೂ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ರಾಗಾದಿಗಳು ದೂರವಾದಮೇಲೆ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ಪ್ರಕಾರ ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದೇನು ರಾಗಾದಿಗಳು ಕುಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲವನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ತಾವು ಅಕರ್ತೃವಾಗಿ ಉಳಿದರೆ ತಾವು ರಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವಿರಿ ? ಆದುದರಿಂದ ಇದು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವಲ್ಲ.

ಇನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿ-ಪುರುಷನ ಭಿನ್ನವಾಗುವಿಕೆಯನ್ನು ಮೋಕ್ಷವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ತತ್ತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನಂತೂ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ, ಒಬ್ಬ ಪುರುಷನು ಭಿನ್ನವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ; ಆದರೆ ಅವಂತೂ ಭಿನ್ನವೇ ಇವೆ; ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಜೀವ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ತತ್ತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಪುರುಷನಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸಂಯೋಗವಾದ ಮೇಲೆ ಜೀವ ಸಂಜ್ಞೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಪುರುಷನು ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ಪ್ರಕೃತಿಸಹಿತನಿದ್ದಾನೆ, ಅನಂತರ ಸಾಧನೆಯ ಮುಖಾಂತರ ಯಾವನೋ ಪುರುಷನು ಪ್ರಕೃತಿರಹಿತನಾಗುತ್ತಾನೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು, ಓರ್ವಪುರುಷನೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಪ್ರಕೃತಿಯು ಪುರುಷನ ಭ್ರಮೆಯಿದೆಯೋ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ವ್ಯಂತರಿಯ ಹಾಗೆ ಭಿನ್ನವೇ ಇದೆ, ಅದು ಜೀವನಿಗೆ ಬಂದು ತಗಲುತ್ತದೆ? ಒಂದು ವೇಳೆ ಅವನ ಭ್ರಮೆಯಿದ್ದರೆ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳು ಹಾಗೂ ಸ್ಪರ್ಶಾದಿ ತತ್ತ್ವಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾದುವೆಂದು ಹೇಗೆ ಮನ್ನಿಸುವುದು? ಮತ್ತು ಭಿನ್ನವಿದ್ದರೆ ಅದೂ ಒಂದು ವಸ್ತುವಿದ್ದು ಎಲ್ಲ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು ಅದರದಾಗುವವು. ಅದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷನ ಯಾವ ಕರ್ತವ್ಯವೇ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ, ಎಂದ ಮೇಲೆ ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಉಪದೇಶ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ?

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಇದನ್ನು ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವುದು ಮಿಥ್ಯೆಯಿದೆ.

ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ, ಅನುಮಾನ, ಆಗಮವೆಂದು ಮೂರು ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ಆದರೆ ಅವುಗಳ ಸತ್ಯಾಸತ್ಯತೆಯ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಜೈನರ ನ್ಯಾಯಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಈ ಸಾಂಖ್ಯಮತದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವರು ಒಬ್ಬ ಪುರುಷನನ್ನು ಈಶ್ವರನೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ಶಿವನನ್ನು, ಕೆಲವರು ನಾರಾಯಣನನ್ನು ದೇವನೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರವಾಗಿ ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಯಾವ ನಿರ್ಣಯವಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಈ ಮತದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಜಟಾಧಾರಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ಚಂಡಿಕೆಯನ್ನಿಡುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ತಲೆ ಬೋಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ, ಕೆಲವರು ಕ್ಯಾವಿಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ತೊಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇವೇ ಮೊದಲಾಗಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ವೇಷಧಾರಣಮಾಡಿ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದ ಆಶ್ರಯದಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನು ಶ್ರೇಷ್ಠರೆಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸಾಂಖ್ಯಮತದ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಶಿವಮತ

ಶಿವಮತದಲ್ಲಿ ನೈಯಾಯಿಕ ಮತ್ತು ವೈಶೇಷಿಕವೆಂದು ಎರಡು ಭೇದಗಳಿವೆ.

ನೈಯಾಯಿಕಮತ

ನೈಯಾಯಿಕ ಮತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ, ಪ್ರಮೇಯ, ಸಂಶಯ, ಪ್ರಯೋಜನ, ದೃಷ್ಟಾಂತ, ಸಿದ್ಧಾಂತ, ಅವಯವ, ತರ್ಕ, ನಿರ್ಣಯ, ವಾದ, ಜಲ್ಪ, ವಿತಂಡ, ಹೇತ್ವಾಭಾಸ, ಛಲ, ಜಾತಿ, ನಿಗ್ರಹಸ್ಥಾನವೆಂದು ಹದಿನಾರು ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,

ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ, ಅನುಮಾನ, ಶಬ್ದ, ಉಪಮೆಯೆಂದು ನಾಲ್ಕುಪ್ರಕಾರದ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಮತ್ತು ಆತ್ಮ, ದೇಹ, ಅರ್ಥ, ಬುದ್ಧಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. 'ಇದು ಏನಿದೆ'ಯೆಂಬುದರ ಹೆಸರು ಸಂಶಯವಿದೆ. ಯಾವುದರ ಸಲುವಾಗಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗುವುದು ಅದು ಪ್ರಯೋಜನವಿದೆ. ಯಾವುದನ್ನು ವಾದಿ–ಪ್ರತಿವಾದಿಯೊಪ್ಪುತ್ತಾರೆ ಅದು ದೃಷ್ಟಾಂತವಿದೆ. ದೃಷ್ಟಾಂತದಿಂದ ಯಾವುದನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುತ್ತದೆ ಅದು ಸಿದ್ಧಾಂತವಿದೆ. ಮತ್ತು ಅನುಮಾನದ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮೊದಲಾದ ಐದು ಅಂಗಗಳಿದ್ದದ್ದು ಅದು ಅವಯವವಿದೆ. ಸಂಶಯ ದೂರವಾದ ಮೇಲೆ ಯಾವ ವಿಚಾರದಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗುವುದು ಅದು ತರ್ಕವಿದೆ. ನಂತರ ಪ್ರತೀರೂಪದಿಂದ ತಿಳಿಯುವುದು ಅದು ನಿರ್ಣಯವಿದೆ. ಆಚಾರ್ಯ-ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷ-ಪ್ರತಿಪಕ್ಷದಿಂದ ಅಭ್ಯಾಸವಾಗುವುದು ಅದು ವಾದವಿದೆ. ತಿಳಿಯುವ ಇಚ್ಛಾರೂಪ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಛಲ–ಜಾತಿ ಮೊದಲಾದ ದೋಷವು ಅದು ಜಲ್ಪವಿದೆ. ಪ್ರತಿಪಕ್ಷವಿಲ್ಲದ ವಾದವು ಅದು ವಿತಂಡವಿದೆ. ಸತ್ಯ ಹೇತುಗಳಿಲ್ಲದಂಥ ಅಸಿದ್ಧಾದಿ ಭೇದಸಹಿತವು ಹೇತ್ವಾಭಾಸವಿದೆ. ಛಲಸಹಿತವಾದ ವಚನವು ಛಲವಿದೆ. ಸತ್ಯ ದೂಷಣವಿಲ್ಲದಂಥ ದೂಷಣಾಭಾಸವು ಅದು ಜಾತಿಯಿದೆ. ಯಾವುದರಿಂದ ಪ್ರತಿವಾದಿಯು ನಿಗ್ರಹವಾಗುವುದು ಅದು ನಿಗ್ರಹಸ್ಥಾನವಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸಂಶಯಾದಿ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ, ಅವು ಯಾವವೂ ವಸ್ತುಸ್ವರೂಪವಾದ ತತ್ತ್ವಗಳಲ್ಲ. ಜ್ಞಾನದ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ವಾದದಿಂದ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪ್ರಕಟಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಭೂತವಾದ ವಿಚಾರರೂಪ ತತ್ತ್ವಗಳೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ; ಆದರೆ ಇವುಗಳಿಂದ ಪರಮಾರ್ಥ ಕಾರ್ಯವೇನಾಗುವುದು ? ಕಾಮ–ಕ್ರೋಧಾದಿಭಾವಗಳನ್ನು ದೂರಮಾಡಿ ನಿರಾಕುಲವಾಗುವುದು ಅದು ಕಾರ್ಯವಿದೆ; ಆ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನಂತೂ ಇಲ್ಲಿ ಒಂದಿಷ್ಟೂ ತೋರಿಸಿಲ್ಲ, ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯ ಹಲವಾರು ಯುಕ್ತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಆದರೆ ಇದುಕೂಡ ಒಂದು ಚಾತುರ್ಯವಿದೆ; ಆದುದರಿಂದ ಇವು ತತ್ತ್ವಭೂತಗಳಾಗಿಲ್ಲ.

ಇವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಲ್ಲದೆ ಪ್ರಯೋಜನಭೂತವಾದ ತತ್ತ್ವಗಳ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ-ದಿರುವುದರಿಂದ ಈ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆಂದರೆ ಇಂಥ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ವ್ಯಾಕರಣ ಕಲಿತರೆ ಅರ್ಥದ ನಿರ್ಣಯವಾಗುವುದೆಂದು ವ್ಯಾಕರಣವಾದಿಗಳೂ ಮತ್ತು ಭೋಜನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಶರೀರದ ಸ್ಥಿರತೆಯಾದ ಮೇಲೆ ತತ್ತ್ವನಿರ್ಣಯ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥರಾಗುತ್ತಾರೆಂದು ಭೋಜನಾದಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ಆದರೆ ಇಂಥ ಯುಕ್ತಿಗಳು ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಾಗಿಲ್ಲ.

ವ್ಯಾಕರಣ, ಭೋಜನಾದಿಗಳಂತೂ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯ ಕಾರಣಗಳಲ್ಲ, ಅವು ಲೌಕಿಕ ಕಾರ್ಯ ಸಾಧನೆಯ ಕಾರಣಗಳಿವೆಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು; ಆದರೆ ಇವು ಹೇಗಿವೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ನೀವು ಹೇಳಿದ ತತ್ತ್ವಗಳು ಕೂಡ ಲೌಕಿಕ (ಕಾರ್ಯ) ಸಾಧನೆಗೇ ಕಾರಣಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾದಿ ಪ್ರಮಾಣ ಹೇಳಿದೆ ಮತ್ತು ಮೋಟುಮರ-ಪುರುಷಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಶಯಾದಿಗಳ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಯಾವವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ದೂರವಾಗುವವು ಮತ್ತು ನಿರಾಕುಲತೆಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದು ಅವೇ ತತ್ತ್ವಗಳು ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಾಗಿವೆ.

ಪ್ರಮೇಯ ತತ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಾದಿಗಳ ನಿರ್ಣಯವಾಗುತ್ತದೆ ಅದು ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು: ಆದರೆ ಪ್ರಮೇಯವೆಲ್ಲವಂತೂ ವಸ್ತುವಿದೆ, ಪ್ರಮಿತಿಯ ವಿಷಯವಿಲ್ಲದಂಥ ಯಾವ ವಸ್ತುವೇ ಇಲ್ಲ; ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರಮೇಯತತ್ತ್ವವನ್ನು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ ? ಆತ್ಮ ಮೊದಲಾದ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಿತ್ತು.

ಮತ್ತು ಆತ್ಮ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿಪರೀತ ಪ್ರರೂಪಣೆ ಮಾಡಿದೆಯೆಂಬುದು ನಿಷ್ಪಕ್ಷದಿಂದ ವಿಚಾರಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಪರಮಾತ್ಮ ಮತ್ತು ಜೀವಾತ್ಮವೆಂದು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಎರಡು ಭೇದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸರ್ವರು ಕರ್ತೃವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಜಗತ್ತು ಕರ್ತೃವಿನಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆ-ಯೆಂದು ಊಹೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಇದು ಕಾರ್ಯವಿದೆ. ಘಟಾದಿಗಳಂತೆ ಕಾರ್ಯವಿದ್ದುದ್ದು ಕರ್ತೃವಿನಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಿದೆ. ಆದರೆ ಇದು ಅನುಮಾನಾಭಾಸವಿದೆ: ಏಕೆಂದರೆ ಇಂಥ ಅನುಮಾನಾಂತರವು ಸಂಭವವಿದೆ. ಈ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವು ಕರ್ತೃವಿನಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಅಕಾರ್ಯರೂಪ ಪದಾರ್ಥಗಳೂ ಇವೆ. ಸೂರ್ಯ ಬಿಂಬದಂತೆ ಅಕಾರ್ಯವಿದ್ದವುಗಳು ಕರ್ತೃವಿನಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅನೇಕ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಸಮುದಾ-ಯರೂಪವಾದ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪದಾರ್ಥಗಳು ಕೃತ್ರಿಮವಿದ್ದು ಅವು ಮನುಷ್ಯಾದಿಕರಿಂದ ಮಾಡಿದವುಗಳಿವೆ, ಕೆಲವು ಅಕೃತ್ರಿಮವಿದ್ದು ಅವುಗಳ ಕರ್ತೃ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಇದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಅಗೋಚರವಿರುವುದರಿಂದ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಕರ್ತೃವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವುದು ಮಿಥ್ಯೆಯಿದೆ.

ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶರೀರವು ಭಿನ್ನ-ಭಿನ್ನವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಇದು ಸತ್ಯವಿದೆ; ಆದರೆ ಮುಕ್ತ-ವಾದ ನಂತರವೂ ಭಿನ್ನವೆಂದೇ ಮನ್ನಿಸುವುದು ಯೋಗ್ಯವಿದೆ. ವಿಶೇಷವನ್ನಂತೂ ಈ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಅನ್ಯ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನೂ ಮಿಥ್ಯೆಯೆಂದು ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಮತ್ತು ಪ್ರಮಾಣ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸ್ವರೂಪದ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಕೂಡ ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅದು ಜೈನ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ನೈಯಾಯಿಕ ಮತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಕಲ್ಪಿತ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ವೈಶೇಷಿಕ ಮತ

ವೈಶೇಷಿಕ ಮತದಲ್ಲಿ ದ್ರವ್ಯ, ಗುಣ, ಕರ್ಮ, ಸಾಮಾನ್ಯ, ವಿಶೇಷ, ಸಮವಾಯವೆಂದು ಆರು ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಅಲ್ಲಿ ದ್ರವ್ಯವು ಪೃಥ್ವೀ, ಜಲ, ಅಗ್ನಿ, ವಾಯು, ಆಕಾಶ, ಕಾಲ, ದಿಶೆ, ಆತ್ಮ, ಮನಸ್ಸೆಂದು ಒಂಬತ್ತು ಪ್ರಕಾರವಿದೆ. ಪೃಥ್ವೀ, ಜಲ, ಅಗ್ನಿ, ಮತ್ತು ವಾಯುವಿನ ಪರಮಾಣುಗಳು ಭಿನ್ನ-ಭಿನ್ನವಿವೆ; ಆ ಪರಮಾಣುಗಳು ನಿತ್ಯವಿವೆ; ಅವುಗಳಿಂದ ಕಾರ್ಯರೂಪ ಪೃಥ್ವಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳಾಗುತ್ತವೆ ಅವು ಅನಿತ್ಯವಿವೆ. ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳುವುದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮೊದಲಾದುವಿಂದ ವಿರುದ್ಧವಿದೆ. ಸೌದೆ ರೂಪ ಪೃಥ್ವೀ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಪರಮಾಣುಗಳು ಅಗ್ನಿ ರೂಪವಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ, ಅಗ್ನಿಯ ಪರಮಾಣುಗಳು ಭಸ್ಮರೂಪ ಪೃಥ್ವಿಯಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ನೀರಿನ ಪರಮಾಣುಗಳು ಮುಕ್ತಾಫಲರೂಪ ಪೃಥ್ವಿಯಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆ ಪರಮಾಣುಗಳು ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತವೆ, ಬೇರೆ ಪರಮಾಣುಗಳೇ ಅವುಗಳ ರೂಪವಾಗುತ್ತವೆಂದು ನೀನು ಹೇಳಬಹುದು, ಆದರೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವನ್ನು ಅಸತ್ಯವೆಂದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಬಲ ಯುಕ್ತಿ ಹೇಳಿದರೆ ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮನ್ನಿಸಲಾಗುವುದು, ಆದರೆ ಕೇವಲ ಹೇಳುವುದರಿಂದಲೇ ಹೀಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಪರಮಾಣುಗಳ ಒಂದು ಪುದ್ಗಲರೂಪ ಮೂರ್ತಿಕ ಜಾತಿಯಿದೆ, ಅದು ಪೃಥ್ವೀ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಅವಸ್ಥೆಯ. ರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕೆಲವಡೆ ಈ ಪೃಥ್ವೀ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಶರೀರಗಳು ಪೃಥಕ್ಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಅದೂ ಮಿಥ್ಯೆಯಿದೆ; ಏಕೆಂದರೆ ಅದರದೇನೂ ಪ್ರಮಾಣವಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಪೃಥ್ವೀ ಮೊದಲಾದುವಂತೂ ಪರಮಾಣುಗಳ ಪಿಂಡವಿವೆ, ಇವುಗಳ ಶರೀರ ಒಂದೆಡೆ ಮತ್ತು ಇವು ಒಂದೆಡೆಯೆಂಬುದು ಸಂಭವಿಸದಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ಮಿಥ್ಯೆಯಿದೆ. ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಅಡೆ-ತಡೆಯಿಲ್ಲದಂಥ ಪೊಳ್ಳು ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಆಕಾಶವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ಕ್ಷಣ, ಪಳ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಕಾಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ಆದಗೆ ಇವೆರಡೂ ಅವಸ್ತುಗಳಿದ್ದು ಇವು ಸತ್ತಾರೂಪ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲ. ಪದಾರ್ಥಗಳ ಕ್ಷೇತ್ರ-ಪರಿಣಮನಾದಿಗಳ ಪೂರ್ವಾಪರ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಇವುಗಳ ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ದಿಶೆಯೆಂಬುದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ; ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಖಂಡಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ ದಿಶೆ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆತ್ಮನನ್ನು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಮೊದಲೇ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡಿದೆ; ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸೆಂಬುದು ಯಾವ ಪೃಥಕ್ ಪದಾರ್ಥವಿಲ್ಲ. ಭಾವಮನವಂತೂ ಜ್ಞಾನರೂಪವಿದ್ದು ಅದು ಆತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವಿದೆ, ದ್ರವ್ಯಮನಸ್ಸು ಪರಮಾಣುಗಳ ಪಿಂಡವಿದ್ದು ಅದು ಶರೀರದ ಅಂಗವಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಈ ದ್ರವ್ಯಗಳು ಕಾಲ್ಪನಿಕವಿವೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಮತ್ತು ಸ್ಪರ್ಶ, ರಸ, ಗಂಧ, ವರ್ಣ, ಶಬ್ದ, ಸಂಖ್ಯೆ, ವಿಭಾಗ, ಸಂಯೋಗ, ಪರಿಣಾಮ, ಪೃಥಕತ್ವ, ಪರತ್ವ, ಅಪರತ್ವ, ಬುದ್ಧಿ, ಸುಖ, ದುಃಖ, ಇಚ್ಛೆ, ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ, ಪ್ರಯತ್ನ, ಸಂಸ್ಕಾರ, ದ್ವೇಷ, ಸ್ನೇಹ, ಗುರುತ್ವ, ದ್ರವ್ಯತ್ವವೆಂದು ಇಪ್ಪತ್ನಾಲ್ಕು ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಶಾದಿಗುಣಗಳಂತೂ ಪರಮಾಣುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ; ಆದರೆ ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ಗಂಧವತಿಯೆಂದೇ ಹೇಳುವುದು, ಜಲವನ್ನು ಶೀತಸ್ಪರ್ಶವುಳ್ಳದೆಂದೇ ಹೇಳುವುದೆಲ್ಲವೂ ಮಿಥ್ಯೆಯಿದೆ; ಏಕೆಂದರೆ ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಗಂಧದ ಮುಖ್ಯತೆಯು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಜಲವು ಉಷ್ಣವಾದದ್ದೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇವೆಲ್ಲವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಮತ್ತು ಶಬ್ದವನ್ನು ಆಕಾಶದ ಗುಣವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅದು ಮಿಥ್ಯೆಯಿದೆ; ಶಬ್ದವಂತೂ ಗೋಡೆ ಮೊದಲಾದುವಿಂದ ತಡೆಯಲ್ಪಡುವುದರಿಂದ ಮೂರ್ತಿಕವಿದೆ, ಮತ್ತು ಆಕಾಶವು ಅಮೂರ್ತಿಕವಿದ್ದು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಿದೆ. ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿ ಆಕಾಶವಿರುವುದು ಮತ್ತು ಶಬ್ದಗುಣವು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡದಿರುವುದು ಹೇಗೆ ಸಂಭವವಿದೆ ? ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಂತೂ ಸಂಖ್ಯಾದಿಗಳೇನೂ ಇಲ್ಲ, ಒಂದು ಪದಾರ್ಥದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಪದಾರ್ಥದ ಹೀನಾಧಿಕತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಸಂಖ್ಯಾದಿಗಳ ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ ವಿಚಾರಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಬುದ್ಧಿ ಮೊದಲಾದವು ಆತ್ಮನ ಪರಿಣಮನವಿದ್ದು ಬುದ್ಧಿಯೆಂಬ ಹೆಸರು ಜ್ಞಾನದ್ದಿದ್ದರೆ ಆತ್ಮನಗುಣವೇ ಇದೆ, ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸಿನ ಹೆಸರಿದ್ದರೆ ಮನಸ್ಸನ್ನಂತೂ ದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಯೇ ಇತ್ತು, ಇಲ್ಲಿ ಗುಣವನ್ನು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ ? ಮತ್ತು ಸುಖಾ-

ದಿಗಳು ಎಂದಾದರೊಮ್ಮೆ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ, ಆದರೆ ಇವು ಆತ್ಮನ ಲಕ್ಷಣಭೂತ ಗುಣಗಳಲ್ಲ, ಅವ್ಯಾಪ್ತ-ತೆಯಿಂದ ಲಕ್ಷಣಾಭಾಸವಿವೆ. ಮತ್ತು ಸ್ನಿಗ್ಧಾದಿಗಳು ಪುದ್ಗಲ ಪರಮಾಣುವಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದರೂ ಆ ಸ್ನಿಗ್ಧ ಗುರುತ್ವಾದಿಗಳು ಸ್ಪರ್ಶನೇಂದ್ರಿಯದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಸ್ಪರ್ಶಗುಣದಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಿತವಾಗುತ್ತವೆ, ಬೇರೆ ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ ? ದ್ರವ್ಯತ್ವಗುಣವನ್ನು ಜಲದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ, ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲೂ ಊರ್ಧ್ವಗಮನತ್ವಾದಿಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಎಲ್ಲವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಿತ್ತು, ಅಥವಾ ಸಾಮಾನ್ಯದಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಿತಮಾಡಬೇಕಿತ್ತು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆ ಅವುಕೂಡ ಕಾಲ್ಪನಿಕವಿವೆ.

ಅದರಂತೆ ಉತ್ಕ್ಷೇಪಣ, ಅವಕ್ಷೇಪಣ, ಆಕುಂಚನ, ಪ್ರಸಾರಣ, ಗಮನವೆಂದು ಐದು ಪ್ರಕಾರದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಇವಂತೂ ಶರೀರದ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿವೆ; ಇವನ್ನು ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಹೇಳುವುದರ ಅರ್ಥವೇನು? ಮತ್ತು ಇಷ್ಟೇ ಕ್ರಿಯೆಗಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಕ್ರಿಯೆಗಳಂತೂ ಹಲವು ಪ್ರಕಾರವಾಗುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಇವಕ್ಕೆ ಬೇರೆಯೇ ತತ್ತ್ವ ಸಂಜ್ಞೆಯಿತ್ತಿರುವಿರಿ, ಹಾಗೆ ಭಿನ್ನಪದಾರ್ಥಗಳಿದ್ದರೆ ಅವನ್ನು ಭಿನ್ನತತ್ತ್ವವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಿತ್ತು, ಅಥವಾ ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಯೋಜನಭೂತವಿದ್ದರೆ ತತ್ತ್ವವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಿತ್ತು, ಆದರೆ ಎರಡೂ ಇಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಹಾಗೇ ಹೇಳುವುದಿದ್ದರೆ ಪಾಷಾಣಾದಿಗಳದ್ದೂ ಅನೇಕ ಅವಸ್ಥೆಗಳಾಗುತ್ತವೆ ಅವನ್ನೂ ತತ್ತ್ವಗಳೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಿತ್ತು, ಆದರೆ ಅದರಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ.

ಇನ್ನು ಪರ ಮತ್ತು ಅಪರವೆಂದು ಸಾಮಾನ್ಯವು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದಿಂದಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಪರವು ಸತ್ತಾರೂಪವಿದ್ದರೆ ಅಪರವು ದ್ರವ್ಯತ್ವಾದಿ ರೂಪವಿದೆ. ದ್ರವ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯ ಯಾವವುಗಳ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗುವುದು ಅವು ವಿಶೇಷಗಳಿವೆ; ಅಯುತಸಿದ್ಧ ಸಂಬಂಧದ ಹೆಸರು ಸಮವಾಯವಿದೆ. ಈ ಸಾಮಾನ್ಯಾದಿಗಳಂತೂ ಹಲವಕ್ಕೆ ಏಕಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಮತ್ತು ಒಂದು ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಭೇದ ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ ಮತ್ತು ಭೇದಕಲ್ಪನೆಯ ಅಪೇಕ್ಷಾಸಂಬಂಧ ಮನ್ನಿಸುವುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಆಗುತ್ತವೆ, ಬೇರಾವ ಭಿನ್ನ ಪದಾರ್ಥವಂತೂ ಇಲ್ಲ. ಇವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವ ರೂಪದ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಯೋಜನದ ಸಿದ್ಧಿಯೂ ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಇವಕ್ಕೆ ತತ್ತ್ವವೆಂದು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ? ಮತ್ತು ಹೀಗೆಯೇ ತತ್ತ್ವವೆಂದು ಹೇಳುವುದಿದ್ದರೆ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮೇಯತ್ವಾದಿ ಅನೇಕ ಧರ್ಮಗಳಿವೆ ಹಾಗೂ ಸಂಬಂಧ, ಆಧಾರಾದಿಕ ಕಾರಕಗಳ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರಗಳು ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಿತ್ತು ಅಥವಾ ಪ್ರಯೋಜನ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಹೇಳಬೇಕಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮೊದಲಾದ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಕೂಡ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ವೈಶೇಷಿಕರ ಮುಖ್ಯಾಂತರ ಹೇಳಿದ ತತ್ತ್ವಗಳೂ ಕಾಲ್ಪನಿಕವಿವೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ವೈಶೇಷಿಕರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಅನುಮಾನವೆಂಬ ಎರಡೇ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇವು-ಗಳ ಸತ್ಯಾಸತ್ಯತೆಯ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಜೈನ ನ್ಯಾಯಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ* ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ವಿಷಯ, ಇಂದ್ರಿಯ, ಬುದ್ಧಿ, ಶರೀರ, ಸುಖ, ದುಃಖಗಳ ಅಭಾವದಿಂದಾಗುವ ಆತ್ಮನ ಸ್ಥಿತಿಯು ಅದು ಮುಕ್ತಿಯಿದೆಯೆಂದು ನೈಯಾಯಿಕರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ವೈಶೇಷಿಕರು ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿ ಮೊದಲಾದ ಒಂಭತ್ತು ಗುಣಗಳ ಅಭಾವವು ಅದು ಮುಕ್ತಿಯಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಯ ಅಭಾವ ಹೇಳಿದೆ, ಆದರೆ ಬುದ್ಧಿಯೆಂಬ ಹೆಸರು ಜ್ಞಾನದ್ದಿದ್ದು ಜ್ಞಾನದ ಅಧಿಕರಣತೆಯು ಆತ್ಮನ ಲಕ್ಷಣವೆಂದು ಹೇಳಿತ್ತು;

* ದೇವಾಗಮ, ಯುಕ್ತ್ಯಾನುಶಾಸನ, ಅಷ್ಟಸಹಸ್ರೀ, ನ್ಯಾಯವಿನಿಶ್ಚಯ, ಸಿದ್ಧಿವಿನಿಶ್ಚಯ, ಪ್ರಮಾಣಸಂಗ್ರಹ, ತತ್ತ್ವಾರ್ಥಶ್ಲೋಕವಾರ್ತಿಕ, ರಾಜವಾರ್ತಿಕ, ಪ್ರಮೇಯಕಮಲಮಾರ್ತಂಡ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಕುಮುದಚಂದ್ರಿಕೆ ಮೊದಲಾದ ದಾರ್ಶನಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಈಗ ಜ್ಞಾನದ ಅಭಾವವಾದ ಮೇಲೆ ಎಂದರೆ ಲಕ್ಷಣದ ಅಭಾವವಾಗುವುದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಯದ್ದೂ ಅಭಾವವಾಗುವುದು, ಆಗ ಆತ್ಮನ ಸ್ಥಿತಿಯು ಹೇಗೆ ಉಳಿಯುವುದು? ಮತ್ತು ಬುದ್ಧಿಯೆಂಬ ಹೆಸರು ಮನಸ್ಸಿನದಿದ್ದರೆ ಭಾವಮನವಂತೂ ಜ್ಞಾನರೂಪವೇ ಇದ್ದು ದ್ರವ್ಯಮನವು ಶರೀರರೂಪವಿದ್ದರೆ ಅದು ಮುಕ್ತವಾದ ಮೇಲೆ ದ್ರವ್ಯಮನದ ಸಂಬಂಧವು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತದೆಂದ ಮೇಲೆ ಜಡದ್ರವ್ಯಮನದ ಹೆಸರು ಬುದ್ಧಿ ಹೇಗಾಗುವುದು? ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸಿನಂತೆಯೇ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ವಿಷಯದ ಅಭಾವವಾದರೆ ಸ್ಪರ್ಶಾದಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು ನಿಂತು ಹೋಗುವುದು, ಆಗ ಜ್ಞಾನವು ಯಾವುದರ ಹೆಸರಾಗುವುದು? ಮತ್ತು ಆ ವಿಷಯಗಳ ಅಭಾವವಾದರೆ ಲೋಕದ ಅಭಾವವಾಗುವುದು ಮತ್ತು ಸುಖದ ಅಭಾವಹೇಳಿದೆ, ಆದರೆ ಸುಖದ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಉಪಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಅದರ ಅಭಾವವಾದಾಗ ಉಪಾದೇಯ ಹೇಗಾಗುವುದು? ಅಲ್ಲಿ ಆಕುಲತಾಮಯ ಇಂದ್ರಿಯಜನ್ಯ ಸುಖದ ಅಭಾವವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಇದು ಸತ್ಯವಿದೆ; ಏಕೆಂದರೆ ನಿರಾಕುಲ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಸುಖವಂತೂ ಅಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಿಗುವ ಸಂಭವವಿರುವುದರಿಂದ ಸುಖದ ಅಭಾವವಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಶರೀರದ ದುಃಖ, ದ್ವೇಷಾದಿಗಳ ಅಭಾವವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಅದು ಸತ್ಯವಿದೆ.

ಶಿವಮತದಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃವಾದ ನಿರ್ಗುಣ ಈಶ್ವರನು ಶಿವನಿದ್ದು ಅವನನ್ನು ದೇವನೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ; ಆದರೆ ಅವನ ಸ್ವರೂಪದ ವಿಪರೀತತೆಯನ್ನು ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ತಿಳಿಯಬೇಕು, ಇಲ್ಲಿ ಭಸ್ಮ, ಕೌಪೀನ, ಜಡೆ, ಯಜ್ಞೋಪವೀತ ಇತ್ಯಾದಿ ಚಿಹ್ನಗಳೊಡನೆ ವೇಷಗಳಿರುತ್ತವೆ, ಅವು ಆಚಾರಾದಿ ಭೇದದಿಂದ ಶೈವ, ಪಾಶುಪತ, ಮಹಾವ್ರತಿ, ಕಾಲಸುಖವೆಂದು ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಇವು ರಾಗಾದಿಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಿರುವುದರಿಂಧ ಸುಲಿಂಗಗಳಲ್ಲ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಶಿವಮತದ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಮೀಮಾಂಸಕ ಮತ

ಈಗ ಮೀಮಾಂಸಕ ಮತದ ಸ್ವರೂಪ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿ ಮತ್ತು ಕರ್ಮವಾದಿಯೆಂದು ಮೀಮಾಂಸಕರು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರರಿದ್ದಾರೆ.

ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಗಳು 'ಇದೆಲ್ಲವೂ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ದು ಬೇರೇನೂ ಇಲ್ಲ'ವೆಂದು ವೇದಾಂತದಲ್ಲಿ ಅದ್ವೈತ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಮತ್ತು 'ಆತ್ಮನಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಕ್ತಿ'ಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಮಿಥ್ಯಾತನವನ್ನು ಮೊದಲು ತಿಳಿಸಿದೆ ಅದನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತು ಕರ್ಮವಾದಿಗಳು ಕ್ರಿಯೆ, ಆಚಾರ, ಯಜ್ಞಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳ ಕರ್ತವ್ಯತೆಯನ್ನು ಪ್ರರೂಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಈ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗಾದಿಗಳ ಸದ್ಭಾವವು ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಕಾರ್ಯಗಳು ಒಂದಿಷ್ಟೂ ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಾಗಿಲ್ಲ,

ಅದರಲ್ಲಿ 'ಭಟ್ಟ' ಮತ್ತು 'ಪ್ರಭಾಕರ'ರಿಂದ ಪುರಸ್ಕೃತವಾದ ಎರಡು ಪದ್ಧತಿಗಳಿವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಭಟ್ಟರಂತೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ, ಅನುಮಾನ, ವೇದ, ಉಪಮೆ, ಅರ್ಥಾಪತ್ತಿ, ಅಭಾವವೆಂದು ಆರು ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಪ್ರಭಾಕರರು ಅಭಾವವನ್ನುಳಿದು ಐದೇ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ, .ಆದರೆ ಇವುಗಳ ಸತ್ಯಾಸತ್ಯತೆಯನ್ನು ಜೈನ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಅಲ್ಲಿ ಷಟ್ಕರ್ಮಸಹಿತ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದ ಧಾರಕರು, ಶೂದ್ರಾನ್ನವರ್ಜಿತರು, ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳಾದಂಥವರು ಭಟ್ಟರಿದ್ದಾರೆ, ಮತ್ತು ವೇದಾಂತದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞೋಪವೀತ ರಹಿತರು, ವಿಪ್ರಾನ್ನಗ್ರಾಹಕರು, ಭಗವತ್ ನಾಮ-

ಧಾರಕರಾದವರು ಕುಟೀಚರ, ಬಹೂದಕ, ಹಂಸ, ಪರಮಹಂಸರೆಂದು ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರದವರಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಅಲ್ಪತ್ಯಾಗದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟರಿದ್ದಾರೆ, ಆದರೆ ಜ್ಞಾನ-ಶ್ರದ್ಧೆಗಳ ಮಿಥ್ಯಾತನ ಮತ್ತು ರಾಗಾದಿಗಳ ಸದ್ಭಾವವು ಇವರಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ; ಆದುದರಿಂದ ಈ ವೇಷಗಳು ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಾಗಿಲ್ಲ.

ಜೈಮಿನೀಯ ಮತ

ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಹೇಳುವವರೇ ಜೈಮಿನೀಯ ಮತದವರಿದ್ದಾರೆ.

ಯಾವನೂ ಸರ್ವಜ್ಞದೇವನಿಲ್ಲ; ನಿತ್ಯ ವೇದ ವಚನಗಳಿಂದ ಯಥಾರ್ಥ ನಿರ್ಣಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಮೊದಲು ವೇದಪಾಠದಿಂದ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವುದಂತೂ ಪ್ರೇರಣೆಯಿದ್ದು ಅದೇ ಲಕ್ಷಣವಿರುವಂಥ ಧರ್ಮದ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕು. 'ಸ್ವಃ ಕಾಮೋಽಗ್ನಿಂ ಯಜೇತ್' ಎಂದರೆ ಸ್ವರ್ಗಾಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳವರು ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ಇತ್ಯಾದಿ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಶೈವ, ಸಾಂಖ್ಯ, ನೈಯಾಯಿಕರೆಲ್ಲರು ವೇದವನ್ನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ; ನೀವು ಕೂಡ ಮನ್ನಿಸುವಿರಿ; ಆದರೆ ನಿಮ್ಮ ಹಾಗೂ ಅವರೆಲ್ಲರ ತತ್ತ್ವಾದಿಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧತೆಯು ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವುದರ ಕಾರಣವೇನಿದೆ? ವೇದದಲ್ಲಿ ಒಂದೆಡೆ ಒಂದು ರೀತಿ ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಇನ್ನೊಂದು ರೀತಿ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಅದರ ಪ್ರಮಾಣಿಕತೆ ಹೇಗುಳಿಯಿತು ? ಮತ್ತು ಮತಾನುಯಾಯಿಗಳೇ ಒಂದೆಡೆ ಒಂದು ರೀತಿ ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಇನ್ನೊಂದು ರೀತಿ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ನೀವು ಪರಸ್ಪರರಲ್ಲಿ ತಂಟೆ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಿ ಒಬ್ಬರನ್ನು ವೇದಾನುಸಾರಿ ಮತ್ತು ಅನ್ಯರನ್ನು ವೇದದಿಂದ ಪರಾಙ್ಮುಖರೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರಿ. ನಮಗಂತೂ ವೇದದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾಪರ ವಿರುದ್ಧತೆಯೊಡನೆ ಕೂಡಿದ ನಿರೂಪಣೆಯು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆಗನುಸರಿಸಿ ಅದರ ಅರ್ಥವನ್ನು ಗ್ರಹಣಮಾಡಿ ಬೇರೆ-ಬೇರೆ ಮತಗಳ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿರುವಿರಿ. ಆದರೆ ಇಂಥ ವೇದವನ್ನು ಹೇಗೆ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುವುದು ? ಇನ್ನು ಅಗ್ನಿಪೂಜೆಯಿಂದ ಸ್ವರ್ಗವಾದರೆ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಮನುಷ್ಯರಿಂದ ಉತ್ತಮವೆಂದುಹೇಗೆ ಮನ್ನಿಸುವುದು? ಇದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಿರುದ್ಧವಿದೆ. ಮತ್ತು ಅದು ಸ್ವರ್ಗದಾತಾ ಹೇಗಾಗುವುದು? ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಅನ್ಯ ವೇದ ವಚನಗಳು ಪ್ರಮಾಣವಿರುದ್ಧವಿವೆ. ಮತ್ತು ವೇದದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಳಿದ್ದರೆ ಸರ್ವಜ್ಞನೆಂದೇಕೆ ಮನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ ? ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಜೈಮಿನಿ ಮತವು ಕಾಲ್ಪನಿಕವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಬೌದ್ಧ ಮತ

ಈಗ ಬೌದ್ಧ ಮತದ ಸ್ವರೂಪ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಬೌದ್ಧಮತದಲ್ಲಿ ದುಃಖ, ಆಯತನ, ಸಮುದಾಯ, ಮಾರ್ಗವೆಂದು ನಾಲ್ಕು[1] ಆರ್ಯಸತ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರರೂಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸಂಸಾರಿಗೆ ಸ್ಕಂಧರೂಪವು ಅದು ದುಃಖವಿದೆ. ಅದು ವಿಜ್ಞಾನ, ವೇದನೆ, ಸಂಜ್ಞೆ, ಸಂಸ್ಕಾರ, ರೂಪವೆಂದು ಐದು ಪ್ರಕಾರದ್ದಿದೆ.[2]

---

೧. ದುಃಖಮಾಯತನಂ ಚೈವ ತತಃ ಸಮುದಯೋ ಮತಃ।
ಮಾರ್ಗಶ್ಚೇತ್ಯಸ್ಯ ಚ ವ್ಯಾಖ್ಯಾ ಕ್ರಮೇಣ ಶ್ರೂಯತಾಮತಃ ।।೩೬।। ವಿ.ವಿ.

೨. ದುಃಖಂ ಸಂಸಾರಿಣಃ ಸ್ಕಂಧಾಸ್ತೇ ಚ ಪಂಚಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ।
ವಿಜ್ಞಾನಂ ವೇದನಾ ಸಂಜ್ಞಾ ಸಂಸ್ಕಾರೋ ರೂಪಮೇವ ಚ।।೩೭।। ವಿ.ವಿ.

ಅಲ್ಲಿ ರೂಪಾದಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು ಅದು ವಿಜ್ಞಾನವಿದೆ; ಸುಖ-ದುಃಖದ ಅನುಭವ ಮಾಡುವುದು ಅದು ವೇದನೆಯಿದೆ; ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಎಚ್ಚರಾಗುವುದು ಅದು ಸಂಜ್ಞೆಯಿದೆ; ಓದಿದ್ದನ್ನು ಸ್ಮರಣೆಮಾಡುವುದು ಅದು ಸಂಸ್ಕಾರವಿದೆ; ರೂಪ ಧಾರಣವು ಅದು [3]ರೂಪವಿದೆ, ಇಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನಾದಿಗಳಿಗೆ ದುಃಖವೆಂದಿರುವುದು ಅದು ಮಿಥ್ಯೆಯಿದೆ; ದುಃಖವಂತೂ ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳಿದ್ದು ಜ್ಞಾನವು ದುಃಖವಿಲ್ಲ. ಯಾವನಿಗೆ ಜ್ಞಾನವು ಅಲ್ಪವಿದ್ದು ಕ್ರೋಧ-ಲೋಭಾದಿಗಳು ಅಧಿಕವಿವೆ ಅವನು ದುಃಖಿಯಿದ್ದಾನೆ; ಯಾವನಿಗೆ ಜ್ಞಾನವು ಅಧಿಕವಿದ್ದು ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧಾದಿಗಳು ಅಲ್ಪವಿವೆ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲ ಅವನು ಸುಖಿಯಿರುವುದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಆದುದರಿಂದ ವಿಜ್ಞಾನಾದಿಗಳು ದುಃಖರೂಪವಾಗಿಲ್ಲ.

ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಶಬ್ದಾದಿವಿಷಯಗಳು ಐದು, ಒಂದು ಮನಸ್ಸು, ಹಾಗೂ ಒಂದು ಧರ್ಮಾಯತನವೆಂದು ಹನ್ನೆರಡು ಆಯತನ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕ್ಷಣಿಕವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆಂದ ಮೇಲೆ ಈ ಆಯತನ ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ, ಇವುಗಳ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು ?

ರಾಗಾದಿಕಾರಣಗಳುತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ ಆತ್ಮ ಮತ್ತು ಆತ್ಮೀಯ ನಾಮವಿರುವುದು ಅದು ಸಮುದಾಯವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅಹಂರೂಪವು ಆತ್ಮವಿದ್ದರೆ ಮಮರೂಪವು ಆತ್ಮೀಯವೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು. ಆದರೆ ಕ್ಷಣಿಕ ಮನ್ನಿಸುವುದರಿಂದ ಇವನ್ನು ಹೇಳುವುದರದೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ.

ಎಲ್ಲ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳು ಕ್ಷಣಿಕವಿವೆಯೆಂಬ ವಾಸನೆಯು ಅದು ಮಾರ್ಗವಿದೆ, ಆದರೆ ಅಧಿಕ ಕಾಲ ಸ್ಥಿರವಿರುವಂಥ ಅದೆಷ್ಟೋ ವಸ್ತುಗಳು ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಒಂದೇ ಅವಸ್ಥೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ನೀನು ಹೇಳುವುದನ್ನು ನಾವೂ ಮನ್ನಿಸುತ್ತೇವೆ. ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪರ್ಯಾಯಗಳು ಕ್ಷಣಸ್ಥಾಯಿಯಿವೆ. ಮತ್ತು ಅದೇ ವಸ್ತುವಿನ ನಾಶವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ; ಆದರೆ ಇದಂತೂ ಆಗುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ನಾವು ಹೇಗೆ ಮನ್ನಿಸುವುದು? ಬಾಲ-ವೃದ್ಧಾದಿ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಆತ್ಮನ ಅಸ್ತಿತ್ವವು ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ; ಒಬ್ಬನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ಕಾರ್ಯದ ಕರ್ತೃವು ಒಬ್ಬನೆಂದು ಹೇಗೆ ಮನ್ನಿಸುತ್ತೀರಿ? ಸಂಸ್ಕಾರದಿಂದಿದೆಯೆಂದರೆ ಸಂಸ್ಕಾರವು ಯಾವನಿಗಿದೆ? ಯಾವನಿಗಿದೆ ಅವನು ನಿತ್ಯನಿದ್ದಾನೆಯೋ ಅಥವಾ ಕ್ಷಣಿಕನಿದ್ದಾನೆಯೋ ? ನಿತ್ಯನಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಕ್ಷಣಿಕವೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳುತ್ತೀರಿ? ಕ್ಷಣಿಕವಿದ್ದರೆ ಯಾವುದರ ಆಧಾರವೇ ಕ್ಷಣಿಕವಿದೆ, ಆ ಸಂಸ್ಕಾರದ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೇಳುತ್ತೀರಿ? ಎಲ್ಲವೂ ಕ್ಷಣಿಕವಾದಾಗ ತಾವು ಕೂಡ ಕ್ಷಣಿಕವಾದಿರಿ. ಇಂಥ ವಾಸನೆಗೆ ನೀನು ಮಾರ್ಗವೆಂದು ಹೇಳುವೆ, ಆದರೆ ಈ ಮಾರ್ಗದ ಫಲವನ್ನು ತಾವಂತೂ ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಇಲ್ಲವೆಂದ ಮೇಲೆ ಈ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವಿರಿ? ನಿನ್ನ ಮತದಲ್ಲಿ ನಿರರ್ಥಕವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ರಚಿಸಿದಿರಿ? ಉಪದೇಶವನ್ನಂತೂ ಒಂದಿಷ್ಟು ಕರ್ತವ್ಯದಿಂದ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ, ಈ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಮಾರ್ಗವು ಮಿಥ್ಯೆಯಿದೆ.

ರಾಗಾದಿಗಳ ಜ್ಞಾನ ಸಂತತಿಯ ವಾಸನೆಯ ಉಚ್ಛೇದವನ್ನು ಎಂದರೆ ನಿರೋಧವನ್ನು ಮೋಕ್ಷವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲವೂ ಕ್ಷಣಿಕವಾದಾಗ ಯಾರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ? ಮತ್ತು ರಾಗಾದಿಗಳ ಅಭಾವ-ವಾಗುವುದನ್ನು ನಾವೂ ಮನ್ನಿಸುತ್ತೇವೆ; ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಜ್ಞಾನಾದಿ ಸ್ವರೂಪದ ಅಭಾವವಾದ ಮೇಲಂತೂ ತಮ್ಮ ಅಭಾವವಾಗುವುದು, ಎಂದ ಮೇಲೆ ಅದರ ಉಪಾಯ ಮಾಡುವುದು ಹಿತಕಾರಿ ಹೇಗಾಗುವುದು? ಹಿತಾಹಿತದ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವಂಥದ್ದಂತೂ ಜ್ಞಾನವೇ ಇದೆ, ಆದರೆ ತನ್ನ ಅಭಾವಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾನಿಯು ಹಿತವೆಂದು ಹೇಗೆ ಮನ್ನಿಸುವನು?

ಬೌದ್ಧಮತದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಅನುಮಾನವೆಂದು ಎರಡು ಪ್ರಮಾಣ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಸತ್ಯಾ-

---

೩. ರೂಪಂ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಾಣ್ಯರ್ಥಾಃ ಪಂಚಾವಿಜ್ಞಪ್ತಿರೇವ ಚ ।
ತದ್ವಿಜ್ಞಾನಾಶ್ರಯಾ ರೂಪಪ್ರಸಾದಾಶ್ಚಕ್ಷುರಾದಯಃ ॥೩೭॥

ಸತ್ಯತೆಯು ನಿರೂಪಣೆಯುನ್ನು ಜೈನ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬೇಕು, ಇವೆರಡೇ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿದ್ದರೆ ಇವರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಅಪ್ರಮಾಣವಾದವು. ಅವುಗಳ ನಿರೂಪಣೆ ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ? ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ-ಅನುಮಾನವನ್ನಂತೂ ಜೀವನು ತಾನೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನು, ನೀವು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ರಚಿಸಿರುವಿರಿ?

ಸುಗತನನ್ನು ದೇವನೆಂದು ಮಾನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅವನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಗ್ನ ಹಾಗೂ ವಿಕ್ರಿಯಾರೂಪವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅದು ಉಪಹಾಸರೂಪವಿದೆ. ಕಮಂಡಲು ಮತ್ತು ರಕ್ತಾಂಬರದ ಧಾರಿಗಳು, ಪೂರ್ವಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಭೋಜನ ಮಾಡುವಂಥ ಲಿಂಗರೂಪರುಗಳು ಬೌದ್ಧಮತದ ಭಿಕ್ಷುಕರಿದ್ದಾರೆ; ಆ ಕ್ಷಣಿಕರಿಗೆ ವೇಷ ಧಾರಣ ಮಾಡುವುದರ ಪ್ರಯೋಜನವೇನಿದೆ? ಆದರೆ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ವೇಷಧಾರಣ ಮಾಡುವುದು ಇರುತ್ತದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಬೌದ್ಧರಲ್ಲಿ ವೈಭಾಷಿಕ, ಸೌತ್ರಾಂತಿಕ, ಯೋಗಾಚಾರ, ಮಾಧ್ಯಮಿಕವೆಂದು ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರಗಳಿವೆ. ವೈಭಾಷಿಕರಂತೂ ಜ್ಞಾನಸಹಿತವಾದ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಮಾನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ; ಸೌತ್ರಾಂತಿಕರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿರುವುದಿಷ್ಟೇ ಇದೆ ಇದರಿಂದ ಬೇರೇನೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಮಾನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಯೋಗಾಚಾರರಲ್ಲಿ ಆಚಾರಸಹಿತವಾದ ಬುದ್ಧಿಯು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಮಾಧ್ಯಮಿಕರು ಪದಾರ್ಥದ ಆಶ್ರಯವಿಲ್ಲದ ಜ್ಞಾನವನ್ನೇ ಮಾನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಆದರೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಯಾವ ತರದ ನಿರ್ಣಾಯಕದ ಮಾತಿಲ್ಲ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಬೌದ್ಧಮತದ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಚಾರ್ವಾಕ ಮತ

ಈಗ ಚಾರ್ವಾಕಮತದ ಸ್ವರೂಪ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಯಾವನೋ ಸರ್ವಜ್ಞದೇವ, ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ, ಮೋಕ್ಷವೆಂಬವು ಇಲ್ಲ, ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪದ ಫಲವಿಲ್ಲ, ಪರಲೋಕವಿಲ್ಲ, ಇಂದ್ರಿಯಗೋಚರವಿರುವುದಿಷ್ಟೇ ಲೋಕವಿದೆಯೆಂದು ಚಾರ್ವಾಕರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಸರ್ವಜ್ಞದೇವರು ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ-ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೋ ಅಥವಾ ಸರ್ವದಾ ಸರ್ವತ್ರವಿಲ್ಲವೋ ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಕೇಳುತ್ತೇವೆ. ಈ ಕಾಲ-ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಂತೂ ನಾವು ಕೂಡ ಮಾನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ಕಾಲ-ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು ಸರ್ವಜ್ಞರಲ್ಲದೆ ಯಾರಿಗಾಯಿತು? ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರ-ಕಾಲವನ್ನು ತಿಳಿಯುವವನೇ ಸರ್ವಜ್ಞನು ಮತ್ತು ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೆ ನಿಷೇಧ ಹೇಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಮತ್ತು ಧರ್ಮ-ಅಧರ್ಮಗಳು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿವೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಅವು ಕಾಲ್ಪನಿಕವಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲ ಜನರು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಹೇಗಾಗುತ್ತಿದ್ದರು? ಮತ್ತು ಧರ್ಮಾಧರ್ಮರೂಪದ ಪರಿಣತಿಯಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ, ಅದರಿಂದ ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಸುಖಿ-ದುಃಖಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ; ಅದನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾನ್ನಿಸದಿರುವುದು? ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷದ ಅಸ್ತಿತ್ವವು ಅನುಮಾನದಿಂದ ಗಮ್ಯವಿದೆ. ಕ್ರೋಧಾದಿ ದೋಷಗಳು ಯಾರಿಗೆ ಅಲ್ಪವಿವೆ, ಯಾರಿಗೆ ಅಧಿಕವಿವೆ; ಯಾರಿಗೆ ಇವುಗಳ ನಾಸ್ತಿಯೂ ಇರುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಾದಿ ಗುಣಗಳು ಯಾರಿಗೆ ಅಲ್ಪ ಯಾರಿಗೆ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಭಾಸವಾಗುತ್ತವೆ; ಆದುದರಿಂದ ಯಾರಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವೂ ಇರುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ದೋಷದ ಹಾನಿ; ಸಮಸ್ತ ಗುಣಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿದೆ ಅದೇ ಮೋಕ್ಷಾವಸ್ಥೆಯಿದೆ.

ಅದರಂತೆ ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪದ ಫಲವನ್ನೂ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಒಬ್ಬನು ಉದ್ಯೋಗ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೂ ದರಿದ್ರಿಯಿರುತ್ತಾನೆ, ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಸಂಪತ್ತು ತಾನಾಗಿಯೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ; ಒಬ್ಬನು ಶಾರೀರಿಕ ಯತ್ನ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೂ ರೋಗಿಯಿರುತ್ತಾನೆ, ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಯತ್ನವಿಲ್ಲದೆಯೇ ನಿರೋಗತೆಯಿರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನೆಲ್ಲ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನೋಡಲಾಗುತ್ತದೆ; ಆದುದರಿಂದ ಇದರ ಕಾರಣವೇನಾದರೂ ಇರಲೇಬೇಕಲ್ಲವೇ? ಇದರ ಕಾರಣವಿರುವುದೇ ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪವಿದೆ.

ಪರಲೋಕ ಕೂಡ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಹಾಗೂ ಅನುಮಾನದಿಂದ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. 'ನಾನು ಇಂಥವನಿದ್ದವನು ದೇವನಾಗಿದ್ದೇನೆ'ಂದು ವ್ಯಂತರಾದಿಕರು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. 'ಇದಂತೂ ಗಾಳಿಯಿದೆ'ಯೆಂದು ನೀನೆನ್ನಬಹುದು; ಆದರೆ 'ನಾನಿದ್ದೇನೆ'ಂಬ ಚೇತನ ಭಾವವು ಯಾವುದರ ಆಶ್ರಯದಿಂದ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಅದನ್ನೇ ನಾವು ಆತ್ಮನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತೇವೆ, ನೀನು ಅದರ ಹೆಸರು ಪವನವೆನ್ನುವೆ. ಆದರೆ ಗಾಳಿಯಂತೂ ಗೋಡೆ ಮೊದಲಾದುವಿಂದ ತಡೆಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ, ಆತ್ಮನು ಬಂಧಿಸ್ತನಾದರೂ ಕೂಡ ತಡೆಯಲ್ಪಡುವುದಿಲ್ಲ; ಆದುದರಿಂದ ಗಾಳಿಯೆಂದು ಹೇಗೆ ಮನ್ನಿಸುವುದು?

ಇಂದ್ರಿಯಗೋಚರವಿದ್ದಷ್ಟೇ ಲೋಕವೆಂದು ಹೇಳುವೆ; ಆದರೆ ನಿನ್ನ ಇಂದ್ರಿಯ ಗೋಚರವಂತೂ ಕೆಲವೇ ಯೋಜನ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಕ್ಷೇತ್ರ ಮತ್ತು ಸ್ವಲ್ಪೇ ಅತೀತ-ಅನಾಗತಕಾಲದಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರ-ಕಾಲವರ್ತಿಯಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳೂ ಆಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ, ಮತ್ತು ದೂರ ದೇಶದ ಹಾಗೂ ಅಧಿಕಕಾಲದ ಮಾತುಗಳು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಕೇಳುತ್ತೇವೆ; ಆದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು ನಿನಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ, ನೀನು ಇಷ್ಟೇ ಲೋಕವೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆ ?

ಇನ್ನು ಚಾರ್ವಾಕಮತದಲ್ಲಿ ಪೃಥ್ವಿ, ಆಪ, ತೇಜ, ವಾಯು, ಆಕಾಶಗಳು ಸೇರುವುದರಿಂದ ಚೇತನವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಮರಣವಾದ ಮೇಲೆ ಪೃಥ್ವಿ ಮೊದಲಾದವು ಇಲ್ಲೇ ಉಳಿದು ಚೇತನವುಳ್ಳ ಪದಾರ್ಥವು ಹೋಗಿ ವ್ಯಂತರಾದಿಯಾಗುವುದು; ಅವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಭಿನ್ನ-ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಒಂದು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಪೃಥ್ವಿ ಮೊದಲಾದುವಂತೂ ಭಿನ್ನ-ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಭಾಸವಾಗುತ್ತವೆ, ಒಂದು ಚೇತನವು ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಪೃಥ್ವಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಚೇತನವಿದ್ದರೆ ಮೂಳೆ, ರಕ್ತ, ಉಚ್ಛ್ವಾಸಾದಿಗಳ ಚೇತನವು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿರಬೇಕು. ಇನ್ನು ಕೈ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಆದರೊಡನೆ ವರ್ಣಾದಿಗಳಿರುವಂತೆ ಚೇತನವೂ ಇರಬೇಕು. ಮತ್ತು ಅಹಂಕಾರ, ಬುದ್ಧಿಗಳಂತೂ ಚೇತನದ್ದಿವೆ, ಆ ಪೃಥ್ವಿ ಆದಿರೂಪವಾದ ಶರೀರವಂತೂ ಇಲ್ಲೇ ಉಳಿಯಿತು, ಮುಂದೆ ವ್ಯಂತರಾದಿ ಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪರ್ಯಾಯದ ಅಹಂತನವು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಅದು ಹೇಗಿರುತ್ತದೆ ? ಮತ್ತು ಪೂರ್ವಪರ್ಯಾಯದ ಗುಪ್ತ ಸಮಾಚಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಈ ತಿಳಿಯುವಿಕೆಯು ಯಾರ ಜತೆ ಹೋಯಿತು? ಯಾರ ಜತೆ ತಿಳಿಯುವಿಕೆಯು ಹೋಯಿತು ಅವನೇ ಆತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ.

ಚಾರ್ವಾಕಮತದಲ್ಲಿ ತಿನ್ನುಣ್ಣುವ, ಭೋಗ-ವಿಲಾಸ ಮಾಡುವ ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ವಚ್ಛಂದ ವೃತ್ತಿಯ ಉಪದೇಶವಿದೆ; ಆದರೆ ಹೀಗಂತೂ ಜಗತ್ತು ತಾನಾಗಿಯೇ ಪ್ರವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗುವ ಉಪದೇಶವನ್ನೇನು ಕೊಟ್ಟಿರಿ? ತಪಶ್ಚರಣ, ಶೀಲ, ಸಂಯಮಾದಿಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಉಪದೇಶ ಕೊಟ್ಟಿದೆಯೆಂದು ನೀನೆನ್ನಬಹುದು, ಆದರೆ ಈ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವು ಕುಂದುವುದರಿಂದ ಆಕುಲತೆಯು ಕುಂದುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಇದೇ ಸುಖಿಯಾಗುವುದಿರುತ್ತದೆ, ಇದರಿಂದ ಯಶವಾಗುತ್ತದೆ, ನೀನು ಇವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನೇನು ಮಾಡುವೆ? ವಿಷಯಾಸಕ್ತ ಜೀವಗಳಿಗೆ ರುಚಿಸುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ತಮಗೆ ಹಾಗೂ ಅನ್ಯರಿಗೆಕೆಡಕು ಮಾಡುವ ಭಯವಿಲ್ಲ; ಸ್ವಚ್ಛಂದರಾಗಿ ವಿಷಯ ಸೇವನೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಇಂಥ ಸುಳ್ಳು ಯುಕ್ತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಚಾರ್ವಾಕಮತದ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಅನ್ಯಮತ ನಿರಾಕರಣದ ಉಪಸಂಹಾರ

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಅನ್ಯ ಅನೇಕ ಮತಗಳಿದ್ದು ಅವೆಲ್ಲವು ಸುಳ್ಳು ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಯುಕ್ತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ವಿಷಯ ಕಷಾಯಾಸಕ್ತ ಪಾಪಿ ಜೀವರುಗಳಿಂದ ಪ್ರಕಟ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ; ಅವುಗಳ ಶ್ರದ್ಧಾದಿಗಳಿಂದ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಕೆಡಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಒಂದು ಜಿನ ಮತವೇ ಸತ್ಯಾರ್ಥದ ಪ್ರರೂಪಕವಿದ್ದು ಸರ್ವಜ್ಞವೀತರಾಗ ದೇವರಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅದರ ಶ್ರದ್ಧಾದಿಗಳಿಂದಲೇ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಒಳಿತಾಗುತ್ತದೆ.

ಇಂಥ ಜಿನಮತದಲ್ಲಿ ಜೀವಾದಿತತ್ತ್ವಗಳ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡಿದೆ; ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ-ಪರೋಕ್ಷವೆಂಬೆರಡು ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ; ಸರ್ವಜ್ಞವೀತರಾಗ ಅರಹಂತದೇವರಿದ್ದಾರೆ; ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರ ಪರಿಗ್ರಹಗಳಿಂದ ರಹಿತರಾದ ನಿರ್ಗ್ರಂಥ ಗುರುಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಇವರುಗಳ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬರೆಯಲಿದ್ದೇವೆ ಅದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಪ್ರಶ್ನೆ : ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳಿರುವುದರಿಂದ ನೀವು ಅನ್ಯಮತದ ನಿಷೇಧ ಮಾಡಿ ನಿಮ್ಮ ಮತವನ್ನು ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಿರಿ ?

ಉತ್ತರ : ಯಥಾರ್ಥವಸ್ತುವಿನ ಪ್ರರೂಪಣೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳಿಲ್ಲ. ಯಾವುದಾದರೂ ತನ್ನ ಪ್ರಯೋಜನದ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ಅನ್ಯಥಾ ಪ್ರರೂಪಣೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅದು ರಾಗ-ದ್ವೇಷವೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ : ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ರಾಗ-ದ್ವೇಷಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅನ್ಯಮತವು ಕೆಡಕು ಮತ್ತು ಜೈನ ಮತವು ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವಿರಿ ? ಸಾಮ್ಯ ಭಾವವಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಸಮಾನವಾಗಿ ತಿಳಿಯಿರಿ, ಮತದ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ವಹಿಸುತ್ತಿರುವಿರಿ ?

ಉತ್ತರ : ಕೆಡಕನ್ನು ಕೆಡಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತೇವೆ, ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತೇವೆ; ಇದರಲ್ಲಿ ರಾಗ-ದ್ವೇಷವನ್ನೇನು ಮಾಡಿತು ? ಒಳಿತು-ಕೆಡಕನ್ನು ಸಮಾನವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದಂತೂ ಅಜ್ಞಾನಭಾವವಿದೆ; ಅದು ಸಾಮ್ಯಭಾವವಲ್ಲ.

ಪ್ರಶ್ನೆ : ಎಲ್ಲ ಮತಗಳ ಪ್ರಯೋಜನವಂತೂ ಒಂದೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಸಮಾನವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಡವೇನು ?

ಉತ್ತರ : ಒಂದೇ ಪ್ರಯೋಜನವಿದ್ದರೆ ನಾನಾ ಮತಗಳನ್ನು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳಿರುವಿರಿ ? ಒಂದು ಮತದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಯೋಜನದೊಡನೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿರುತ್ತದೆ, ಅದನ್ನು ಭಿನ್ನಮತವೆಂದು ಯಾರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ? ಆದರೆ ಪ್ರಯೋಜನಗಳೇ ಭಿನ್ನ-ಭಿನ್ನವಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

ಅನ್ಯಮತಗಳೊಡನೆ ಜೈನಮತದ ತುಲನೆ

ಜೈನಮತದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವೀತರಾಗಭಾವದ ಪೋಷಣೆಯು ಪ್ರಯೋಜನವಿದೆ; ಅದು ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ, ಲೋಕಾದಿಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ, ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ತತ್ತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ವೀತರಾಗತೆಯ ಪುಷ್ಟಿಯನ್ನೇ ಮಾಡಿದೆ. ಮತ್ತು ಅನ್ಯಮತಗಳಲ್ಲಿ ಸರಾಗಭಾವದ ಪೋಷಣೆಯು ಪ್ರಯೋಜನವಿದೆ; ಏಕೆಂದರೆ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ರಚನೆಯನ್ನು ಕಷಾಯವುಳ್ಳ

ಜೀವರುಗಳೇ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅನೇಕ ಯುಕ್ತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕಷಾಯಭಾವದ ಪೋಷಣೆಯನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ–ಅದ್ವೈತ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿಗಳು ಎಲ್ಲವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವುದರಿಂದ, ಸಾಂಖ್ಯಮತಿಗಳು ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯವು ಪ್ರಕೃತಿಯದೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಶುದ್ಧ ಅಕರ್ತೃವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವುದರಿಂದ, ಮತ್ತು ಶಿವಮತಿಗಳು ತತ್ತ್ವತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ, ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವುದರಿಂದ, ಮೀಮಾಂಸಕರು ಕಷಾಯಜನ್ಯ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಧರ್ಮವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವುರಿಂದ, ಬೌದ್ಧರು ಕ್ಷಣಿಕವನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವುದರಿಂದ, ಚಾರ್ವಾಕರು ಪರಲೋಕಾದಿಗಳನ್ನು ಮನ್ನಿಸದಿರುವುದರಿಂದ ವಿಷಯ ಭೋಗಾದಿ ಕಷಾಯಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗುವುದರದೇ ಪೋಷಣೆಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಕಷಾಯವು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದರ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ಆ ಹಟದಿಂದ ಬೇರೊಂದು ಕಷಾಯದ ಪೋಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ ಗೃಹಕಾರ್ಯಬಿಟ್ಟು ಪರಮೇಶ್ವರನ ಭಜನೆ ಮಾಡುವ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಪರಮೇಶ್ವರನ ಸರಾಗ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಅವುಗಳ ಆಶ್ರಯದಿಂದ ತಮ್ಮ ವಿಷಯಕಷಾಯದ ಪೋಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಮತ್ತು ಜೈನಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ದೇವ-ಗುರು-ಧರ್ಮಗಳ ಸ್ವರೂಪವು ವೀತರಾಗವೆಂದೇ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡಿ ಕೇವಲ ವೀತರಾಗತೆಯದೇ ಪೋಷಣೆಮಾಡುತ್ತಾರೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟಪ್ರಕಟವಿದೆ.

ನಾವೇನು ಹೇಳುವುದು? ಅನ್ಯಮತದ ಭರ್ತೃಹರಿಯು ಕೂಡ ವೈರಾಗ್ಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ[1] ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ,-

> ಏಕೋ[1] ರಾಗಿಷು ರಾಜತೇ ಪ್ರಿಯತಮಾ ದೇಹಾರ್ಧಧಾರೀ ಹರೋ
> ನೀರಾಗೇಷು ಜಿನೋ ವಿಮುಕ್ತಲಲನಾಸಂಗೋ ನ ಯಸ್ಮಾತ್ಪರಃ ।
> ದುರ್ವಾರಸ್ಮರಬಾಣಪನ್ನಗವಿಷವ್ಯಾಸಕ್ತಮುಗ್ಧೋ ಜನಃ
> ಶೇಷಃ ಕಾಮವಿಡಂಬಿತೋ ಹಿ ವಿಷಯಾನ್ ಭೋಕ್ತುಂ ನ ಭೋಕ್ತುಂ ಕ್ಷಮಃ ॥೧॥

ಇದರಲ್ಲಿ ಸರಾಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಮುಖ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರೆ ವೀತರಾಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಜಿನದೇವರನ್ನು ಮುಖ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಮತ್ತು ಸರಾಗಭಾವ ಹಾಗೂ ವೀತರಾಗಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧತೆಯಿದೆ. ಇವೆರಡೂ ಹಿತಕರವಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಹಿತಕರವಿದೆ ಮತ್ತು ಅದು ವೀತರಾಗಭಾವವೇ ಇದೆ; ಅದರ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಲೇ ಆಕುಲತೆಯು ದೂರವಾಗುವುದರಿಂದ ಸ್ತುತಿಯೋಗ್ಯನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅದರಿಂದ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗುವುದೆಂದು ಕೇವಲ ನಾವಷ್ಟೇ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ಮತದವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸರಾಗಭಾವವಾದಮೇಲೆ ಕೂಡಲೆ ಆಕುಲತೆಯಾಗುತ್ತದೆ, ನಿಂದನೀಯನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೆಡಕಾಗುವುದರ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ವೀತರಾಗಭಾವದ ಪ್ರಯೋಜನವಿರುವಂಥ ಜೈನಮತವೇ ಇಷ್ಟವಿದೆ. ಸರಾಗಭಾವದ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಪ್ರಕಟಮಾಡಿರುವಂಥ ಅನ್ಯಮತಗಳು ಅನಿಷ್ಟವಿವೆ, ಇವನ್ನು ಸಮಾನವೆಂದು ಹೇಗೆ ಮನ್ನಿಸುವುದು ?

ಪ್ರಶ್ನೆ : ಇದಂತೂ ನಿಜವಿದೆ; ಆದರೆ ಅನ್ಯಮತದ ನಿಂದೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅನ್ಯಮತಿಗಳು ದುಃಖಿಯಾಗುವರು, ವಿರೋಧವುತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದು; ಆದುದರಿಂದ ನಿಂದೆಯನ್ನು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುವುದು ?

---

೧. ರಾಗೀ ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಮಹಾದೇವನು ಮಾತ್ರ ಶೋಭಿಸುತ್ತಾನೆ, ಅವನು ತನ್ನ ಪ್ರಿಯತಮೆಯಾದ ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ಅರ್ಧ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ, ಮತ್ತು ವೀತರಾಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಜಿನದೇವರು ಶೋಭಾಯಮಾನರಿದ್ದಾರೆ, ಅವರ ಸಮಾನವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಂಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವಂಥವರು ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಉಳಿದ ಜನರಂತೂ ದುರ್ನಿವಾರವಾದ ಕಾಮದೇವನ ಬಾಣರೂಪ ಸರ್ಪದ ವಿಷದಿಂದ ಮೂರ್ಛಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಅವರು ಕಾಮನ ವಿಡಂಬನೆ ಮಾಡಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ಭೋಗಿಸುವುದೂ ಇಲ್ಲ ಮತ್ತು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದೂ ಇಲ್ಲ.

ಉತ್ತರ : ನಾವು ಕಷಾಯವಶದಿಂದ ನಿಂದೆ ಮಾಡಿದರೆ ಮತ್ತು ಇತರರಿಗೆ ದುಃಖವನ್ನುತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಿದರೆ ನಾವು ಪಾಪಿಯೇ ಇದ್ದೇವೆ; ಆದರೆ ಅನ್ಯಮತದ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಜೀವರುಗಳಿಗೆ ಅತತ್ತ್ವಶ್ರದ್ಧೆಯು ದೃಢವಾಗುವುದು, ಅದರಿಂದ ಜೀವಗಳು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ದುಃಖಿಯಾಗುವವು, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕರುಣಾಭಾವದಿಂದ ಯಥಾರ್ಥನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡಿದೆ. ದೋಷವಿಲ್ಲದೆಯೂ ಯಾರಾದರೂ ದುಃಖಿಯಾದರೆ, ವಿರೋಧವನ್ನುತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಿದರೆ ನಾವೇನು ಮಾಡುವುದು? ಹೇಗೆಂದರೆ ಮದ್ಯದ ನಿಂದೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಕಲಾಲನು ದುಃಖಿಯಾದರೆ, ಕುಶೀಲದ ನಿಂದೆಮಾಡುವುದರಿಂದ ವೇಶ್ಯೆಯರು ದುಃಖಿಯಾದರೆ ಮತ್ತು ಸತ್ಯಾಸತ್ಯತೆಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಸುವುದರಿಂದ ವಂಚಕನು ದುಃಖಿಯಾದರೇನು ಮಾಡುವುದು ? ಇದೇಪ್ರಕಾರ ಪಾಪಿಗಳ ಭಯದಿಂದ ಧರ್ಮೋಪದೇಶ ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ಜೀವರುಗಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಹೇಗಾಗುವುದು ? ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಂತೃಪ್ತಿ ತರುವಂಥ ಉಪದೇಶವು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಅವರು ವಿರೋಧವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ವಿರೋಧವಂತೂ ಪರಸ್ಪರ ಮಾಡಿದರೆ ಆಗುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ನಾವು ಹೋರಾಟಕ್ಕಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ, ಅವರು ತಾವೇ ಉಪಶಾಂತರಾಗುವರು. ನಮಗಂತೂ ನಮ್ಮ ಪರಿಣಾಮದ ಫಲವು ದೊರಕುವುದು.

ಪ್ರಶ್ನೆ : ಪ್ರಯೋಜನಭೂತ ಜೀವಾದಿ ತತ್ತ್ವಗಳ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ವಿಪರೀತ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನಾದಿಗಳಾಗುತ್ತವೆ, ಅನ್ಯಮತಗಳ ಶ್ರದ್ಧೆಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮಿಥ್ಯಾದರ್ಶನಾದಿಗಳು ಹೇಗಾಗುವವು ?

ಉತ್ತರ : ಅನ್ಯಮತಗಳಲ್ಲಿ ವಿಪರೀತ ಯುಕ್ತಿರಚಿಸಿ ಜೀವಾದಿ ತತ್ತ್ವಗಳ ಸ್ವರೂಪವು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ಭಾಸವಾಗದಂತೆಯೇ ಉಪಾಯಮಾಡಿದೆ; ಏಕೆಂದರೆ ಜೀವಾದಿತತ್ತ್ವಗಳ ಯಥಾರ್ಥಸ್ವರೂಪವು ಭಾಸವಾದರೆ ವೀತರಾಗಭಾವವಾದ ಮೇಲೆಯೇ ಮಹಾನತೆಯು ಭಾಸವಾಗುವುದು; ಆದರೆ ಯಾವ ಜೀವರುಗಳು ವೀತರಾಗಿಗಳಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಮಹಾನತೆಯನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ ಅವರು ಸರಾಗಭಾವವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಮಹಾನತೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಯುಕ್ತಿಗಳಿಂದ ವಿಪರೀತ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡಿದೆ. ಅವರು ಅದ್ವೈತ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಕರ ನಿರೂಪಣೆಯಿಂದ ಜೀವಾಜೀವಗಳ ಮತ್ತು ಸ್ವಚ್ಛಂದ ವೃತ್ತಿಯ ಪೋಷಣೆಯ ಮುಖಾಂತರ ಆಸ್ರವ–ಸಂವರಾದಿಗಳ ಮತ್ತು ಸಕಷಾಯದಂತೆ ಹಾಗೂ ಅಚೇತನದಂತೆ ಮೋಕ್ಷಹೇಳುವುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷದ ಅಯಥಾರ್ಥ ಶ್ರದ್ಧೆಯ ಪೋಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಆದುದರಿಂದ ಅನ್ಯಮತಗಳ ಅನ್ಯಥಾತನವನ್ನು ಪ್ರಕಟಮಾಡಿದೆ. ಇವುಗಳ ಅನ್ಯಥಾತನವು ಕಂಡುಬಂದರೆ ತತ್ತ್ವಶ್ರದ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ರುಚಿಯುಳ್ಳವನಾಗುವನು, ಮತ್ತು ಅವರ ಯುಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಭ್ರಮೆಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಅನ್ಯಮತಗಳ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಅನ್ಯಮತದ ಗ್ರಂಥೋದ್ಧರಣಗಳಿಂದ ಜೈನಧರ್ಮದ ಸಮೀಚೀನತೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಚೀನತೆ

ಈಗ ಅನ್ಯಮತ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಸಾಕ್ಷಿಯಿಂದಲೇ ಜಿನಮತದ ಸಮೀಚೀನತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

'ದೊಡ್ಡಯೋಗ ವಾಸಿಷ್ಠ'ವು ಮೂವತ್ತಾರು ಸಹಸ್ರಶ್ಲೋಕ ಪ್ರಮಾಣವಿದೆ, ಅದರ ಮೊದಲನೆಯ ವೈರಾಗ್ಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಅಹಂಕಾರ ನಿಷೇಧ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವಸಿಷ್ಠ ಮತ್ತು ರಾಮನ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ,—

ರಾಮೋವಾಚ- ನಾಹಂ ರಾಮೋ ನ ಮೇ ವಾಂಛಾ ಭಾವೇಷು ಚ ನ ಮೇ ಮನಃ ।
ಶಾಂತಿಮಾಸ್ಥಾತುಮಿಚ್ಛಾಮಿ ಸ್ವಾತ್ಮನ್ಯೇವ ಜಿನೋ ಯಥಾ[1] ॥೧॥

ಇದರಲ್ಲಿ ರಾಮನು ಜಿನರ ಸಮಾನವಾಗುವ ಇಚ್ಛೆ ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ರಾಮನಿಂದ ಜಿನದೇವರ ಉತ್ತಮತೆಯು ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಮತ್ತು ಪ್ರಾಚೀನತೆಯು ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು.

ಅದರಂತೆ 'ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿ-ಸಹಸ್ರನಾಮದಲ್ಲಿ' ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ,-

ಶಿವೋವಾಚ- ಜೈನಮಾರ್ಗರತೋ ಜೈನ ಜಿನ ಕ್ರೋಧೋ ಜಿತಾಮಯಃ ।

ಇಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಹೆಸರು ಜೈನಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತ ಮತ್ತು ಜೈನನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ, ಆದುದರಿಂದ ಇದರಲ್ಲಿ ಜೈನಮಾರ್ಗದ ಮುಖ್ಯತೆಯು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಚೀನತೆಯು ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು.

ಅದರಂತೆ 'ವೈಶಂಪಾಯನ ಸಹಸ್ರನಾಮ'ದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ,-

ಕಾಲನೇಮಿರ್ಮಹಾವೀರಃ ಶೂರಃ ಶೌರಿಜಿನೇಶ್ವರಃ ।

ಇಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಹೆಸರು ಜಿನೇಶ್ವರರೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಜಿನೇಶ್ವರರು ಭಗವಂತರಿದ್ದಾರೆ.

ಅದರಂತೆ ದುರ್ವಾಸಾಋಷಿಕೃತ 'ಮಹಿಮ್ನಿಸ್ತೋತ್ರ'ದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ,-

ತತ್ತದ್ದರ್ಶನಮುಖ್ಯಶಕ್ತಿರಿತಿ ಚ ತ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮಕರ್ಮೇಶ್ವರೀ ।
ಕರ್ತಾರ್ಹನ್ ಪುರುಷೋ ಹರಿಶ್ಚ ಸವಿತಾ ಬುದ್ಧಃ ಶಿವಸ್ತ್ವಂ ಗುರುಃ ॥೧॥

ಇಲ್ಲಿ 'ನೀವು ಅರಹಂತರಿದ್ದೀರೆ'ಂದು ಭಗವಂತನ ಸ್ತುತಿ ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ಅರಹಂತರಿಗೆ ಭಗವಾನತನವು ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು.

ಅದರಂತೆ 'ಹನುಮನ್ನಾಟಕ'ದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ,-

ಯಂ ಶೈವಾಃ ಸಮುಪಾಸತೇ ಶಿವ ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮೇತಿ ವೇದಾಂತಿನಃ
ಬೌದ್ಧಾ ಬುದ್ಧ ಇತಿ ಪ್ರಮಾಣಪಟವಃ ಕರ್ತೇತಿ ನೈಯಾಯಿಕಾಃ ।
ಅರ್ಹನ್ನಿತ್ಯಥ ಜೈನಶಾಸನರತಃ ಕರ್ಮೇತಿ ಮೀಮಾಂಸಕಾಃ
ಸೋಽಯಂ ವೋ ವಿದಧಾತು ವಾಂಛಿತಫಲಂ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯನಾಥಃ ಪ್ರಭುಃ[2] ॥೧॥

ಇಲ್ಲಿ ಆರುಮತಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಹೇಳಿದೆ ಅಲ್ಲಿ ಅರಹಂತದೇವರಿಗೂ ಈಶ್ವರತೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟ ಮಾಡಿದೆ.

ಪ್ರಶ್ನೆ : ಇಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಎಲ್ಲ ಮತಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಹೇಳಿದೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ನೀವು ಕೂಡ ಮನ್ನಿಸಿರಿ.

---

1 ಎಂದರೆ ನಾನು ರಾಮನಿದ್ದೇನೆ, ನನಗೆ ಯಾವ ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲ. ನಾನಂತೂ ಜಿನದೇವರ ಸಮಾನವಾಗಿ ನನ್ನ ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತೇನೆ.

2. ಇದು ಹನುಮನ್ನಾಟಕದ ಮಂಗಲಾಚರಣೆಯ ಮೂರನೇ ಶ್ಲೋಕವಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಯಾರನ್ನು ಶೈವರು ಶಿವನೆಂದು ಹೇಳಿ, ವೇದಾಂತಿಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನೆಂದು ಹೇಳಿ, ಬೌದ್ಧರು ಬುದ್ಧನೆಂದು ಹೇಳಿ, ನೈಯಾಯಿಕರು ಕರ್ತೃವೆಂದು ಹೇಳಿ, ಜೈನರು ಅರಹಂತರೆಂದು ಹೇಳಿ ಮತ್ತು ಮೀಮಾಂಸಕರು ಕರ್ಮವೆಂದು ಹೇಳಿ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಆ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯನಾಥನಾದ ಪ್ರಭುವು ತಮ್ಮ ಮನೋರಥವನ್ನು ಸಫಲಮಾಡಲೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಉತ್ತರ : ಇದನ್ನು ನೀವು ಹೇಳಿದ್ದೀರಿ, ನಾವಂತೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ; ಆದುದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಮತದಲ್ಲಿ ಅರಹಂತರಿಗೆ ಈಶ್ವರತೆಯು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ನಮ್ಮ ಮತದಲ್ಲೂ ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಹೇಳಿದ್ದರೆ ನಾವು ಕೂಡ ಶಿವಾದಿಕರನ್ನು ಈಶ್ವರನೆಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಒಬ್ಬ ವರ್ತಕನು ನಿಜವಾದ ರತ್ನಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ನಕಲಿ ರತ್ನಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವನು, ಅಲ್ಲಿ ನಕಲಿರತ್ನವುಳ್ಳವನಂತೂ ರತ್ನಗಳ ಸಮಾನ ಬೆಲೆ ಪಡೆಯುವ ಸಲುವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ, ನಿಜವಾದ ರತ್ನವುಳ್ಳವನು ಸಮಾನವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಮನ್ನಿಸುವನು? ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಜೈನನು ನಿಜವಾದ ದೇವಾದಿಕರ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಅನ್ಯಮತಿಯು ಸುಳ್ಳು ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ; ಅಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಮತಿಯು ತನ್ನ ಸಮಾನ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಎಲ್ಲರನ್ನು ಸಮಾನವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ, ಆದರೆ ಜೈನನು ಹೇಗೆ ಮನ್ನಿಸುವನು?

ಅದರಂತೆ 'ರುದ್ರಯಾಮಲತಂತ್ರ'ದಲ್ಲಿ ಭವಾನೀ ಸಹಸ್ರನಾಮದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ,-

ಕುಂಡಾಸನಾ ಜಗದ್ಧಾತ್ರೀ ಬುದ್ಧಮಾತಾ ಜಿನೇಶ್ವರೀ ।
ಜಿನಮಾತಾ ಜಿನೇಂದ್ರಾ ಚ ಶಾರದಾ ಹಂಸವಾಹಿನೀ ॥೧॥

ಇಲ್ಲಿ ಭವಾನಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಜಿನೇಶ್ವರೀ ಮೊದಲಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಜಿನರ ಉತ್ತಮತೆಯು ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ.

ಅದರಂತೆ 'ಗಣೇಶ ಪುರಾಣ'ದಲ್ಲಿ 'ಜೈನಂ ಪಶುಪತಂ ಸಾಂಖ್ಯಂ' -ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ

ಇನ್ನು 'ವ್ಯಾಸಕೃತ ಸೂತ್ರ'ದಲ್ಲಿ 'ಜೈನಾ ಏಕಸ್ಮಿನ್ನೇವ ವಸ್ತುನಿ ಉಭಯಂ ಪ್ರರೂಪಯಂತಿ ಸ್ಯಾದ್ವಾದಿನಃ[2] -ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಅವರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಜೈನ ನಿರೂಪಣೆಯಿರುವುದರಿಂದ ಜೈನಮತದ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಅದರಂತೆ 'ಭಾಗವತದ' ಪಂಚಮಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ ಋಷಭಾವತಾರದ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.[3] ಅಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಕರುಣಾಮಯರೂ, ತೃಷ್ಣಾದಿಗಳಿಲ್ಲದವರೂ, ಧ್ಯಾನಮುದ್ರಾಧಾರಿಗಳೂ, ಸರ್ವಾಶ್ರಮದಿಂದ ಪೂಜಿತರೂ ಆಗಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಿದೆ; ಅವರ ಹಾಗೆ ಅರ್ಹಂತ ರಾಜನು ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮಾಡಿದನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ರಾಮ-ಕೃಷ್ಣಾದಿಗಳ ಅವತಾರಗಳ ಹಾಗೆ ಅನ್ಯಮತವಿವೆ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಋಷಭಾವತಾರದ ಹಾಗೆ ಜೈನ ಮತವಿದೆ; ಈ ಪ್ರಕಾರ ನಿಮ್ಮ ಮತದ ಮುಖಾಂತರವೇ ಜೈನ ಮತವು ಪ್ರಮಾಣವಾಯಿತು-ಸತ್ಯವಾಯಿತು.

ಇಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಾದಿ ಅವತಾರಗಳಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ವಿಷಯ ಕಷಾಯಗಳ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿದ್ದರೆ ಋಷಭಾವತಾರದ ಅನುಸಾರ ವೀತರಾಗ ಸಾಮ್ಯಭಾವದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿರುತ್ತದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಇವೆರಡೂ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಮಾನ ಮನ್ನಿಸುವುದರಿಂದ ಧರ್ಮ-ಅಧರ್ಮದ ವಿಶೇಷತೆಯು ಉಳಿಯಲಾರದು ಮತ್ತು ಯಾವುದನ್ನು ವಿಶೇಷವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವುದರಿಂದ ಒಳಿತಾಗುತ್ತದೆ ಅದನ್ನು ಅಂಗೀಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು.

ಅದರಂತೆ 'ಕಾಶೀಖಂಡ'ದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸನಿಗೆ ಸಂಬೋಧಿಸಿ ರಾಜ್ಯ ಬಿಡಿಸಿದೆ; ಅಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನಂತೂ ವಿನಯಕೀರ್ತಿಯತಿಯಾದನು, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ವಿನಯಶ್ರೀ ಆರ್ಯಿಕೆಯನ್ನಾಗಿ ಮತ್ತು ಗರುಡನನ್ನು ಶ್ರಾವಕನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದಂತೆ ಕಥನವಿದೆ. ಸಂಬೋಧನೆ ಮಾಡಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಜೈನ ವೇಷಧರಿಸಿದನು; ಆದುದರಿಂದ ಜೈನ ಮತವು ಹಿತಕರವೂ, ಪ್ರಾಚೀನವೂ ಇದ್ದುದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ಮತ್ತು 'ದಶಾವತಾರ ಚರಿತ್ರ'ದಲ್ಲಿ 'ಬದ್ಧ್ವಾಪದ್ಮಾಸನಂ ಯೋ ನಯನಯುಗಮಿದಂ ನ್ಯಸ್ಯ ನಾಸಾಗ್ರ-

2. ಪ್ರರೂಪಯಂತಿ ಸ್ಯಾದ್ವಾದಿನಃ ಇತಿ ಖರಡಾ ಪ್ರತೌ ಪಾಠಃ ।

3. ಭಾಗವತ ಸ್ಕಂಧ ೫, ಅಧ್ಯಾಯ ೫, ೨೯